

Økonomiplan 2019 – 2022

Budsjett 2019

Verdal kommune

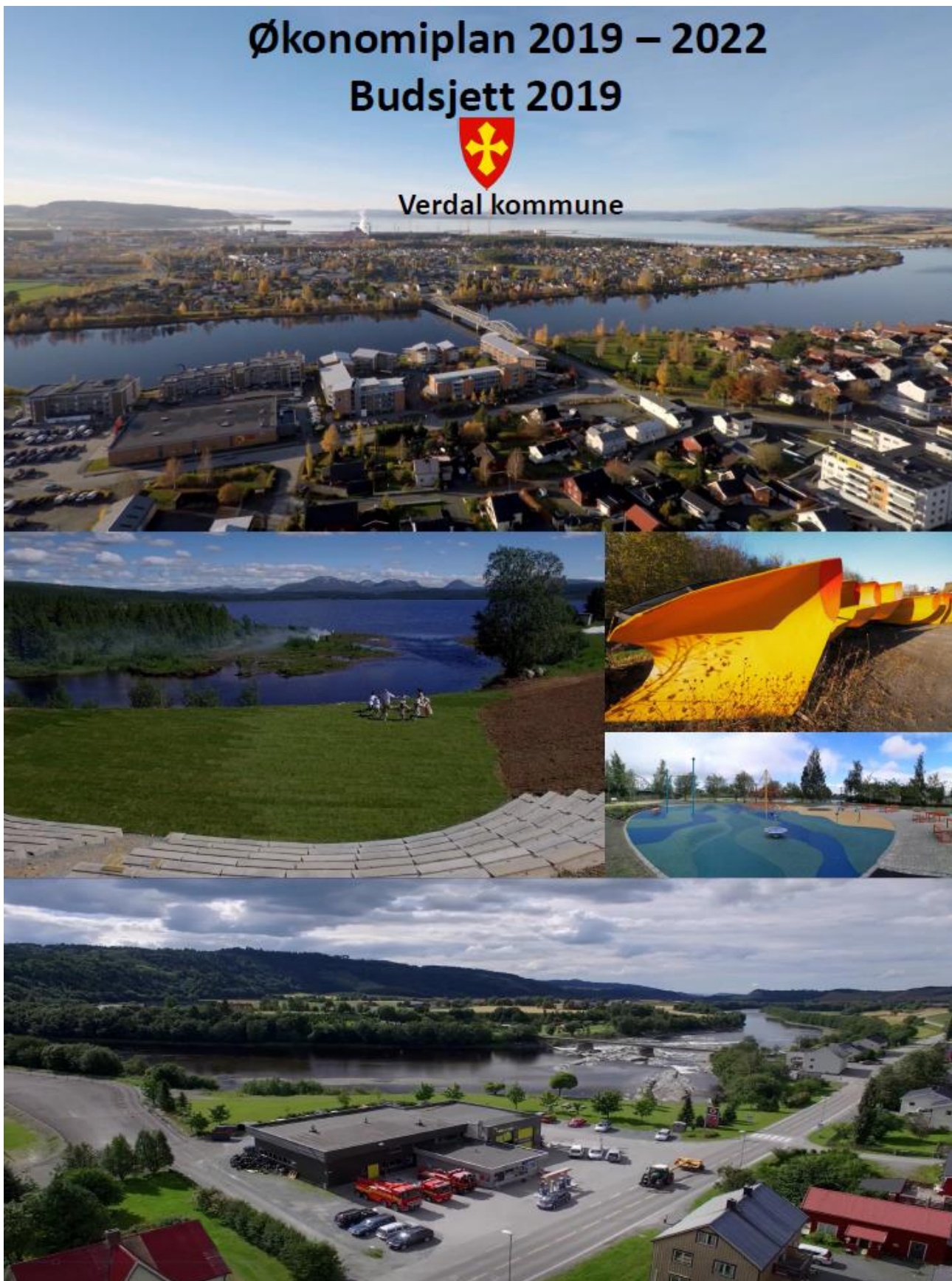

Foto: Øystein Kvistad

Vedtatt i kommunestyret 10.12.18 sak 106/18

Innhold

1	INNLEDNING	5
2	POLITISK BEHANDLING	7
2.1	VEDTAK I KOMMUNESTYRET	7
2.2	GEBYRREGULATIVET.	11
3	MÅL OG STYRING	12
3.1	PLANGRUNNLAG	12
	PLANVERK	12
3.2	MÅLBILDE 2030	13
3.3	MÅL OG STRATEGIER FRA KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL	13
3.4	UTVIKLING OG STRATEGIER	15
3.5	ERFARINGSGRUNNLAG OG STYRINGSPRINSIPPER FOR ØKONOMIPLANEN	25
3.6	SAMMENHENGEN MOT ØKONOMIPLAN 2018-2021	27
4	ORGANISERING	29
	ORGANISASJONSKART	29
5	OVERSIKT DRIFT, INVESTERING OG BALANSE - 2019-2022	30
5.1	ØKONOMISKE RAMMER FOR VIRKSOMHETSOMRÅDENE	30
	DRIFT – BUDSJETTSKJEMA 1A OG 1B	30
	INVESTERINGER – BUDSJETTSKJEMA 2A OG 2B	32
5.2	ØKONOMISKE OVERSIKTER – TOTALØKONOMI DRIFT OG INVESTERING	35
	ØKONOMISKE OVERSIKTER DRIFT OG INVESTERING.	35
5.3	VURDERINGER OG MÅLOPPNÅELSE	38
	DRIFTSØKONOMI - EVALUERING	38
	KONSEKVENSER FOR BALANSEN – EVALUERING	39
5.4	FELLESINNTEKTER OG RAMME TIL FORDELING – SKJEMA 1A DRIFTSINNTEKT	42
	SKATT OG RAMMETILSKUDD	42
	EIENDOMSSKATT	42
	ANDRE FELLESINNTEKTER	43
	FINANSPOSTER	43
	AVSETNINGER OG BRUK AV FOND	46
5.5	VIRKSOMHETENES INNTEKTER – INNTEKTER I SKJEMA 1B	48
	OVERSIKT BRUTTOINNTEKTER I SKJEMA 1B	48
	AKTIVITET SOM FINANSIERES MED MIDLERTIDIGE PROSJEKTINNTEKTER	49
5.6	ØKONOMISKE OG DEMOGRAFISKE MÅL	53
	INNLEDNING	53
	OVERORDNEDE ØKONOMISKE STYRINGSMÅL	53

STYRINGSSTRATEGIER	54
6 UTFORDRINGSBILDE	55
6.1 ENDRINGSBEHOV OG ENDRINGSTEMPO	55
ENDRINGSBEHOVET	55
VALG AV ENDRINGSTEMPO	58
6.2 BEFOLKNINGSUTVIKLING OG ENDRINGER I BEHOV	59
ENDRINGER I BEFOLKNINGSUTVIKLING	59
6.3 ENDRINGER I ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER	63
HOVEDTREKKENE I STATSBUDET	63
SIGNALENE OM FREMTIDIG ØKONOMISK UTVIKLING	66
SIGNALER OM ENDRINGER I SKATT OG RAMMETILSKUDD.	68
UTVIKLING I LØNNS- OG PENSJONSKOSTNADER	69
6.4 STØRRE ENDRINGER I NASJONALE FØRINGER OG REGELVERK I PERIODEN	70
HOVEDTREKK	70
OPPVEKST - SKOLE	70
OPPVEKST - BARNEHAGE	70
HELSE OG VELFERD – GENERELT	70
7 VIRKSOMHETSOMRÅDENE – MÅL OG VIRKNING	72
7.1 POLITIKK, RÅDMANN, FELLESKOSTNADER OG FINANS	72
POLITIKK	72
RÅDMANNEN MED STAB	72
KIRKER M.V	74
FELLESOMRÅDER	75
FINANS	75
7.2 OPPVEKST	76
OPPVEKST FELLES	77
SKOLE OG SFO	78
BARNEHAGE	79
RESSURSSENTER OPPVEKST (HJELPETJENESTER)	80
7.3 HELSE OG VELFERD	81
HJEMMETJENESTER	84
INSTITUSJON	85
BO- OG DAGTILBUDSTJENESTEN	85
NAV OG SOSIAL	85
BOLIGER	85
7.4 SAMFUNN, UTVIKLING OG NÆRING	87
UTFORDRINGSBILDE	87
KULTUR	87
INTEGRERING OG MANGFOLD	90
TEKNISK DRIFT	91
SELVKOSTOMRÅDENE VANN OG AVLØP	92
LANDBRUK, MILJØ OG AREALFORVALTNING	93
NÆRING	94

8	INVESTERINGER I PLANPERIODEN	96
	INVESTERINGER: FELLES	96
	INVESTERINGER: OPPVEKST	97
	INVESTERINGER: SKOLE OG SFO	97
	INVESTERINGER: BARNEHAGE	98
	INVESTERINGER: HELSE OG VELFERD	98
	INVESTERINGER: KULTUR OG IDRETT	99
	INVESTERINGER: VEIER, TEKNISK MV	100
	INVESTERINGER: VANN OG AVLØP (SELVKOSTOMRÅDER)	101
	INVESTERINGER: BRANN OG FEIING	101
	INVESTERINGER: KIRKER OG KIRKEBYGG	102
9	UTDYPENDE INFORMASJON OM TEMA, RAMMEBETINGELSER OSV	103
9.1	DRIFTSKONSEKVENSER AV NYTT HELSEBYGG	103
9.2	RENTEFORUTSETNINGER OG FINANS	103
9.3	PENSJONSKOSTNADER	105
9.4	STATSBUDSJETTET OPPSUMMERING	107

1 Innledning

Økonomiplanen er en kommunes virkemiddel for å prioritere ressursbruk over tid, i tråd med planer og strategier. Kommuneloven krever at det skal vedtas en fireårig økonomiplan. Planen skal rulleres for hvert år. Økonomiplanens første år (2019) er budsjett, og således en bindende bevilgning for bruk av midler i 2019. De økonomiske bevilgningene fra kommunestyret på virksomhetsnivå bidrar til å sikre klare ansvars plasseringer for pengebruken og for økonomistyring.

For årene 2020-2022 (økonomiplanens andre til fjerde år) er økonomiplanen en foreløpig plan for aktivitet og investeringer. Økonomiplanen vil derfor vise en forventet utvikling i aktivitet og investeringer i planperioden. Den årlige rulleringen av økonomiplanen gjør det mulig å justere kursen underveis. Beløpene i økonomiplanen for årene 2020 - 22 er derfor ingen fast bevilgning, men en synliggjøring av ønsket utvikling innenfor de økonomiske rammene som kan anslås for perioden.

Økonomiplanen bygger på samfunnsmålene i samfunnsplanen, og realiserer tiltak så langt det er mulig innenfor økonomiske rammer og en økonomistyring som er bærekraftig over tid. Samtidig er det viktig at nye utfordringer og ny kunnskap fortløpende blir håndtert, og også i denne forbindelse er økonomiplanen virkemiddelet for helhetlige vurderinger.

2018 er første driftsår etter avvikling av samkommunen, og med det første driftsåret i etableringen av nye roller og relasjoner i egen kommune som følge av avviklingen. Konsolideringsfasen er ikke slutført, men er godt fundert på flere områder.

Formannskapet har vært sterkere involvert i økonomiplanarbeidet enn tidligere år. Det har vært arbeidsøkter om økonomiplan og budsjett i møtene 8. mars, 26. april, 30. august og 22. oktober – i tillegg til de ordinære saker med økonomirapporteringer. I 2018 er det også gjort en omlegging i form av at det rapporteres til kommunestyret med kvartalsrapporter, mot tidligere tertialrapporter. Disse omleggingene bidrar til at folkevalgte organ blir vesentlig tettere på aktivitets- og økonomistyringen, og også at det blir et mer enhetlig og omforent kunnskapsgrunnlag for de prioriteringer som må gjøres. Arbeidsformen er et steg i tråd med samskappingsbegrepet økonomiplan 2018 – 21 lanserer, og i økonomiplan 2019 – 22 legges ytterligere utvikling av begrepet og arbeidsformen.

Samspillet mellom de fire hovedrollene en kommune har, i tillegg til å være en stor arbeidsgiver, vil måtte utvikles i retning av at kommunen arbeider med samfunnets ressurser i en vesentlig mer strukturert form enn kommunerollen historisk har hatt tradisjon for.

Gjennom 2018 har det vært betydelig fokus på økonomiske utfordringer de kommende år, både med hensyn til økonomisk robusthet, driftsmarginer, sammenhengen mellom økte investeringer og driftseffektivitet, og ikke minst balansen mellom kortsiktig sparing og langsiktig aktivitetstilpasning og nye arbeidsformer. Økonomiplanen 2019 – 22 søker å balansere aktivitetsnivå mot fortsatt krevende endringsbehov. Tallene for årene 2020 til 2022 vil endre seg når årene kommer, men beskriver likevel tydelig at det må gjøres endringer og omstillinger for å klare å drive økonomisk bærekraftig.

Evnen til kontinuerlig endring og utvikling blir den kritiske suksessfaktoren for kommunen. Dette gjelder for tjenesteutvikling, for samvirke med samfunnets ressurser (samskaping), for å bidra til ønsket klima- og miljøutvikling, for å motvirke utenforskap og for å sikre økonomisk sunnhet over tid.

For å bygge opp under folkevalgt involvering og styring vil økonomiplanarbeidet prosessuelt ytterligere utvikles i 2019 for den kommende økonomiplanen. Dette vil bygge på involveringsprosessen i 2018, og utvikles med at det blir etablert et grunnlagsdokument sommeren 2019. Dette skal på en mer systematisk måte innrette prioriteringer for kommende økonomiplan, og også fastlegge tilpasningsføringer for andre halvår 2019 – både med hensyn til aktivitetsnivå og økonomiske styringsmål.

2 Politisk behandling

2.1 Vedtak i kommunestyret

Vedtak i Kommunestyret i sak 106/18:

1. Budsjett 2019 og Økonomiplan 2019-2022 vedtas.
2. Det settes av 11 % av skatteinntekter i margin.
3. Eiendomsskatt:
I medhold av [eiendomsskatteloven §§ 2](#) og 3 bokstav a) skal det skrives ut eiendomsskatt på all fast eiendom i Verdal kommune.

Eiendomsskattesatsen for de skattepliktige eiendommer settes til 4 promille.

Det skrives ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med én syvendedel i 2019 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første pkt). Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget skal være 4 promille.

I medhold av [eiendomsskatteloven § 7](#) blir eiendommer som er nevnt i paragrafens bokstaver a, b og c fritatt for eiendomsskatt med følgende presiseringer:

a. Det generelle fritaket for boliger som er nevnt i §7 bokstav c, skal være avgrenset til 3 hele kalenderår regnet fra utgangen av året boligen var ferdig.

b. For øvrig fritas:

- Verdal kirkelige fellesråds eiendommer
- Verdal videregående skoles eiendommer
- Stiklestad Nasjonale Kultursenters A/S' eiendommer
- Stiftelsen Stiklestad Museums eiendommer
- Bakketun Folkehøgskole (skole-, internat- og administrasjonsbygg)
- Idrettslag, religiøse, humanitære og lignende organisasjoners eiendommer som brukes til organisasjonens primæroppgaver
- Innherred Renovasjons eiendommer
- Trondheim havn IKS' eiendommer
- Ecopro AS' eiendommer for andel ikke-kommersiell aktivitet.

Eiendomsskatten skal betales i tre terminer.

Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter.

4. Det vedtas økonomireglement for 2019 i samsvar med vedlagt dokument. Reglementet har bare mindre endringer fra 2018, og vil gjelde inntil en mer grundig gjennomgang og revisjon

av dokumentet kommer i en egen sak som legges fram første halvår 2019.

5. Det vedtas nye gebyr- og betalingssetser for 2019 slik det fremgår av vedlegg.
6. Ramme for låneopptak til videreutlån/startlån settes til kr. 45.000.000,-.
7. Ramme for låneopptak til finansiering av investeringer (utover Startlån) i 2019 inkl. selvfinansierende investeringer settes til kr. 143.203.000,-. Lånene skal opptas uten fastsatt avdragstid – lån betales ned vektet etter maksimal avdragstid. Det delegeres til rådmannen å velge långiver samt godkjenne rentevilkår i lånenes løpetid.
8. Rådmannen får fullmakt til å foreta endelige justeringer av budsjettet og økonomiplan, samt fullmakt til oppstilling av budsjettet etter de gjeldende forskrifter og justeringer som følge av evt. organisasjonsmessige endringer.
9. Dersom statsbudsjettvedtaket i Stortinget desember 2018 medfører økning i skatteinntekter og/eller rammetilskudd, skal økningen brukes til å redusere bruk av disposisjonsfond i 2019.
10. Ørmelen skole inkluderer boområdene Reinsholm, Kirkehaug, Tinden og Stekke i tillegg til Ørmelen. Dette er et av de tettest befolkede områder i Verdal kommune.

Om få år vil Ørmelen sannsynligvis bli den største barneskolen i Verdal, og som den største av alle kommunens skolekretser bør Ørmelen både få beholde og videreutvikle sin barneskole. Skolen opplever imidlertid i dag plassmangel, og tilfredsstillende i for liten grad dagens areal – og kvalitetskrav.

I forbindelse med vedtak om ny skolestruktur, ble det vedtatt et koordinert moderniseringsprogram for renovering/nybygging av barneskolene ved Vinne, Vuku, Garnes, Ørmelen og Stiklestad. Dette for å sikre alle elever og ansatte i Verdalskolen en oppgradert, modernisert og delvis nybygd bygningsmasse. Dette skal følges opp og kommunestyret ber rådmannen legge fram egen sak om samlede investeringer, og effekt av de vedtatte strukturendringene i Verdalskolen våren 2019. Ørmelen barneskole skal innarbeides i planperioden.

På bakgrunn av dette bes rådmannen utrede en modernisering (nybygging/renovering) av Ørmelen skole, med oppstart mot slutten av økonomiplanperioden. I utredningsarbeidet skal oppgradering av uteområdet inkluderes.

11. Kommunestyret som arbeidsgiver

Det følger store forpliktelser med å ha arbeidsgiveransvar for om lag 1200 ansatte i Verdal kommune. Gjennom et tett trepartssamarbeid mellom ansattes organisasjoner, rådmannen og den politiske ledelsen vil derfor Verdal kommune videreutvikle kvaliteten og innholdet i velferdstjenestene til beste for kommunens innbyggere, frivillighet og næringsliv.

Som et ledd i denne utviklingen vil kommunestyret:

- Si nei til kommersialisering av kommunale tjenester

Konkurransetsetting, privatisering eller kommersialisering av kommunale tjenester har erfaringsmessig i mange tilfeller vist seg å gi store lønns- og pensjonstap for de ansatte. Samtidig viser erfaringer fra andre kommuner, som har gjort denne typen privatiseringsgrep, at tjenestene som ytes overfor innbyggerne ofte svekkes.

Kommunal sektor er førstelinja i velferdsstaten, og våre kommunale tjenester bør derfor som

hovedregel eies, finansieres og drives av det offentlige.

Med bakgrunn i dette fastslår kommunestyret at konkurranseutsetting, privatisering eller kommersialisering av dagens kommunalt drevne velferdstjenester innen helse, velferd og oppvekst til kommersielle aktører er uønsket. Samtidig er det svært ønskelig at frivilligheten og ulike typer ideelle aktører spiller en viktig rolle som supplerende bidragsytere i velferdstjenestene - utover de oppgaver kommunen selv utfører.

- Gi arbeidslinja et sterkere lokalt innhold i livsfase – og seniorpolitikken

En god og aktiv livsfasepolitikk innebærer aktiv tilrettelegging for arbeidstakere i alle aldre og i ulike livsfaser. En stor og økende andel av Verdal kommunes ansatte er over 55 år. Det vil derfor være nødvendig å styrke fokuset på ulike sider av en helhetlig livsfasepolitikk i årene framover for å gjøre det lettere å stå lenger i jobb. En aktiv rekrutterings – og seniorpolitikk vil være en sentral del av dette arbeidet.

Med de rekrutteringsutfordringene som også vår kommune står overfor i åra framover er et stadig sterkeste fokus på arbeidslinja det eneste bærekraftige alternativet. Videre blir anerkjennelse, utvikling og god utnyttelse av seniorennes kompetanse stadig viktigere for å sikre kvalitet, effektivitet og fornyelse i Verdal kommune.

På bakgrunn av dette bes rådmannen utrede hvordan Verdal kommune kan tilrettelegge så inkluderende som mulig, for at så mange ansatte som mulig, klarer å stå i jobb fram til ordinær pensjonsalder. Formannskap og administrasjonsutvalg involveres aktivt i prosessen.

- Utvikle en stadig sterkere heltidskultur

En del ansatte i Verdal kommune jobber i lavere stillingsandel enn de egentlig ønsker seg. En slik situasjon fører til lavere inntekter og ofte mindre økonomisk selvstendighet. Et stort antall ansatte i deltidsstillinger er utfordrende også for kompetanseutvikling, rekruttering og kvaliteten i velferdstjenestene. Et størst mulig innslag av heltidsansatte er dermed også det mest gunstige for innbyggerne da dette hever kvaliteten på velferdstjenestene til kommunen over tid.

Det er derfor en nødvendig målsetting for kommunestyret å redusere andelen ansatte på mindre stillingsandeler, og å utvikle en stadig sterkere heltidskultur.

Samtidig må det tas hensyn til ansattes preferanser og egne valg. Det skal fullt ut være akseptabelt å inneha en ønsket deltidsstilling. Utviklingen av en sterkere heltidskultur må over tid søkes løst både innenfor det lokale handlingsrommet, og innenfor det ramme – og avtaleverk som sentrale føringer gir. Selv om dette er en kompleks oppgave ser kommunestyret at enkelte kommuner klarer å oppnå forbedringer på dette området.

På bakgrunn av dette bes rådmannen intensivere prosessen med å utvikle modeller og ulike tiltak for å utvikle en stadig sterkere heltidskultur i Verdal kommune. Formannskap og administrasjonsutvalg involveres aktivt i prosessen.

12. Budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022, inkludert hovedoversiktene 1A, 1B, 2A og 2B, vedtas i samsvar med rådmannens forslag datert 08.11.18, med tillegg, endringer og føringer som framgår av kommunestyrets vedtak for øvrig.
13. Kommunestyret er tilfreds med måten endrings- og omstillingsbehovet er synliggjort i budsjett og økonomiplanen. Dokumentet viser at tilpasningen av aktivitetsnivået burde vært gjort tidligere.

Endringstakten de nærmeste årene blir veldig høy. Endringene som skisseres i dokumentet tilsvarer rundt 90 årsverk i planperioden, og kommunestyret må holdes løpende orientert om status i arbeidet.

14. Verdal kommune står framfor et enormt investeringsløft innen oppvekst og helse. Det legges opp til nesten 1 milliard kroner i nye låneopptak i økonomiplanperioden, og rente- og avdragskostnadene gir et stort press på driftsøkonomien til kommunen. Dette gjør oss svært sårbare for renteøkninger og krever rask effektiviserings- og omstillingstakt. Bildet forsterkes av en svak underliggende driftsbalanse i 2017 og 2018, noe som medfører at endringsbehovet blir større enn det ville vært om kommunens aktivitetsnivå på alle områder var i samsvar med vedtatte rammer for disse to årene.

Med de effektiviseringskravene som ligger i budsjett og økonomiplan må vi være sikre på at investeringer i nye bygg gir lavere driftsutgifter. Dette må dokumenteres i forkant av igangsetting av nye tiltak.

15. **Verdibevarende vedlikehold.**

Kommunestyret mener det er helt nødvendig å styrke det verdibevarende vedlikeholdet i kommunen. Det er kortsiktig å investere så tungt, men samtidig ta ned vedlikeholdsbudsjettene. Rådmannen bes legge fram en egen strategi for å øke fokus på det verdibevarende vedlikeholdet.

16. **Livsglede for eldre og funksjonshemmede**

Kommunestyret registrerer med glede og interesse at frivillige lag, foreninger og enkeltpersoner bidrar stadig mer i ulike deler av lokalsamfunnet. Kommunestyret ønsker å legge til rette for enda sterkere slik innsats inn mot våre eldre og funksjonshemmede.

Rådmannen bes derfor utvikle en økonomisk stimulansordning med formål å fremme flere slike tiltak eller prosjekter fra frivillighetens side. Målsettingen er å styrke trivsel og aktivitet for de av våre innbyggere som bor i institusjon eller omsorgsbolig. Ordningen kan eksempelvis være søkbar for lag og foreninger som vil bidra til å nå en slik målsetting.

Det er ønskelig at ordningen finansieres i et spleiselag mellom kommunen, næringslivet og/eller andre bidragsytere. Aktuelle partnerskap og praktiske retningslinjer/regelverk for en slik ordning, utredes derfor før ordningen eventuelt kan tre i kraft.

Rådmannen bes legge fram sak om en slik stimulansordning til politisk behandling i løpet av 1. halvår 2019.

17. **Innflytterpakke**

Det utvikles en forsterket innflytterpakke for å ønske nye innbyggere velkommen. Det legges fram sak til politisk behandling i løpet av vinter 2019.

Småbarnspakke

Det utvikles en «småbarnspakke» rettet mot foreldre med nyfødte og barn under ett år. Dette for å sette fokus på behovet for høyere fødsels- og småbarnstall. Sak til politisk behandling i løpet av vinter 2019.

18. **Ørahallen – justering av reglement**

Ordningen med fakturering av vaktmestertjenester i helgene ved utleie til frivillige lag og foreninger i Ørahallen avvikles fra årsskiftet.

Kostnadene ved dette inntektsbortfallet dekkes over driftsrammene for virksomhetsområde Teknisk drift.

19. Driftsavtaler fysioterapi.

Nasjonale retningslinjer innebærer at opprettelse av driftsavtaler for fysioterapeuter ikke skal foretas under 50 %. Kommunestyret ber om sak til politisk vurdering av eksisterende driftsavtaler i Verdal kommune i lys av nasjonalt regelverk.

20. Demokrati og samskaping.

Borgerundersøkelsen viser at Verdal kommune scorer lavt på området demokrati, og signifikant dårligere enn ved forrige måling.

Kommunestyret er svært tilfreds med rådmannens fokus på demokrati, samskaping og medvirkning. Dette kan gjøres på flere måter, og det skisserer ulike muligheter i økonomiplanen.

Fokuset på medvirkning og involvering av innbyggerne må styrkes i planperioden.

Kommunestyret vil ikke konkludere med at oppgaveutvalg er en optimal arbeidsform, og rådmannen bes komme tilbake med egen sak om temaet våren 2019.

21. Kommunestyret ønsker en evaluering av bruken av «De utrolige årene».

Evalueringen må blant annet ta for seg hvilken effekt programmet har hatt for barns læring, ev. endring i behovet for spesialundervisning og programmets innvirkning på barn og unges oppvekstmiljø, samt en oversikt over den totale ressursbruken knyttet til dette arbeidet.

2.2 Gebyrregulativet.

Som det fremgår av vedtaket punkt 5, ble gebyrregulativet vedtatt.

Gebyrregulativet er lagt ut på kommunens hjemmeside.

Lenke til gebyrregulativet her: [Gebyrregulativ 2019](#).

3 Mål og styring

Hvordan vil vi Verdal skal være i framtida? Hva er målene for verdalssamfunnet? Hvilke ressurser og muligheter har vi for å skape ønsket utvikling? Hvordan jobber vi best sammen for å nå målene?

Dette er sentrale spørsmål for prioritering av ressurser i økonomiplanen og er spørsmålene som ligger til grunn for målene og strategiene i alle andre plandokumenter kommunestyret behandler – herunder kommuneplanen, kommunedelplaner og planstrategi.

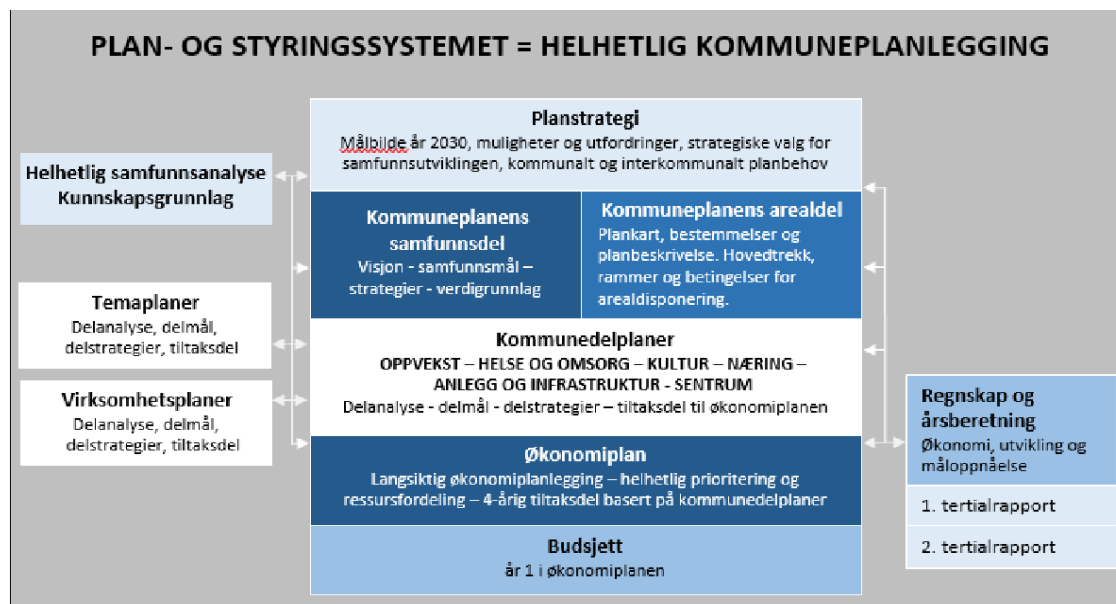
3.1 Plangrunnlag

Økonomiplanen henger sammen med kommuneplan og delplaner, og samordner de økonomiske rammene for øvrig planverk og vedtak i folkevalgte organer. Økonomiplanen beskriver aktivitet som skal gjennomføres for å nå mål. Aktivitetene forventes normalt gjennomført innenfor de økonomiske rammene som ligger i økonomiplanen. I noen tilfeller kan det være at aktivitet er betinget av at kommunen får ekstern finansiering. I slike tilfeller er inntektene ikke lagt inn i økonomiplanen, fordi inntektene ikke er tilstrekkelig sikre. Normalt skal da heller ikke tilhørende utgifter være lagt inn.

Ny kommunelov, fra 2020, tydeliggjør kommunestyrets ansvar for langsiktig bærekraftig økonomistyring og setter krav til langsiktige mål.

Planverk

Plan- og styringssystem er kommunens utviklingsredskap som ivaretar lovkravene til planlegging på en hensiktsmessig måte og sikrer en helhetlig og samordnet kommuneplanlegging. Figuren under viser plan og styringssystemet for Verdal og Levanger kommuner.

Etter oppløsningen av Innherred samkommune har Verdal fortsatt en del felles overordnet planverk med Levanger. I tillegg til felles plan- og styringssystem er både Planstrategi 2017-2020 og Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030 felles for de to kommunene.

3.2 Målbilde 2030

Målbildet er kortversjonen av det samfunnet som kommunene ønsker å være år 2030, og er uttrykt slik i gjeldende planstrategi:

Kommunene Levanger og Verdal er en utviklingskraft i Trøndelag i nært samarbeid med Trondheim. Stiklestad 2030, Trehusbyen Levanger, Falstadsenteret og opplevelser knyttet til historie og kultur forsterker den lokale identiteten og øker attraktiviteten regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Sykehuset i Levanger og Verdal industripark bidrar til arbeidsplasser og trygghet i regionen. Et godt videregående utdanningstilbud, HUNT forskningssenter, NTNU og Nord Universitet svarer på regionens kompetansebehov og er viktige partnere i lokalsamfunnsutviklingen.

Utviklingen av veger, jernbane, havn og Trondheim lufthavn gir mobilitet og miljøvennlige pendlermuligheter innenfor arbeidsregionen Trondheim-Steinkjer. Vi beveger oss i retning av et karbonnøytralt samfunn. Arealdisponeringen gir kommunene en moderne infrastruktur og et levende kulturlandskap. Det er høy kvalitet på den digitale infrastrukturen. Folketallsveksten er over landsgjennomsnittet, og innbyggertallet er på 23 000 i Levanger og 17 000 i Verdal i 2030.

Alle barn får en best mulig start på livet i Verdal og Levanger. De har familie, venner og voksne som er til stede når de trenger det, utfolder seg i lek og aktivitet og kjenner følelsen av undring, glede og mestring. De opplever at de blir verdsatt av foreldre, lokalsamfunn, barnehage og skole, men også at det stilles krav til dem. Gjennom helhetlige utdanningsløp utvikler alle barn og unge verdier og ferdigheter som svarer på samfunnets behov og gir gode liv. Kommunenes innbyggere har mangfoldig bakgrunn og kompetanse, og regionens arbeidsmarked har bruk for alle. Unge mennesker flytter hit etter endt utdanning.

Våre kommuner er gode samfunn å leve i hele livet. Alle innbyggere opplever trygghet, mestrer hverdagen, og har aktive liv med god helse og trivsel. Alle føler seg som en verdsatt del av fellesskapet, og gjester opplever at de er velkomne. Innbyggerne tar ansvar for å inkludere hverandre på hverdagslivets arenaer og i sosiale nettverk. Fokus på folkehelse og mestring, bruk av teknologi og løsninger tilpasset den enkelte, bidrar til at flere eldre lever aktive liv og bor i egen bolig. Befolkningens engasjement i å utvikle levende lokalsamfunn og nærmiljø er stort.

Vakre sentra med møteplasser for lek og aktivitet, kulturopplevelser og naturopplevelser bidrar til bolyst hos innbyggere og fører til at folk ønsker å flytte hit. Barnehager, skoler, kulturarenaer og andre anlegg som er tilgjengelige for alle aldersgrupper og funksjonsnivå er møteplasser og sosialt lim i lokalsamfunnene. Samskaping mellom kommunene og lokalsamfunn, frivillighet, private aktører, andre forvaltningsnivå, forsknings- og innovasjonsmiljøer og andre kommuner har ført til at vi i lag har nådd målbildet.

3.3 Mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal gjennom mål og strategier for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommunen, gi retning for bærekraftig utvikling av kommunesamfunnet og kommuneorganisasjonen, fremme folkehelse og motvirke sosiale helseforskjeller. Kommuneplanens samfunnsdel legges til grunn for all kommunal planlegging, utvikling og oppgaveløsning.

Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel. Fordeling og omfordeling av økonomiske rammer avgjør hvordan kommunal aktivitet innrettes og hvilke tiltak som settes i verk. Ved å legge

Samfunns mål og strategier for utviklingen i Planstrategien og Kommuneplanen til grunn, sikres langsiktighet i prioriteringene.

Samfunnsmålene og strategiene under er fra gjeldende kommuneplan. Revidert kommuneplan for Verdal kommune vil komme til behandling i folkevalgte organ i løpet av 2019/2020.

SAMFUNNSMÅL		
<ul style="list-style-type: none"> • Våre kommuner er gode samfunn å leve i hele livet, og alle føler seg som en verdsett del av fellesskapet • Alle barn får en best mulig start på livet • Alle innbyggere opplever trygghet, mestrer hverdagen, og har flere aktive leveår med god helse og trivsel • Våre kommuner er en utviklingskraft i en bærekraftig og robust del av Midt-Norge 		
STRATEGIER		
A) Sikre et bærekraftig samfunn <ul style="list-style-type: none"> • Prioritere forebygging og tidlig innsats • Prioritere tiltak som favner store deler befolkningen • Sikre at kommunal innsats prioriteres etter innbyggernes behov • Legge til rette for et innovativt og lønnsomt arbeids- og næringsliv og økt matproduksjon • Ta tydeligere ansvar for miljø- og klimautfordringene • Mobilisere lokalsamfunnets ressurser gjennom åpenhet, medvirkning fra innbyggere og gjennom samspill og allianser med kunnskapsinstitusjoner, næringsliv, frivillighet og offentlige aktører • Sikre helhetsløsninger, koordinerte arbeidsprosesser og fremtidsretta og kunnskapsbaserte tjenester • Avstemme politikk og tjenesteproduksjon gjennom forpliktende, helhetlig og økonomisk bærekraftig planverk • Bidra til en bærekraftig utvikling av regionen med vekt på infrastruktur, næringsliv og samarbeid med andre kommuner 	B) Prioritere en god start og mestring hele livet <ul style="list-style-type: none"> • Prioritere barns oppvekstvilkår og muligheter for å mestre livet • Legge til rette for inkludering, trygghet og deltakelse i sosiale fellesskap • Prioritere virkemidler som reduserer sosiale ulikheter i helse og livsvilkår • Legge til rette for å stimulere til sunne levevaner • Vektlegge innbyggernes egne ressurser og erfaringer i tjenesteytingen • Vektlegge familie- og nettverksperspektiv som arbeidsform • Ha et nært og likeverdig samarbeid med innbyggerne • Forbedre læringsresultatene i skolen • Arbeide for et godt og inkluderende arbeidsliv • Gi alle innbyggere mulighet for kulturopplevelser 	C) Skape rause og robuste livsmiljøer <ul style="list-style-type: none"> • Bygge opp under gode nærmiljø • Utvikle aktive og mer kompakte senterområder med konsentrert bebyggelse i de ulike delene av kommunene • Stimulere til vakre og levende sentra og sikre arealer til trygge grøntområder, møteplasser og tilrettelagt infrastruktur • Gjøre det enklere og mer attraktivt å gå og sykle • Legg til rette for lek, aktivitet, kultur- og naturopplevelser og fritidstilbud for alle uavhengig av alder og funksjonsnivå • Tilrettelegge for differensierte botilbud som svarer til innbyggernes behov • Stimulere til at innbyggerne tar bedre vare på hverandre og sine omgivelser • Legge til rette for kontinuitet og robusthet i frivilligheten, og tydeliggjøre ansvarsdeling og samspill mellom frivillige, offentlige og private aktører • Bygge opp under utvikling og innovasjon som naturlig i organisasjon og samfunn • Styrke identitet og attraksjonsverdi gjennom satsing på våre fortrinn og særpreg

3.4 Utvikling og strategier

Målbilde 2030 beskriver hvordan det er ønskelig at samfunnet er i 2030, og samfunnsmålene med underliggende strategier beskriver den overordnede retningen for den øvrige kommunale planleggingen.

I forbindelse med tilpasning av organisasjonen etter avvikling av samkommunen ble samfunnstrender og perspektiver vurdert og drøftet i 2017, slik at samfunns- og organisasjonsutviklingen blir mer dynamisk vurdert inn i økonomiplanarbeidet. Vurderingene lagt til grunn står fast som gjeldende også for økonomiplanperioden 2019 – 22.

Samfunnstrender vi må møte

- Globalisering
- Folkehelsemobilisering
- Individualisering og rettigheter
- Samfunnssikkerhetskrav
- Samfunnets innovasjonstakt
- Engasjement og følelser
- Klima- og miljøendringer
- Arealbruk og ressurs hensyn
- Digitalisering og robotisering
- Storbyenes vekst og fokus
- Demografiendringer
- Standardisering

Perspektiver vi må ivareta

- Tilgang på arbeidskraft
- Utviklings- og innovasjonsevne
- Endringsdyktighet
- Forvaltning og rettssikkerhet
- Informasjonsbehandling
- Kunnskapsforvaltning
- Driftseffektivitet
- Samspill med frivilligheten
- Kompetanseutvikling
- Helhet og ledelse
- Attraktivitet, org. og samfunn
- Medvirkning innad og utad

www.verdal.kommune.no

Velg Vis – Maler – Lysbildemal for å endre denne teksten

Rådmann Jostein Grimstad

Samfunnstrendene er de eksterne forhold/samfunnsforhold, mens perspektivbegrepet favner mer interne og organisatoriske egenskaper. Disse punktene gjelder i større eller mindre grad all kommunal aktivitet, og i alle kommunens roller.

En del samfunnstrender vil utfordre med akselererende kraft, som for eksempel digitalisering og robotisering. En særdeles viktig organisatorisk og individuell evne for å møte utfordringer og utviklingsbehov framover i tid blir endringsdyktighet. Dette gjelder hele organisasjonen – kulturelt, systemmessig, kompetansemessig og prosessuelt. Endringsdyktighet vil også bli kjernen i ledelse, både politisk og administrativt, for å evne å utvikle alle kommunens roller. De økonomiske utfordringsbildene forsterker behovet for **utvikling og økt endringstakt**.

Sentrale **strategiske prinsipper** er innrettet tydeligere mot samfunnstrender og interne perspektiver. Disse er grunnlaget for svært mange av de valgene som gjøres for kommunens organisering,

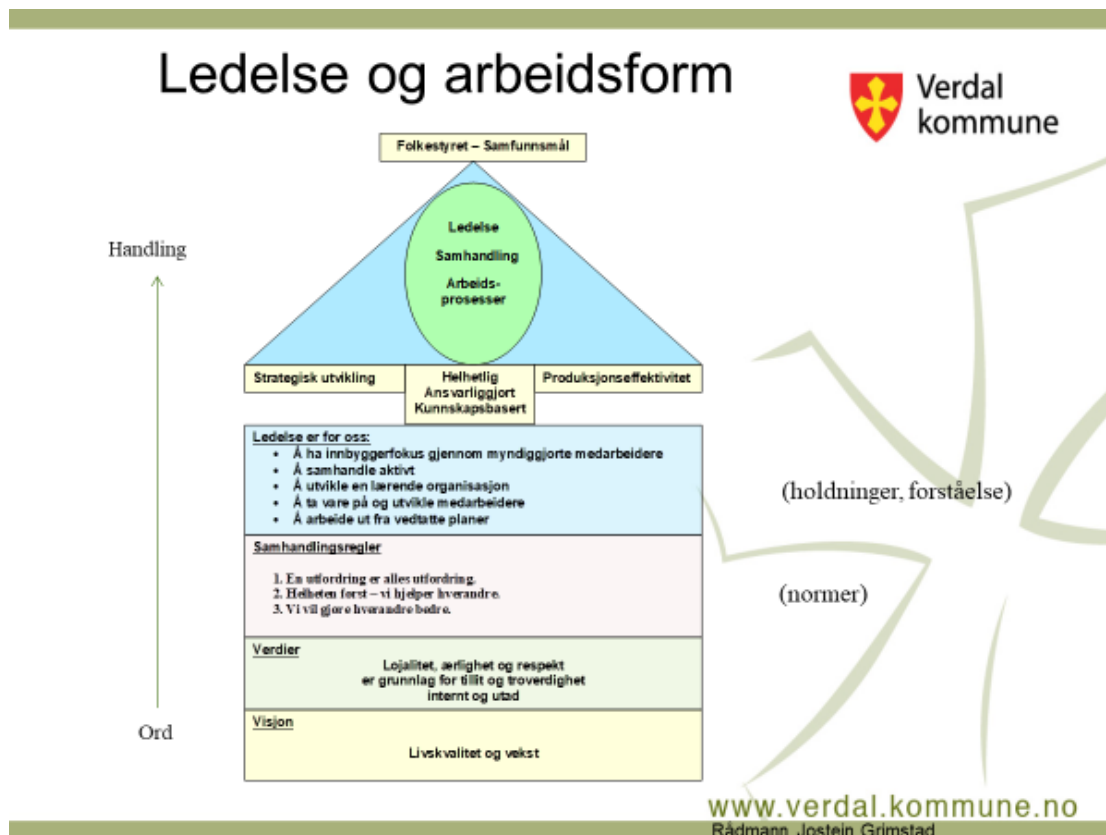
prioritering og struktur. Behovet for langsiktighet/bærekraft i økonomiforvaltningen gjør at dette synliggjøres som del av strategisk prinsipp.

1. Organisasjon, arbeidsprosesser og infrastruktur utvikles for effektiv kommunal tjenesteyting og bærekraftig økonomi.
2. Sterkt fokus på ledelse, samhandling og helhet for endringsdyktighet og utviklingsevne.
3. Et gjennomgående folkehelseperspektiv for at folk skal mestre eget liv.
4. Samhandling, helhet og kontinuitet i virkemidler for å skape trygge oppvekstvilkår.
5. Digitalisering og teknologibruk for framtidsrettet tjenesteutvikling.
6. Utvikling gjennom medvirkning og samskaping mellom aktører og ressurser.

Disse seks strategiske prinsippene er med på å realisere de valgene kommunestyret har gjort med tanke på retning og samfunns mål i kommuneplanens samfunnsdel 2015 - 2030. Prinsippene bidrar til viktig kontinuitet og tydelige retninger i utvikling av kommuneorganisasjonen og tjenester.

Lederplattform

Kommunens administrative organisasjon har gjennom flere år arbeidet etter en fast lederplattform. Denne står fast, og vil i 2019 bli brukt som et av de vesentligste grunnlag for utvikling av kommuneorganisasjonen som arbeidsgiver og organisasjon. Organisasjonen for å gjøre dette arbeidet inn mot våre egne spesifikke behov er nå langt på veg på plass.

Folkestyret, som setter retning for samfunnsutvikling i form av samfunns mål, har hele tiden stått øverst i den administrative lederplattformen. Et dyktiggjort og velfungerende folkestyre er kjernen i kommunal virksomhets legitimitet.

Demokrati og samskaping

Planstrategiens målbilde, de vedtatte samfunns mål, samfunnstrendene og de strategiske prinsippene indikerer alle behov for utvikling av folkestyret og hvordan kommunerollen samspiller med samfunnet for øvrig. Utviklingsbehovet understøttes også av borgerundersøkelsen gjennomført sommeren 2018.

I grove trekk kan kommunerollen de siste tiårene beskrives som å ha beveget seg fra å *arbeide mot* (myndighetsfokus), til å *arbeide for* (kunde fokus) til nå å gå i retning av å *arbeide med* (samskapingsfokus).

Det finnes ulike måter å framstille denne utviklingen på, men en hovedessens er å skape prosesser hvor samfunnets ressurser aktiveres og tas i bruk i systematisk. Hensikten er å flytte involvering fra lite medvirkning/ren informasjon til å være rådgivende og deltakende. I ytterste fall også at det gis delegert makt fra kommunestyret ut av organisasjonen.

Endring av kommunerolle og samhandlingsmønster med samfunnet er ikke "gjort over natta". Det må utvikles både forståelse og systematikk. En mulig systematikk i arbeidsform er såkalt oppgaveutvalg.

Oppgaveutvalg

Formålet med oppgaveutvalg er å styrke samarbeidet mellom lokalpolitikere og innbyggerne, og sikre optimale vilkår for innovativ og ressurseffektiv utvikling i kommunen. Et oppgaveutvalg er ikke et politisk utvalg etter kommuneloven (heller ikke ad-hocutvalg), men en metode for medvirkning.

Oppgaveutvalg fungerer i en avgrenset tidsperiode, det er rådgivende overfor kommunestyret, og skal arbeide med bestemte tema. Kommunestyret inviterer/rekrutterer innbyggere med spesiell interesse for og kompetanse om oppgaven til å delta i oppgaveutvalget. Sammen skal politikere og innbyggere samskape løsninger på spesifikke politikkområder, problemer og utfordringer, som er definert og avgrenset, i et mandat vedtatt av kommunestyret.

[Gentofte kommune](#) i Danmark har i flere år hatt oppgaveutvalg som arbeidsform og er ofte brukt som eksempel for norske kommuner. Gentofte har siden 2015 hatt oppgaveutvalg innenfor tema som innovasjon, ungdom, skolestruktur, bærekraftig kommune og innkjøpspolitikk m.m. I Norge har blant annet [Svelvik kommune](#) tilpasset «Gentofte modellen» til Kommuneloven og opprettet oppgaveutvalg for tema som «Framtidas omsorgstjenester – Velferdsteknologi», «Omdømmeprojektet Svelvik 2020» og «Temaplan for friluftsliv og rekreasjon».

Politikernes rolle

I et oppgaveutvalg deltar politikere på lik linje med innbyggerne i å utforme forslag til politikk for tema/området.

Det er kommunestyret som oppretter oppgaveutvalgene og vedtar oppgaveutvalgenes mandat, samt velger de folkevalgte medlemmene til utvalget.

Politikerne som velges inn i oppgaveutvalgene velger så de andre medlemmene (innbyggerne) etter gjennomført annonsering og vurdering fra administrasjonen, jf. de kompetanseprofiler/kriterier kommunestyret har satt for medlemmer til utvalget.

Politikerne i oppgaveutvalget bør ha særskilt interesse av oppgaveutvalgets tema og den partipolitiske tilhørigheten bør «settes noe til side». Det er viktig at de politiske representantene i oppgaveutvalget sørger for nødvendig kommunikasjon med eventuelt andre oppgaveutvalg, og forankring av arbeidet i komiteene, formannskapet og kommunestyret.

Innbyggernes rolle

Innbyggerne i et oppgaveutvalg representerer kun seg selv, ikke lag/forening eller lignende. Innbyggerrepresentantene i utvalget er som nevnt likestilte med politikerne i utvalget, noe som er viktig for at oppgaveutvalget skal fungere etter intensjonen om økt medvirkning.

Innbyggerrepresentantene til oppgaveutvalget kan rekrutteres gjennom annonsering, der det annonseres etter personer som oppfyller kompetansekriteriene i mandatet. Interesserte innbyggere kan da søke om å få bli medlem av et oppgaveutvalg. Ved utvelgelse av innbyggerrepresentanter er det viktig å få med representanter fra grupper som ellers ikke deltar like aktivt i samfunnet. Kompetanse og interesse er nøkkelbegrep for sammensetting.

Administrasjonens rolle

Administrasjonens rolle vil under arbeidsformen oppgaveutvalg ha en fasiliterende rolle.

Administrasjonens oppgaver vil blant annet være:

- å utarbeide forslag til mandat for de ulike utvalgene, etter dialog med den aktuelle komiteen eller med formannskapet.
- bistå med søknadsprosessen for å skaffe/finne kandidater
- bistå oppgaveutvalget med møteinnkallelser, utsendelse av dagsorden og referat, informasjon på kommunens hjemmesider, rigge møtested o.l
- bistå leder av oppgaveutvalget med å planlegge og tilrettelegge utvalgets møter, samt bidra med fagkunnskap og kompetanse ved å holde innlegg, forberede notater og utredninger

Mandat og oppgaveutvalgets arbeid

Et mandat beskriver oppgaveutvalgets oppdrag og inneholder bakgrunn og formål, oppgaveutvalgets oppgaver, sammensetning av oppgaveutvalget (eventuelt kompetanseprofil for medlemmer), oppgaveutvalgets arbeidsform, tidsplan og økonomi.

Sammensetningen av oppgaveutvalget bestemmes av kommunestyret. Svelvik kommune har valgt en sammensetning der innbyggerne utgjør flertallet i utvalget – vanligvis 5 politikere og 10 innbyggere.

Opgaveutvalget kan involvere innbyggere/andre aktører med interesse og/eller kompetanse for oppgaveutvalgets tema gjennom for eksempel å nedsette referansegrupper, arbeidsgrupper, holde åpne møter, gjennomføre workshops, undersøkelser eller annet.

For å unngå en stor økning i arbeidsbelastningen både for politikere og for administrasjonen er det naturlig å se på om antallet møter i de politiske komiteene kan reduseres ved en eventuell innføring av oppgaveutvalg som arbeidsform.

Det utbetales ikke ekstra honorar til politikere for deltakelse i oppgaveutvalg og innbyggere mottar heller ikke honorar for sin deltakelse.

Utprøvningsmulighet

Et naturlig forsøksområde for oppgaveutvalg i Verdal kommune er gjennomføring av vedtak om at 1 mill kroner skal brukes i de lokalsamfunn som er berørt av endringer i skolestruktur. Dette fremmes i så fall som egen sak til kommunestyret for etablering i første halvdel 2019.

Lokalsamfunnsinitiativ

Som beskrevet over arbeider oppgaveutvalg med avgrensede tema gitt i mandatet fra kommunestyret. Det er altså det politiske nivå som bestemmer hvilke temaer som skal behandles i utvalgene.

Det er viktig at kommunen, ved en eventuell innføring av oppgaveutvalg, samtidig har en struktur for å understøtte initiativ fra lokalsamfunnene som ikke nødvendigvis omfattes av et oppgaveutvalg. Engasjementet og kompetansen i lokalsamfunnene er svært verdifull for utviklingen av kommunen som helhet og dette kan kommuneadministrasjonen understøtte gjennom å bidra med faglig og prosessuell kompetanse i lokale initiativ. Steinkjer kommune har etablert [Bolystteam](#) for dette formålet og en tilpasning av en slik ordning kan sees som et supplement til metoden oppgaveutvalg.

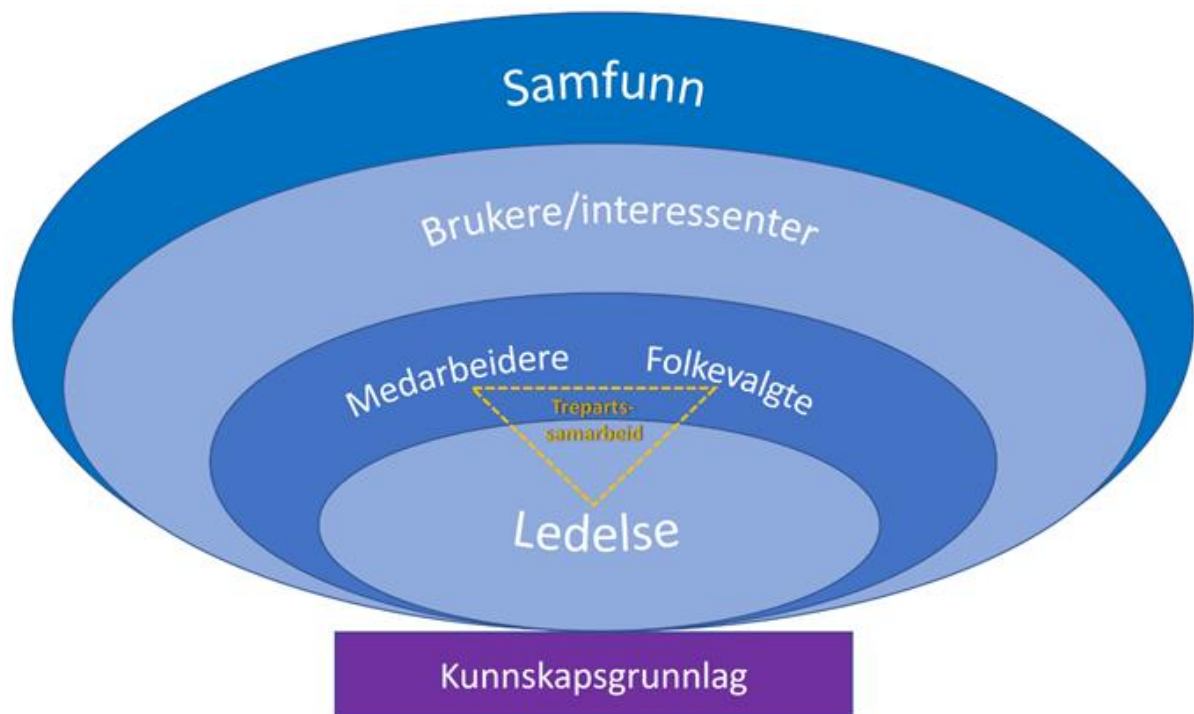
Ressursbehov

En slik systematisk arbeidsform for å vitalisere samfunnets ressurser krever tilrettelegging og gjennomføringsressurser. Ressurs til en stilling i stab for utvikling og virksomhetsstøtte prioriteres i budsjett 2019, med hovedfokus å utvikle samskapings-/ medvirkningprosesser på vegne av hele kommuneorganisasjonen. Sammen med samfunnsplanlegger/folkehelsekoordinator har da Verdal kommune viktige roller for å legge til rette for gode medvirkningsprosesser.

Kommunikasjonsmodell

Systematisk arbeid i form av oppgaveutvalg krever også fast strukturelt utgangspunkt for kommunikasjon. Dette gjelder også med hensyn til større byggeprosjekter, endringsprosesser, planoppgaver m.v.

En grunnleggende modell for kommunikasjon legges til grunn, slik den følgende figuren viser.

Basert på denne vil det lages gjennomgående maler for kommunikasjon, jf også kommunestyrets etterspørsel etter kommunikasjonsstrategier for de kommende investeringer.

Digitalisering

Kommunestyret vedtok som del av budsjett 2018 å bli med på felles finansieringsordning i KS for utvikling av digitale løsninger i kommunene. Det er også vedtatt at Verdal kommune skal slutte seg til samhandlingsstrategien for digitalisering i Trøndelag og bidra i digitaliseringsarbeidet i Trøndelag, jf formannskapetets sak [99/18](#).

Forventningene til digitaliseringsarbeid øker og teknologiutviklingen kommer stadig lengre. Kommunen har ikke hatt kompetanse og ressurs til å systematisk arbeide med digitalisering. For å kunne drive slike prosesser, både i tjenesteutvikling, styringsutvikling og infrastrukturutvikling prioriteres det å budsjettere med ressurs tilknyttet stab for utvikling og virksomhetsstøtte i 2019. Kompetanse- og kapasitetsbehovet er ikke av teknisk art, men teknisk forståelse kombinert med prosess- og ledelseskompentanse

Modernisering og effektivisering

Nødvendig endringsdyktighet krever at vi utvikler en lærende organisasjon. Vi må i enda større grad omsette dette til praksis. Det er mange flinke folk og mye god kunnskap i egen organisasjon. Denne kunnskapen må vi forvalte på en god måte for å utvikle organisasjonen. For å løse ut dette potensialet/ denne energien kan vi gjøre noen "enkle grep":

- Styrke fokuset på kontinuerlig forbedring og kunnskapsbasert praksis. Suksessen knyttet til kontinuerlig forbedring handler blant annet om å bruke avvik og forbedringsmeldinger aktivt for å utvikle organisasjon og tjenester.

- Endringsevne og endringsvilje må stimuleres gjennom lederutvikling (den enkelte leder) og ledelsesutvikling (hele organisasjonen) i form av videreutvikling av samhandling og samspill.
- Utvikle eksisterende møtearenaer slik at vi styrker en delingskultur der vi lærer av hverandre, og etablerer ny felles praksis basert på beste praksis.

Vi har investert i mye teknologi og programvare. Vi har i dag likevel mange tunge og tidkrevende arbeidsprosesser på grunn av for dårlig integrasjon av ulike datasystemer og programvare. Tunge, manuelle prosesser skaper mye unødig merarbeid.

Eksempler på dette er

- Manuell fraværspføring i personalsystemet (HRM)
- Mange manuelle operasjoner ved håndtering av søknader
- Dagens system for arbeidstidsregistrering skaper mye ekstra kontrollarbeid
- "Doble systemer" for føring av avvik som oppstår i deler av tjenesteproduksjonen.

Samtidig fyller dagens systemer og integrasjoner ikke våre samlede krav til raskt tilgjengelig og oppdatert styringsinformasjon. Vi kan også gå glipp av inntekter fordi manuelle operasjoner øker sjansen for menneskelig svikt. Eksempler på dette er mulig tap av refusjoner.

Vi har behov for å effektivisere og forenkle tilgangen til oppdatert styringsinformasjon på lønns- og personalområdet, samt investere i bedre og mer effektive redskaper på personaladministrasjon.

Videre trekkes det frem en utfordring knyttet til mangelfull opplæring og manglende implementering av systemer som det er investert i. Vi bør bli enda bedre til å integrere investeringene i teknologi ved å bruke noe mer ressurser på opplæring og dyktiggjøring/ integrering.

Dette arbeidet må skje i tett samhandling med vårt IKT-samarbeid med Levanger kommune, og det må utvikles tydelige forventnings- og rolleavklaringer.

Konkurransetsetting av deltjenester kan vurderes i 2019.

Kommunesamarbeid og nettverk

Ved inngangen til 2018 var det fire samarbeid mellom Levanger og Verdal, etablert etter kommuneloven §27

- Samarbeid for ikt, kemner, kommuneadvokater og innkjøp med forretningsadresse Levanger.
- Samarbeid for regnskap, fakturering, lønn og innfordring med forretningsadresse Verdal.
- Samarbeid for geodata og oppmåling med forretningsadresse Verdal.
- Eget rettssubjekt Brann og redning, med forretningsadresse Levanger.

I januar 2019 er ytterligere et tjenestesamarbeid etablert, med samme lovgrunnlag.

Innkjøpssamarbeidet mellom Levanger, Verdal, Inderøy, Steinkjer, Snåsa og Verran etableres med Inderøy kommune som forretningsadresse og formell arbeidsgiver.

Midt-Trøndelag regionråd, et initiativ fra Stjørdal, Levanger og Verdal, utvides fra 1. januar til å favne kommunene Selbu, Tydal, Malvik, Meråker, Frosta, Inderøy, Steinkjer, Verran og Snåsa. Dette blir et stort regionråd i Trøndelag, med fokus på å fremme samfunns-, interesse- og næringspolitikk i regionen.

Utvikling av ulike nettverk og nettverkssamarbeid hvor felles utfordringer er bindeledd vil bli viktig framover. Slike vil finne form både som følge av faglige fellesskap, og også i noen grad i geografiske fellesskap.

Kommunene i Nord-Trøndelag har også blitt eiere av Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS, og må i det fellesskapet også sørge for bærekraftige eierstrategier og forutsigbar utøvelse av eierskap. I eierskap ligger også forventninger om utbytte, og det ligger i avtaleverk i forbindelse med overtakelse av eierskap at dette skal brukes til samfunnsutvikling/utviklingstiltak. Flere av eierkommunen samarbeider om å etablere felles kjøreregler for å ivareta avgivers intensjoner.

Arbeidsgiverpolitikk

Arbeidsgiverpolitikken skal bidra til å realisere kommunens visjon og overordnede mål, understøtte kommunens fire hovedroller og gjøre oss i stand til å møte sentrale samfunnstrender.

Ledere og ansatte samlet sett skal ivareta måloppnåelse på de tre sentrale målene i vår samfunnsplan.

- Sikre et bærekraftig samfunn
- Prioritere en god start og mestring hele livet
- Skape rause og robuste livsmiljøer

Dette krever godt lederskap på alle nivå, både politisk gjennom kommunestyret og gjennom rådmannen og den samlede organisasjon. Ledelse er hos oss definert som

- Å ha myndiggjorte medarbeidere
- Å samhandle aktivt
- Å utvikle en lærende organisasjon
- Å arbeide ut fra vedtatte planer

Arbeidsgiverpolitikken skal inneholde et sett av virkemidler som gjør at vi får trent opp hele organisasjonen til å ivareta det totale samfunnsoppdraget, og ivareta ledelse av dette samlet sett.

Arbeidsgiverpolitikken skal svare opp det utfordringsbildet som oppstår når vi skal tilpasse aktivitetsnivået, samt finne gode strategier og tiltak for å løse de utfordringene som fremkommer i den kunnskapen vi har på arbeidsgiverområdet.

Skal en lykkes i enda større grad på å oppfylle overordnede mål og strategier, må mennesker og organisasjon utvikles planmessig. Arbeidet med å etablere en fornyet og helhetlig arbeidsgiverpolitikk må derfor få høy prioritet i 2019. Denne skal forankres i kommunestyret og i hele organisasjonen.

Prioriteringene i planperioden vil fokusere på følgende målområder, jf også ledelsesplattformen "Ledelse og arbeidsform", som står fast:

- Videreutvikling av ledere, ledelse og partssamarbeid, herunder arbeidsgiverrollen og arbeidstakerrollen
- Klargjøring av roller og oppgaver for å videreutvikle myndiggjøringen
- Videreutvikling av tverrsektoriell og tverrfaglig samhandling
- Videreutvikling av personalpolitiske virkemidler som understøtter arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde våre ansatte

- Digitalisering og effektivisering av arbeidsprosesser, ved å håndtere virksomhetens informasjon mer effektivt og tilfredsstillende behov for ledelse og styring

Å skape en god situasjonsanalyse vil være et større arbeid i forbindelse med utvikling av ny arbeidsgiverpolitikk. En kan likevel allerede nå peke på noen utfordringsbilder basert på tilgjengelige kunnskapskilder.

Årsberetningen for 2017 beskriver noen områder som må benyttes som kunnskap på veien videre i arbeidsgiverpolitikken:

- Aldersfordelingen i bemanningen viser at nærmere 30 % av våre ansatte (340 personer) er over 55 år ved utgangen av 2017. Dette øker til rundt 450 ansatte over 55 år i 2022, eller nærmere 40 %. Turnover av andre årsaker i perioden vil kunne påvirke utviklingen. Rekruttering av fagpersonell til de ulike sektorene vil være en stor utfordring fremover.
- Vi har et sykefravær på 7,2 % (2017), noe som er noe under nivå med snittet for kommunesektoren, men som fremdeles er for høyt. 7,2 % fravær betyr at 80 ansatte er borte fra jobb hver dag.
- Vi har også en lavere gjennomsnittlig stillingsstørrelse på våre ansatte sammenlignet med landet forøvrig.

Det er store forskjeller mellom ulike enheter knyttet til sykefraværstall og –utvikling. Det vil være behov for å gå inn og ta en nærmere gjennomgang av enkelte enheter, vurdere risiko i arbeidsmiljøene og finne verktøy som gjør at lederne sammen med tillitsvalgte, verneombud og øvrige ansatte skaper en positiv utvikling på den enkelte arbeidsplass.

De direkte kostnadene til sykefravær er store, og de indirekte kostnadene med tap av kompetanse og kapasitet for organisasjonen kommer i tillegg. Det er god samfunnsøkonomi å bruke penger på å redusere fraværet/øke nærværet, men krever langsiktighet. Nærværarbeid gir avkastning først på litt sikt.

Omfanget av uønsket deltid må kartlegges ytterligere, og det må etableres gode tiltak i samarbeid med organisasjonene. Det å se nærmere på arbeidstidsordningene og arbeidsplanene vil være et element i dette arbeidet.

Omstillingsbehovet er stort for å skulle tilpasse organisasjonen til de økonomiske rammene. Mange ansatte vil bli berørt av omstilling og endringsprosesser. Arbeidsforhold kan bli berørt. Det er viktig at vi som arbeidsgiver håndterer disse prosessene på skikkelig vis, og i tråd med arbeidslivets spilleregler.

Dette utfordrer arbeidsgiverrollen, både for kommunestyret og for rådmannen og hele organisasjonen. Vi er nødt til å gå inn i en grundigere analyse for å se hvordan vi kan løse en bemanningstilpasning i den størrelsen som beskrives i økonomiplanen. En nedbemanning må balanseres opp mot behovet for arbeidskraft for å løse kommunale oppgaver fremover.

En sterkere overordnet styring av årsverksutvikling på konsernnivå blir innført i 2019.

Klima og miljø.

Ved siste års behandling av budsjett/økonomiplan ble rådmannen bedt om å starte et arbeid med å integrere klimabudsjett/klimaregnskap i kommunens budsjettprosess. I den sammenheng var det et ønske om at det ble foreslått realistiske klimamålsettinger knyttet til kommunens virksomhet, og at

klimabudsjett/-regnskap følges opp som en del av den ordinære budsjett og virksomhetsstyringen med virkning fra budsjettåret 2019.

Dette er fulgt opp med sak til komiteen for plan og samfunn i år og det er arbeidet videre med å innhente data for kommunens egen virksomhet. Det som inngår i kommunens egen virksomhet er i hovedsak transport og bygg, samt avfall.

Tabellen nedenfor viser beregnet utslipp av slik virksomhet i 2017. Det er behov for å kvalitetssikre disse tallene, men det viser nivået for kommunens utslipp.

Post		Enhet	Forbruk	Utslipp -tonn CO ₂ -ekv
1	Diesel teknisk drift	Liter	44.000	119,2
2	Kommunebil varebil diesel	Km	285.000	43,2
3	Kommunebil personbil diesel	Km	405.000	46,6
4	Kommunebil el	Km	150.000	0
5	Private biler i tjeneste	Km	402.000	48,1
Sum direkte utslipp				257,1
6	Elektrisitet	kWh	Ca.17.000.000	
Sum indirekte utslipp (innkjøpt energi)				
7	Reiser fly	Kr	32.273 kr	1,8
8	Reiser tog	Kr	142.376 kr	4,6
9	Reiser buss	Kr	16.652 kr	0,2
Sum indirekte utslipp				6,6
Sum totalt utslipp				263,7

Dette er planlagt fulgt opp med data for 2018 og målsettinger og tiltak vil en måtte komme tilbake til i 2019.

Kommunesamarbeid, kommuneloven §27

Etter avviklingen av Innherred samkommune har Levanger og Verdal opprettholdt en del av innholdet i nye samarbeid hjemlet i kommuneloven § 27. I tillegg opprettes et bredere samarbeid etter samme hjemmel for innkjøp.

i 1000 kr	Budsjett 2018	Forslag 2019	Endring	Kommentar
Innherred kommunesamarbeid Regnskap, innfordring og lønn	4 616	3 165	-1 451	Redusert antall årsverk. Budsjettert inntekter fra Levanger og Verdal på selvkostområdet. Implementert SvarUt/Inn, reduserer logistikkutgifter.
Innherred kommunesamarbeid IKT, Kemner, Innkjøp, Jus	12 851	12 900	49	To budsjetterte årsverk overføres til nytt innkjøpssamarbeid. Helår på oppbemanning juristressurser.
Innherred kommunesamarbeid Geodata	44	540	496	Oppretting av manglende budsjett i 2018 på et årsverk i henhold til samarbeidets oppsatte ressurser.

Innherrred kommunesamarbeid Brann og redning	8 760	10 200	1 440	Nivå 2018 videreført, i tillegg budsjett for driftskostnader Nødnett
Innherrred kommunesamarbeid Innkjøpsamarbeid	-	-	-	To årsverk overføres fra Innkjøp under IKT, Kemner, Innkjøp, Jus.
	26 271	26 805	534	

Merforbruk og styringsutfordringer.

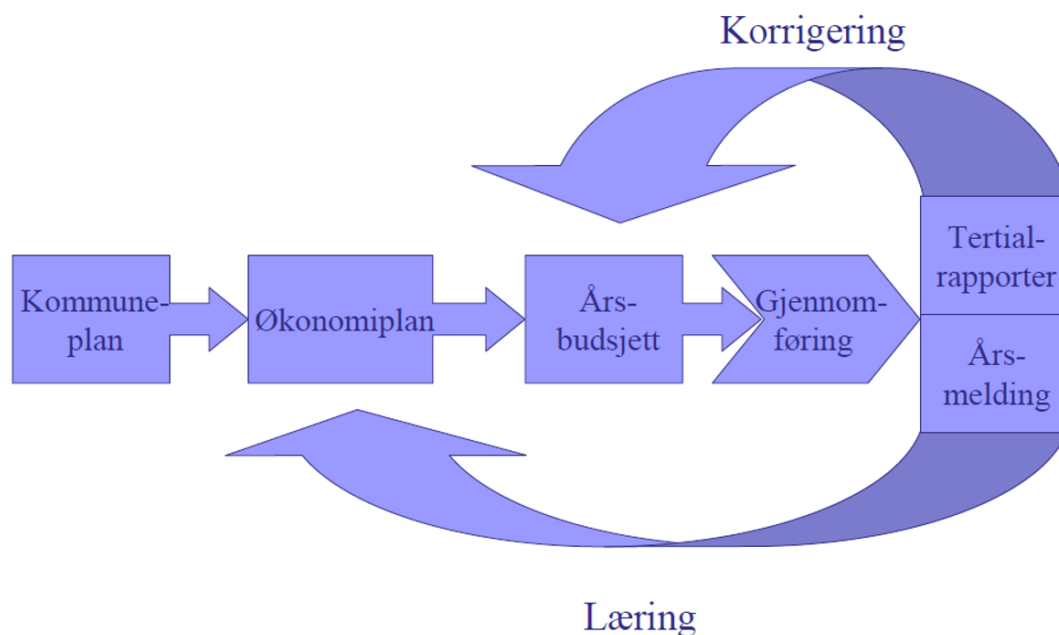
Oppløsning av samkommune med overføring av oppgave og personalressurser tilbake til respektive kommuner og kommunesamarbeid medførte noen utfordringer på budsjettering av nye områder i 2018. Innenfor virksomhetsområde stab utvikling og virksomhetsstøtte er dette korrigert i løpet av budsjettåret, mens det for Geodata ikke er foretatt budsjettjusteringer. Kostnader knyttet til etableringer i oppstartsår (pukkelkostnader) forventes å være tatt ut og budsjett for 2019 er tilpasset normal drift i samarbeidene. Budsjettet for samvirke mellom ikt-fagenheten og kommunene må ytterligere vurderes og tilpasses forventninger og samspillroller med de to kommunene.

Innkjøpsamarbeid

Det nye innkjøpsamarbeidet som er i drift fra 1.januar 2019 er forventet å kunne gi mer effektive anskaffelser, basert på tverrfaglige behovsanalyser og med trygg forankring opp mot regelverk om offentlige anskaffelser. Et større samarbeid gir kommunene en større markedsmakt ved at man representerer større anskaffelser og at kontraktene dermed vil ha større verdi. Kjennskap til markedene gir muligheten til å innrette anskaffelsene på en slik måte at det oppnås best mulig vilkår i avtalene. Første driftsår innebærer ingen personellkostnader til samarbeidet da årsverk som overføres er budsjettert i eksisterende kommunesamarbeid.

3.5 Erfaringsgrunnlag og styringsprinsipper for økonomiplanen

Kommuneloven og Plan og bygningslovens bestemmelser bygger på prinsippet om læring og korrigerende. Samfunnsanalyse, analysen av årsregnskapet, årsprognose mv gir et kunnskapsgrunnlag som brukes til å korrigere kursen både på kort og lang sikt.

Årsberetning 2017: I sammendraget for årsberetning 2017 (kap 2.4.) gis det en oppsummering av de viktigste læringspunktene som skal bringes fram til økonomiplanarbeidet. Disse er:

- Den underliggende driftsbalanse er svak. Stor risiko for underskudd/ tap av disposisjonsfond. Driftsbalansen må bedres.
- Det må utvikles bedre styringsdata for riktig dimensjonering av aktivitet på bærekraftig nivå. Herunder bedre måling og styring av årsverksforbruk.
- Økonomien må tilpasses låneopptakene som kommer med investeringsløftet. I tillegg må det også tilpasses et rentenivå som er høyere enn dagens.
- Det utarbeides en strategi for frie fond som gir tilstrekkelig robusthet og evne til å jevne ut svingninger i økonomi.
- Det utarbeides en analyse av kostratall, befolkningstall og andre relevante styringsdata. Analysen er lagt fram for kommunestyret 24.09.

Kvartalsrapportene: Kvartalsrapporter gjennom 2018 har vist at aktivitetsnivået er høyere enn budsjettet. Selv om rapportene har et relativt stort tolkningsrom, har oppsummeringen vært at mange av virksomhetene har merforbruk. I tillegg til merforbruk har det også framkommet informasjon om inntektssvikt i eiendomsskatt. Altså er det ikke samsvar mellom det aktivitetsnivået som er vedtatt av kommunestyret og faktisk aktivitetsnivå. Den klareste indikasjonen på at aktivitetsnivået er for høyt ligger i merforbruk på fastlønn, - altså en indikasjon på at det er for mange årsverk målt opp mot tilgjengelig ramme.

Ressursoptimalisering: Økonomiplanen bygger på styringsprinsipper som er forankret i kommunelovens økonomibestemmelser. Formålet med kommunal virksomhet er å gi størst mulig velferd til befolkningen innenfor inntektsrammene. Kommuneloven fremholder økonomisk balanse som hovedvirkemidlet for god styring på bruk av inntektene og en effektiv ressursutnyttelse. Økonomisk balanse over tid (bærekraftig økonomisk utvikling) viser kommunens evne til å finansiere sin aktivitet og møte sine forpliktelser, både på kort og lang sikt.

Dette kan utledes til et prinsipp om at Verdal kommune må sørge for at kommunen forvalter sine inntekter på en slik måte at økonomien er bærekraftig, dvs. at ressursbruken i dag ikke truer velferden til innbyggerne i fremtiden.

3.6 Sammenhengen mot økonomiplan 2018-2021

Økonomiplanen for 2019-2022 fremstår som mer krevende enn gjeldende økonomiplan 2018-2021. Det er flere grunner til dette. Økt investeringsnivå barnehager, tilpasninger til økte utgifter i § 27-samarbeidene, økt rentenivå mv er en stor del av forklaringen. Det er også noen inntektsposter i fjorårets økonomiplan som kamuflerer de reelle utfordringene. Økonomiplanen ble også saldert ved å bruke midler fra disposisjonsfond, slik at aktivitetsnivået for 2018 ligger over det som kan finansieres med ett års løpende inntekter.

Bildet forsterkes av en svak underliggende driftsbalanse i 2017 og 2018. Med underliggende driftsbalanse menes de økonomiske resultatene som hadde kommet om kommunen ikke hadde fått ekstraordinære inntekter. Denne ubalansen blir med videre inn i økonomiplanarbeidet for 2019-2022. Endringsbehovet blir større enn det ville vært om kommunens aktivitetsnivå på alle områder var i samsvar med vedtatte rammer for disse to årene.

Ny økonomiplan er satt opp med 2019-priser, mens den gamle planen var satt opp i 2018-priser. Lønns- og prisstigning og realvekst inntekter har kommet til. Gammel og ny økonomiplan er derfor ikke direkte sammenlignbar post for post. Merk at rammereduksjon på 5 mill kr (PS 68/2018) ikke er tatt med. Det skyldes at dette er en reduksjon som ikke er knyttet til redusert aktivitet, men til midlertidige sparetiltak senhøsten 2018.

Den beste sammenligning mot tidligere plan er derfor kolonnen basis i tabellen nedenfor. Tabellen viser en oversikt over rammene for virksomhetsområdene sammenlignet med et basisnivå. Basisnivået er normalnivået for økonomisk ramme for virksomhetsområdene. For å komme fram til et normalnivå er budsjettet korrigert slik at ekstraordinære og midlertidige poster er tatt vekk. I basisnivået er det gjort tillegg for lønnsvekst 14 mill kr (ligger på linjen avsetning lønnsoppgjør) og prisvekst 6.3 mill kr. Avsetning for lønnsvekst skal tilføres rammene for virksomhetsområdet fra det tidspunkt ny lønn skal utbetales.

Figur: Sammenligning mot basisnivå.

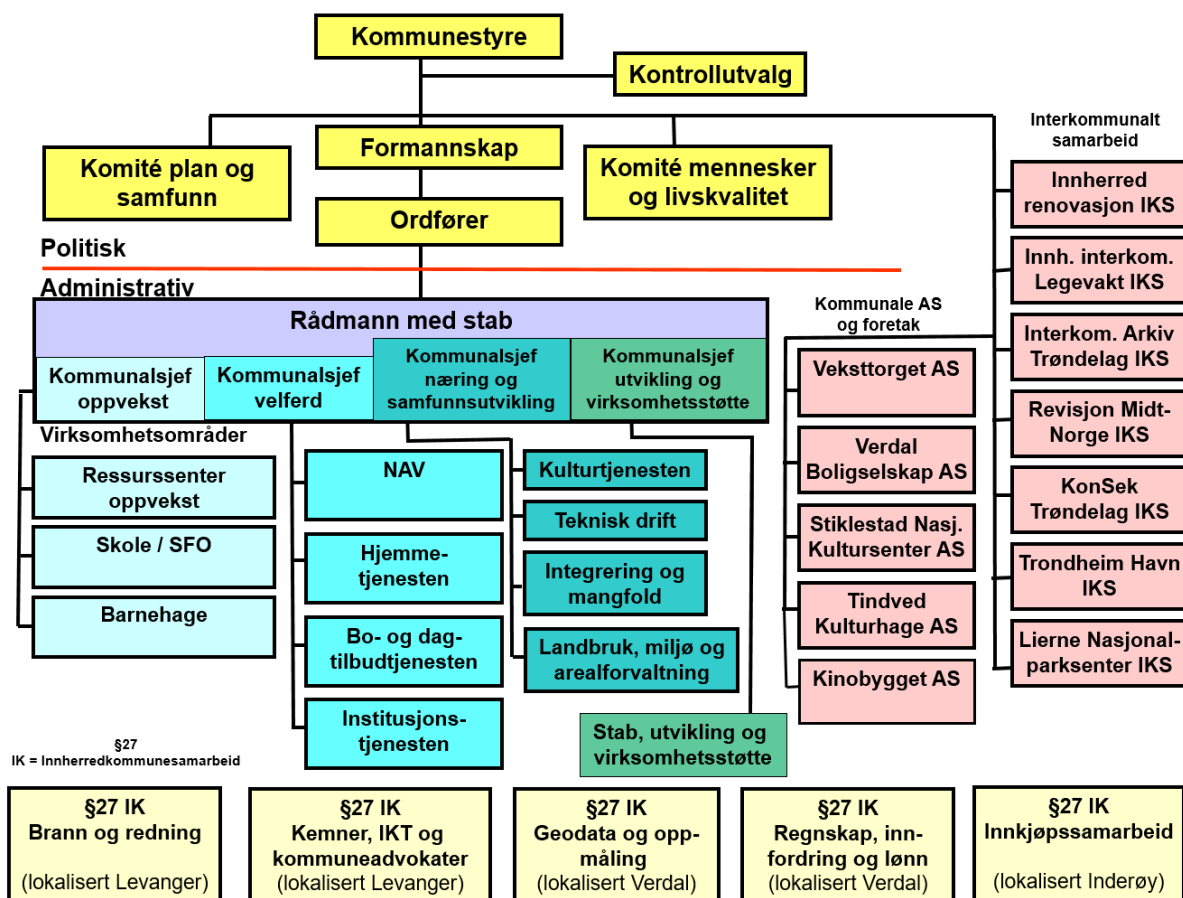
Budsjettskjema 1B Fellesfinansiering fordelt	Budsjett	Basis	FORDELT			
	2018	2019	2019	2020	2021	2022
Til fordeling fra skjema 1A	782 043	779 487	804 482	778 618	755 692	730 979
Støttefunksjoner og fellestiltak	39 790	48 671	54 989	46 352	45 531	43 841
Rådmann og politikk	41 243	43 362	43 946	42 926	42 255	40 724
Fellesområder	13 567	6 309	13 423	5 806	5 655	5 496
Kalkulatoriske avskrivninger/renter (motpost)	-15 020	-15 000	-16 380	-16 380	-16 380	-16 380
Avsetning prisstigning		0	0	0	0	0
Avsetning lønnsoppgjør		14 000	14 000	14 000	14 000	14 000
Oppvekst	371 339	379 678	373 743	363 670	351 958	338 795
Oppvekst felles	124 933	128 651	125 994	122 995	120 316	116 426
Virksomhetsleder skole / SFO	194 272	196 552	194 400	188 419	180 743	172 903
Barnehage	810	2 249	2 075	2 032	1 979	1 924
Ressursenter oppvekst	51 324	52 226	51 275	50 224	48 919	47 541
Helse og velferd	282 294	289 348	284 333	278 504	270 271	261 631
NAV Sosial- og flyktningetjenesten	22 174	22 707	22 031	21 580	21 019	20 427
Hjemmetjenesten	82 065	83 594	82 395	80 706	78 610	76 396
Institusjonstjenesten	91 280	93 200	91 386	89 512	86 187	82 732
Bo- og dagtilbudstjenesten	86 775	89 847	88 521	86 706	84 454	82 075
Samfunn	62 349	66 695	64 612	63 288	61 128	59 908
Kulturertjenesten	20 878	20 587	20 571	20 160	19 134	19 111
Landbruk, miljø og arealforvaltning	6 230	6 841	6 455	6 317	6 146	5 966
Teknisk drift	36 172	39 092	37 686	36 910	35 947	34 931
Integrering og Mangfold	-931	175	-100	-100	-100	-100
Selvkost vann og avløp	0	0	0	0	0	0
Selvkost byggsak	0	0	0	0	0	0
Samfunn - \$27 samarbeid	26 271	26 895	26 805	26 805	26 805	26 805
Regnskap, innfordring og lønn - Verdal	4 616	3 072	3 165	3 165	3 165	3 165
Geodata og oppmåling - Verdal	44	540	540	540	540	540
IKT, Kemner, innkjøp og jus - Levanger	12 851	12 900	12 900	12 900	12 900	12 900
Brann og feiervesen -Levanger	8 760	10 383	10 200	10 200	10 200	10 200
Sum fordelt fellesfinansiering	782 043	811 287	804 482	778 618	755 692	730 979
Mer/mindreforbruk	0	-31 800	0	0	0	0

Årsaken til at basisnivået reguleres ned i planperioden er forklart i kapittel 6.1 – endringsbehov og kapittel 5 talloversikter med forklaringer. Kolonnene budsjett viser her tallene i budsjettet slik det var 01. november 2018.

4 Organisering

Organisasjonskart

Under vises hovedtrekk i organisasjonskart som er gjeldende fra 1.1.2019. Endring fra struktur i 2018 er en etablering av et nytt samarbeid etter §27 i kommuneloven, vedtatt i kommunestyremøte 24/9-18. Deltakende kommuner i innkjøpssamarbeidet er Snåsa, Steinkjer, Verran, Inderøy, Verdal og Levanger. Inderøy kommune ivaretar funksjon som kontorkommune og formell arbeidsgiver for samarbeidets ansatte.

Organisasjonskartet viser også interkommunale samarbeid, men oversikten er ikke fullstendig. For utfyllende informasjon vises til [Eierskapsmelding 2018](#).

Det er ikke prioritert i budsjett 2019 å bemanne enhet Utvikling og virksomhetsstøtte med enhetlig ledelse. Virksomhetsområde Stab, utvikling og virksomhetsstøtte har dermed rådmannen som nærmeste leder, og med det en ikke gjennomført ledelsesstruktur. Dette medfører at styrings- og utviklingsfart må tilpasses, i tråd med kommunestyrets budsjettvedtak for 2018.

5 Oversikt drift, investering og balanse - 2019-2022

5.1 Økonomiske rammer for virksomhetsområdene

Drift – Budsjettskjema 1A og 1B

Budsjettskjema 1A - drift

Beløp i 1000

Note	Regnskap 2017	Opprinnelig budsjett 2018	Økonomiplan				
			2019	2020	2021	2022	
Frie disponible inntekter							
0.1	Skatt på inntekt og formue	319 010	325 000	329 117	329 117	329 117	329 117
0.2	Ordinært rammetilskudd	461 590	469 000	495 283	493 783	491 683	490 583
0.3	Skatt på eiendom	35 568	34 500	40 250	39 250	38 250	37 250
0.4	Andre generelle statstilskudd	3 341	3 300	3 200	3 200	3 200	3 200
0.5	Sum frie disponible inntekter	819 509	831 800	867 850	865 350	862 250	860 150
Finansinntekter/-utgifter							
0.6	Renteinntekter og utbytte	6 648	5 480	6 000	6 000	6 000	6 000
0.7	Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	33 748	35 302	40 498	48 181	57 074	61 079
0.8	Avdrag på lån	38 000	41 000	48 000	50 000	58 000	67 000
0.9	Netto finansinnt./utg.	-65 100	-70 822	-82 498	-92 181	-109 074	-122 079
Avsetninger og bruk av avsetninger							
0.10	Til ubundne avsetninger	23 966	-	5 865	11 729	17 594	23 459
0.11	Til bundne avsetninger	-	-	-	-	-	-
0.12	Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	23 966	-	-	-	-	-
0.13	Bruk av ubundne avsetninger	5 663	7 150	24 995	17 179	20 110	16 367
0.14	Netto avsetninger	-5 663	-7 150	-19 130	-5 450	-2 516	7 092
0.15	Overført til investeringsregnskapet	100	-	-	-	-	-
0.16	Til fordeling drift	759 972	768 128	804 482	778 618	755 692	730 979
0.17	Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	732 412	768 128	804 482	778 618	755 692	730 979
0.18	Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	27 560	-	-	-	-	-

Opprinnelig budsjett for 2018 er økt med 5,75 mill i vedtak 23/04, redusert med 0,65 mill i vedtak 18/06, redusert fellesområdets innsparingssaldo med 5 mill i vedtak av 25/9 og økt med 8,82 mill kr pr 29/10.

Budsjettskjema 1B - drift

Beløp i 1000

Note	Regnskap 2017	Opprinnelig budsjett 2018	Økonomiplan			
			2019	2020	2021	2022
1.0 Rådmann, fellesområder mv	13 023	35 010	54 989	46 352	45 531	43 841
1.1 Rådmann	26 889	41 570	43 946	42 926	42 255	40 724
1.2 Fellesområder	466	8 460	27 423	19 806	19 655	19 496
1.3 Finanstransaksjoner	-14 331	-15 020	-16 380	-16 380	-16 380	-16 380
2.0 Oppvekst	352 811	363 412	373 743	363 670	351 958	338 795
2.1 Oppvekst felles	113 919	116 458	125 994	122 995	120 316	116 426
2.2 Skole / SFO	191 103	194 805	194 400	188 419	180 743	172 903
2.3 Barnehage	197	1 559	2 075	2 032	1 979	1 924
2.4 Ressurssenter oppvekst	47 592	50 591	51 275	50 224	48 919	47 541
3.0 Helse og velferd	274 326	281 698	284 333	278 504	270 271	261 631
3.1 NAV Sosial- og flyktningetjenesten	22 810	22 607	22 096	21 580	21 019	20 427
3.2 Hjemmetjenesten	79 886	80 865	82 404	80 706	78 610	76 396
3.3 Institusjonstjenesten	87 855	91 132	91 592	89 512	86 187	82 732
3.4 Bo- og dagtilbudstjenesten	83 777	87 094	88 241	86 706	84 454	82 075
4.0 Næring og samfunnsutvikling	54 123	63 266	64 612	63 288	61 128	59 908
4.1 Kulturtjenesten	20 402	21 906	20 571	20 160	19 134	19 111
4.2 Landbruk, miljø og arealforvaltning	-57	6 294	6 455	6 317	6 146	5 966
4.3 Teknisk drift	35 828	36 066	37 686	36 910	35 947	34 931
4.4 Integrering og mangfold	-2 050	-1 000	-100	-100	-100	-100
4.5 Selvkost vann og avløp	-	-	-	-	-	-
4.6 Selvkost byggsak	-	-	-	-	-	-
5.0 §27-samarbeid	38 129	24 741	26 805	26 805	26 805	26 805
5.1 IK, Regnskap, innfordring og lønn	5	4 501	3 165	3 165	3 165	3 165
5.2 IK, Geodata og oppmåling	7	30	540	540	540	540
5.3 IKT, Kemner, innkjøp og jus, samarb Levange	-	11 451	12 900	12 900	12 900	12 900
5.4 Brann og feiervesen, samarb med Levanger	-	8 760	10 200	10 200	10 200	10 200
5.5 Kommunens andel til ISK	38 117	-	-	-	-	-
6.0 Til fordelt til drift (fra budsjettskjema 1A)	732 412	768 128	804 482	778 618	755 692	730 979

Investeringer – Budsjettskjema 2A og 2B

Budsjettskjema 2A - investering

Beløp i 1000 Note	Regnskap 2017	Oppr. Budsj 2018	Økonomiplan				Samlet 2019-2022
			2019	2020	2021	2022	
Finansieringsbehov							
Investeringer i anleggsmidler	135 474	174 300	173 543	483 470	353 250	207 890	1 218 153
Utlån og forskutteringer	41 390	30 000	45 000	45 000	45 000	45 000	180 000
Kjøp av aksjer og andeler	2 783	3 000	3 000	3 200	3 500	3 700	13 400
Avdrag på lån	15 470	-	-	-	-	-	-
Avsetninger	14 010	-	-	-	-	-	-
Årets finansieringsbehov	209 127	207 300	221 543	531 670	401 750	256 590	1 411 553
Finansiert slik:							
Bruk av lånemidler	146 422	176 550	188 203	436 000	288 110	76 200	988 513
Inntekter fra salg av anleggsmidler	4 124	-	-	-	-	-	-
1 Tilskudd til investeringer	-	-	1 500	4 000	52 250	156 750	214 500
Kompensasjon for merverdiavgift	12 345	27 750	28 840	88 470	57 890	19 940	195 140
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	34 736	-	-	-	-	-	-
Andre inntekter	18	-	-	-	-	-	-
Sum ekstern finansiering	197 645	204 300	218 543	528 470	398 250	252 890	1 398 153
Overført fra driftsregnskapet	100	-	-	-	-	-	-
Bruk av avsetninger	11 382	3 000	3 000	3 200	3 500	3 700	13 400
Sum finansiering	209 127	207 300	221 543	531 670	401 750	256 590	1 411 553
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-	-

- 1) Tilskudd i 2019 utgjør 1,5 mill for uteområdet Vuku Skole, og 4 mill i 2020 for sentralidrettsanlegget. Resterende 209 mill gjelder investeringstilskudd til Verdal Bo- og Behandlingssenter som er fordelt på 2021 og 2022.

Budsjettskjema 2B - investering

Note	Regnskap 2017	Oppr. budsj 2018	Økonomiplan				Samlet 2019-2022
			2019	2020	2021	2022	
Rådhusbygg - tilpasninger bygg	1 417	6 000	10 000	6 000	6 000	10 000	32 000
Rammebevilgning Rådhuskvartalet	1 417	6 000		6 000	6 000	10 000	22 000
- Oppgradering av 1.etasje i Rådhuset			10 000	-	-	-	10 000
IKT -Investeringer	7 973	13 700	13 700	13 700	13 700	13 700	54 800
IKT-utstyr og infrastruktur i kommunale bygg	4 516	4 700	4 700	4 700	4 700	4 700	18 800
IKT-utstyr i skoler og barnehager.	3 314	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
IKT-utstyr i helse/velferd	-	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Digitalisering og velferdsteknologi, helse og velferd	143	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Skoler mv	7 510	42 000	55 400	115 400	80 400	37 400	288 600
- Ørmelen skole	6 247	-				2 000	2 000
- Vinne skole	437	40 000	45 000	75 000			120 000
- Stiklestad skole	825	2 000	10 000	40 000	80 000	35 000	165 000
Utstyr/inventar skoler og barnehager			400	400	400	400	1 600
Kommunale barnehager	915	1 000	1 000	15 000	15 000	15 000	46 000
Mindre tiltak barnehager	915	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Rammebevilgning barnehager	-	-		14 000	14 000	14 000	42 000
Helsebygg mv	-1 851	5 500	25 500	251 500	151 500	2 500	431 000
Utstyr/inventar omsorg og velferd	329	500	500	500	500	1 500	3 000
Helsebygget (Verdal Bo- og behandlingssenter)	1 509	5 000	24 000	250 000	150 000	-	424 000
Oppgradering kommunale boliger (mindre tiltak)	-3 690	-	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Idrett, kultur	412	7 300	9 900	20 000	3 000	3 000	35 900
Kommunale uteområder, idretts- og kulturanlegg				3 000	3 000	3 000	9 000
- Vinne aktivitetspark	216	3 500	4 000	-	-	-	4 000
- Uteområde Vuku skole	196	3 000	4 900	-	-	-	4 900
- Masterplan sentralidrettsanlegg	-	300	500	17 000	-	-	17 500
Tilpasning lokaler, døgnåpent bibliotek	-	500	500	-	-	-	500
Sentrumsutvikling	3 153	5 200	9 000	2 000	2 000	2 000	15 000
Rammebevilgning sentrumsutvikling			-	2 000	2 000	2 000	6 000
- Moparken	3 153	5 000	8 500	-	-	-	5 000
- Tilrettelegging langs Verdalselva	-	200	500	-	-	-	500
Kommunale veger	-	4 570	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Rammebevilgning kommunale veger			-	8 000	8 000	8 000	24 000
- Forbregd Lein - Vistvik, forsterkning asfaltering	-	1 130	3 000	-	-	-	3 000
- Østvoldveien, forsterkning	-	-	1 000	-	-	-	1 000
- Rekkverk / sikring	-	-	500	-	-	-	500
- Reasfaltering Ørmelen	-	-	500	-	-	-	500
- Boligfelt Ydsedalen	-	1 130	700	-	-	-	700
- Boligfelt Lundskammen	-	310	300	-	-	-	300
- Uforutsett	-	2 000	2 000	-	-	-	2 000
Gang- og sykkelveger	-	2 000	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Rammebevilgning gang og sykkelveg			-	5 000	5 000	5 000	15 000

Kapittel 5 - Oversikt drift, investering og balanse - 2019-2022

Note	Beløp i 1000		Økonomiplan				Samlet
	Regnskap	Oppr. budsj					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2019-2022
- Ørin: Russerv. - Industriv.- Kværner	-	2 000	5 000	-	-	-	5 000
Diverse teknisk	1 812	3 000	3 600	6 300	3 600	3 600	17 100
Maskiner	-	300	300	3 000	300	300	3 900
Planlegging av nye boligfelt	-	-	500	500	500	500	2 000
Kjøp av tjenestebiler og el-sykler	1 538	2 200	800	800	800	800	3 200
ENØK-tiltak	274	500	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Vann og avløp (selvkost) total	2 444	8 500	27 000	38 000	61 500	105 500	232 000
Tiltak vannforsyning - delsum	1 181	2 000	13 500	24 500	48 000	92 000	178 000
Rammebevilgning tiltak vannforsyning			-	12 000	12 000	12 000	36 000
- Vinne	-	1 000	2 000	-	-	-	2 000
- Leksdal	-	-	2 000	-	-	-	2 000
- Tinna	-	-	4 000	-	-	-	4 000
- Ørin	990	-	1 000	-	-	-	1 000
- Rehabilitering dam i Leklsvannet	-	-	3 000	-	-	-	3 000
Høydebasseng Hallia (Vinne)	133	1 000	1 000	12 000	11 000	-	24 000
Høydebasseng Vuku / Ulvilla	-	-	500	500	5 000	-	6 000
Rehabilitering vannrenseanlegg Hallemsåsen	58	-	-	-	20 000	80 000	100 000
Utbedring avløpsanlegg sentrum - delsum	1 263	3 000	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Rammebevilgning utbedring avløpsanlegg i sentrum			-	6 000	8 000	8 000	22 000
- Ørmelen	-	-	500	-	-	-	500
- Vuku	-	2 000	2 000	2 000	-	-	4 000
- Ørin	990	-	2 000	-	-	-	2 000
- Tinna	273	1 000	3 500	-	-	-	3 500
Sanering av spredt avløp - delsum	-	3 500	5 500	5 500	5 500	5 500	22 000
Rammebevilgning sanering av spredt avløp			-	5 500	5 500	5 500	16 500
- Vinne	-	-	500	-	-	-	500
- Leksdal	-	3 500	5 000	-	-	-	5 000
Brann og redning	121	3 700	3 943	1 070	2 050	690	7 753
Brannordningen - overflate- og redningsutstyr	121	350	250	250	250	300	1 050
Utbedring brannstasjon	-	3 000	3 000	-	-	-	3 000
Feiervesen, biler	-	350	-	370	-	390	760
Feiervesen, båt	-	-	43	-	-	-	43
Forebyggende, biler	-	-	450	450	-	-	900
Beredskap, tilhenger	-	-	200	-	-	-	200
Beredskap, bil	-	-	-	-	1 800	-	1 800
Øvrig:	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Kirker og kirkegårder - inv.tilsk. Kirkelig fellesråd	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Totale investeringer i anleggsmidler	25 405	103 970	173 543	483 470	353 250	207 890	1 218 153

5.2 Økonomiske oversikter – Totaløkonomi drift og investering

Økonomiske oversikter drift og investering.

Økonomisk oversikt - drift

Beløp i 1000

	Regnskap	Opprinnelig budsjett	Budsjett
	2017	2018	2019
Driftsinntekter			
Brukerbetalinger	41 932	43 568	45 669
Andre salgs- og leieinntekter	78 486	87 941	92 711
Overføringer med krav til motytelse	153 250	110 019	118 850
Rammetilskudd	461 590	469 000	495 283
Andre statlige overføringer	44 076	39 050	30 678
Andre overføringer	7 609	-	-
Skatt på inntekt og formue	319 010	325 000	329 117
Eiendomsskatt	35 568	34 500	40 250
Andre direkte og indirekte skatter	-	-	-
Sum driftsinntekter	1 141 520	1 109 078	1 152 558
Driftsutgifter			
Lønnsutgifter	566 773	573 863	593 913
Sosiale utgifter	148 767	170 635	179 784
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	131 287	120 758	123 304
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	132 335	103 929	116 434
Overføringer	64 245	83 386	82 015
Avskrivninger	48 936	49 000	54 375
Fordelte utgifter	-1 016	-3 896	-2 912
Sum driftsutgifter	1 091 326	1 097 675	1 146 913
Brutto driftsresultat	50 194	11 403	5 645

Kapittel 5 - Oversikt drift, investering og balanse - 2019-2022

Finansinntekter			
Renteinntekter og utbytte	6 648	5 480	6 180
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	460	400	350
Sum eksterne finansinntekter	7 108	5 880	6 530
Finansutgifter			
Renteutgifter og låneomkostninger	33 748	35 302	40 500
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-
Avdrag på lån	38 000	41 000	48 000
Utlån	1 017	1 000	750
Sum eksterne finansutgifter	72 765	77 302	89 250
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-65 656	-71 422	-82 720
Motpost avskrivninger	48 936	49 000	54 375
Netto driftsresultat	33 473	-11 019	-22 700
Interne finanstransaksjoner			
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	23 966	-	-
Bruk av disposisjonsfond	5 663	7 150	24 995
Bruk av bundne fond	11 963	4 119	3 570
Sum bruk av avsetninger	41 592	11 269	28 565
Overført til investeringsregnskapet	100	-	-
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	23 966	-	5 865
Avsatt til bundne fond	23 439	250	-
Sum avsetninger	47 505	250	5 865
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	27 560	-	-

Økonomisk oversikt - investering

Beløp i 1000	Regnskap	Oppr. Budsj	Budsjett
	2017	2018	2019
Inntekter			
Salg av driftsmidler og fast eiendom	4 124	-	-
Andre salgsinntekter	18	-	-
Overføringer med krav til motytelse	16 490	-	1 500
Kompensasjon for merverdiavgift	12 345	27 750	28 840
Sum inntekter	32 977	27 750	30 340
Utgifter			
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	120 644	145 050	143 293
Overføringer	13 845	29 250	30 250
Renteutgifter og omkostninger	985	-	-
Sum utgifter	135 474	174 300	173 543
Finansstransaksjoner			
Avdrag på lån	15 470	-	-
Utlån	41 390	30 000	45 000
Kjøp av aksjer og andeler	2 783	3 000	3 000
Avsatt til ubundne investeringsfond	3 690	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	10 320	-	-
Sum finansieringstransaksjoner	73 653	33 000	48 000
Finansieringsbehov	176 149	179 550	191 203
Dekket slik:			
Bruk av lån	146 422	176 550	188 203
Mottatte avdrag på utlån	18 246	-	-
Overført fra driftsregnskapet	100	-	-
Bruk av disposisjonsfond	2 683	3 000	3 000
Bruk av bundne driftsfond	8 699	-	-
Sum finansiering	176 149	179 550	191 203
Udekket/udisponert	-	-	-

5.3 Vurderinger og måloppnåelse

Driftsøkonomi - Evaluering

Økonomiplanen er lagt med utgangspunkt i en forsiktighetsstrategi. Det legges til grunn at det ikke blir vekst i kommunens inntekter ut over det som er nødvendig for å dekke merutgifter til flere innbyggere og en aldrende befolkning. Statsbudsjettene for kommende år vil beregne merutgiftene til nye innbyggere og kostnader til endringer i befolknings sammensetningen. De eventuelle merinntekter som kommer vil med andre ord stå i forhold til økte utgifter og effektiviseringskrav. Ut fra dette er det valgt en framskrivningsstrategi som ikke legger inn økte inntekter/utgifter i planperioden. Eventuelle merinntekter og økninger i utgiftsbehov vil bli oppdatert årlig i forbindelse med at økonomiplanen rulleres. Vi kan med andre ord ikke påvirke framtidige inntekter til kommunen gjennom optimistisk budsjettering, men må forholde oss til de inntekter som faktisk kommer.

I økonomiplanen legges det opp til at årlig økonomisk balanse skal oppnås ved endringer i drift og saldering fra disposisjonsfond. Endringen vil måtte omfatte reduksjon i årsverk og i måten kommunen driver tjenestene. Det er ikke innarbeidet forslag om økt eiendomsskatt eller strukturelle endringer utover de som allerede er vedtatt. Det vil være krevende å effektivisere hvert år i det omfang og tempo som økonomiplanen legger opp til. Det kan i løpet av 4-årsperioden bli behov for å utrede bruk av andre virkemidler som økning i eiendomsskatt eller nye strukturelle endringer. Det er samtidig opp til kommunestyret å velge hvilke virkemidler som skal tas i bruk for å sikre kommunen en tilfredsstillende økonomi.

Målet om driftsmargin på 2% (økonomiplan kap 5.6) nås i løpet av planperioden. Fram til målet nås finansieres en stor del av kommunens driftsutgifter ved bruk av disposisjonsfond. Dette er uheldig sett opp mot kommunens styringsmål. I de neste rullinger av økonomiplanen er det et klart mål at bruken av disposisjonsfond reduseres og driftsbalansen forbedres. Økonomiplanen er således bare et første steg i retning av en bærekraftig økonomisk balanse.

Økonomiplanen har en endringstakt på fra 1,5% til 2% i planperioden. Dette vil være en krevende endring, men også en realistisk plan for hvor raskt kommunen kan endre uten at innbyggerrettigheter og kvalitet utsettes for unødig risiko.

Prognosene for driftsåret 2018 indikerer at Verdal kommune går mot et merforbruk. Det er imidlertid ikke umulig å oppnå balanse i drift for 2018. Det avhenger av merinntekter fra skatt, premieavvik og at flere virksomhetsområder får mindreforbruk osv. Målinger gjennom året bekrefter analysen fra årsberetningen om at kommunens underliggende drift er svak.

På flere virksomhetsområder viser årsprognose 2018 at aktivitetsnivået ligger til dels mye over budsjett. For disse virksomhetene vil økonomiplanen bli ekstra krevende, fordi driftsnivå først må tas ned til vedtatt nivå for 2018 og deretter justeres videre ned til nivå for 2019 og senere år. Det betyr at flere virksomhetsområder i realiteten får en endringstakt som er høyere enn den gjennomsnittlige endringstakten for 2019 på 1,3%. For noen virksomhetsområder kan endringstakten ligge over 2%. I planen er 2% satt som yttergrensen for optimal endringsfart.

Fylkesmannen anbefaler at netto driftsresultat over tid bør ligge på 2 prosent av driftsinntektene. For Verdal vil kravet til driftsmargin komme på toppen av endringstakten. Det er årsaken til at kommunen velger en opptrapping til 2% over planperioden. Kommunen skal bedre driftsbalansen,

men i et tempo som gir rom for gode endringsprosesser. Målet om 2% driftsmargin skal senest nås i slutten av planperioden, mens målet om tilstrekkelig disposisjonsfond først kan nås i årene etter planperiodens utløp.

Verdal kommune har de siste årene levert positivt netto driftsresultat. En analyse av netto driftsresultat finnes i årsberetning for 2017. Positiv driftsmargin er for en stor del skapt gjennom eksterne forhold som større skattevekst enn forutsatt, inntektsføring av premieavvik, momskompensasjon fra investeringer og synkende rentenivå.

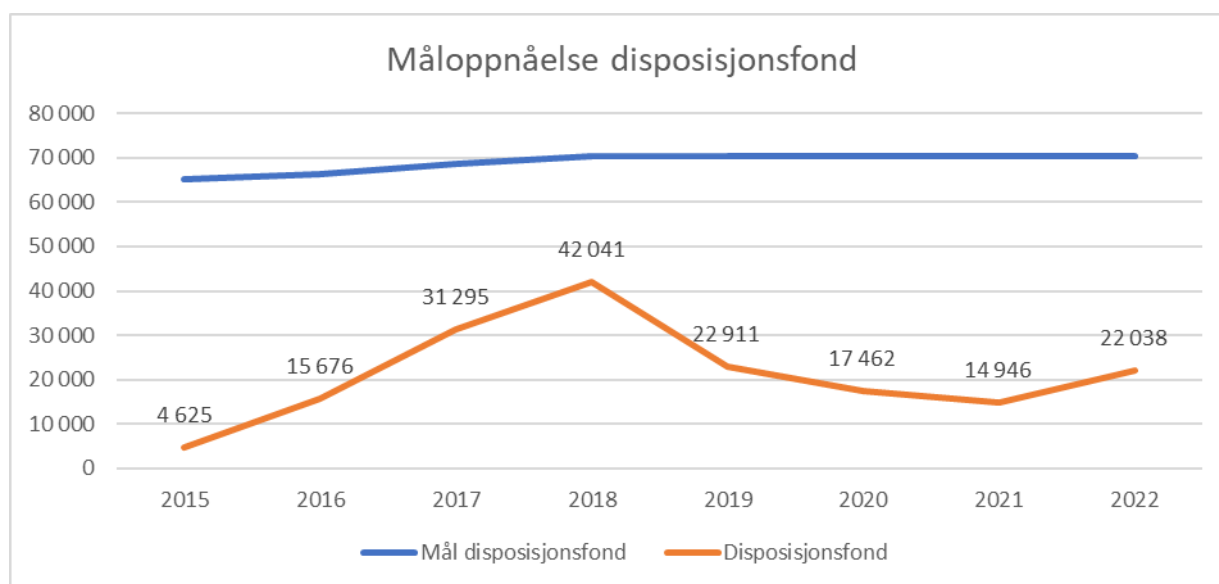
Kommunen kompenseres i 2019 for anslått lønns- og prisvekst (deflatoren) på 2,8 % innenfor de foreslåtte inntektsrammer gitt i statsbudsjettet for 2018. En beregning på den faktiske lønnsmassen og forbruksposter i kommunen viser at den aller største delen av veksten i skatt og rammetilskudd går vekk i økte lønnskostnader og prisvekst. Veksten fra 2018 til 2019 i skatt og rammetilskudd er anslått til 26,6 mill kr. Herav går minimum 19 mill til lønnsvekst (nasjonalt anslag lønnsvekst), 6,3 mill går til prisvekst og ca 0,5 mill til kostnader for nye oppgaver. Resten av veksten er da i beste fall på ca 0,8 mill. Herav er satsingene innenfor realveksten beregnet til ca 1,3 mill kr til tidlig innsats skole, opptrappingsplan rus og habilitering og rehabilitering. Det betyr at det ser ut til å mangle 0,5 mill kr på at særskilte satsinger er finansiert. En for stor del av inntektsveksten går med til lønnsvekst. Det kan indirekte være en indikasjon på at antall årsverk i kommunen ligger for høyt i forhold til inntektene. Dette er ingen heldig situasjon, fordi kommunen da mister den utviklingskraften som ligger i å gjøre seg nytte av den årlige realveksten.

Økonomiplanen har en utvikling av driftsøkonomien som ikke når kommunen sine mål for bærekraftig økonomi. Dette må følges opp i neste års økonomiplan.

Konsekvenser for balansen – Evaluering

Disposisjonsfond

Budsjett og økonomiplan innebærer en nedbygging av kommunens disposisjonsfond. Dette skyldes flere forhold, blant annet allerede vedtatt bruk av fond i eksisterende økonomiplan i påvente av effekt fra strukturiltak innen helse og oppvekst, midler til tidsbegrensede prosjekter og til pukkellekostnader i forbindelse med oppløsningene av Innherred samkommune.

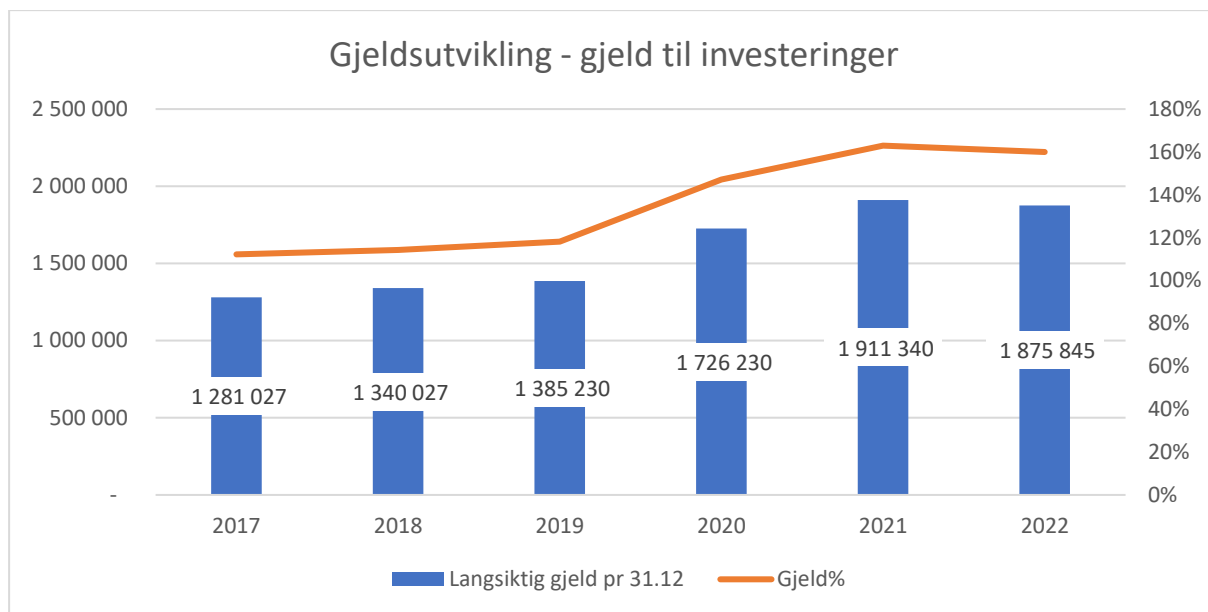
Kommunen når ikke målet for disposisjonsfond i planperioden. Det vises her til økonomiplan kap 5.6. I første del av planperioden tappes disposisjonsfondet. I planens siste år er det mulig igjen å øke fondet. Det forhold at kommunen ikke når mål for disposisjonsfond medfører at kommunen ikke er tilstrekkelig robust for uforutsette endringer i utgiftene. Det er nødvendig at utviklingen i disposisjonsfondet bringes tilbake til utviklingsbanen fra 2016 og 2017 og bygges opp til ca 70 mill kr i 2019-priser.

Framskrivning av gjeld

Planlagte investeringer og tilhørende lånefinansiering av disse gir, som tabellen under viser, en betydelig økning i lånegjeld gjennom 4-årsperioden, tilsvarende nesten 0,6 mrd fram til toppen er nådd i 2021. Investeringstilskudd til helsebygget forventes mottatt etter ferdigstillelse siste halvår i 2021, og gir dermed mindre behov for opptak av nye lån mot slutten av økonomiplanperioden.

I 1000 kr	Prognose 2018	Økonomiplan			
		2019	2020	2021	2022
Lånegjeld investeringer 01.01	1 281 027	1 340 027	1 385 230	1 726 230	1 911 340
Opptak av nye lån	100 000	93 203	391 000	243 110	31 200
Avdrag	41 000	48 000	50 000	58 000	67 000
Lånegjeld investeringer 31.12	1 340 027	1 385 230	1 726 230	1 911 340	1 875 540

Som følge av forsinkelser på investeringssiden ifht opprinnelig plan i 2018 går kommunen inn i 2019 med ubrukte lånemidler på anslagsvis 50 millioner. Disse vil inngå i den totale lånefinansieringen til investeringer i 2019 som dermed til sammen anslås til 143,2 mill (93,2 + 50), slik det også fremgår av budsjettskjema 2A. Sum i 2A inkluderer også lån til videre utlån på 45 mill.

Figuren viser gjeld i kroner og gjeld i prosenter av kommunens totale driftsinntekter. Merk at startlån mv kommer i tillegg til denne gjelden. Det samme gjelder pensjonsforpliktelser.

Samlet vurdering for balansepostene:

Økonomiplanen har en utvikling av disposisjonsfond som ikke når målene for bærekraftig økonomi. Dette må følges opp i neste års økonomiplan!

Utviklingen i gjeld er krevende, men tar utfordringene i kommunens bygningsmasse og behov for nye funksjonelle bygg på alvor!

5.4 Fellesinntekter og ramme til fordeling – skjema 1A driftsinntekt

Skatt og rammetilskudd

Skjema 1A - Linje 0.1-0.2

Prognosemetode: Inntektene er budsjettert etter KS-prognose og statsbudsjett. Det er ikke lagt inn realvekst eller inntektsøkning som følge av endringer i befolkningsutvikling i perioden. Dette på grunn av usikkerheten om effekten faktisk gir vesentlig bedring av kommuneøkonomien.

Realvekst i inntekter: Det er grunn til å tro at realvekst i frie inntekter (summen av skatt og rammetilskudd) i stor grad blir gitt med begrunnelse i økt utgiftsbehov knyttet til demografiske endringer i kommunene. For eksempel økt antall eldre innbyggere. Realveksten vil da i stor grad måtte brukes til å finansiere opp økte utgifter.

Økning i antall innbyggere: Det er ikke lagt inn vekst i inntekter som følge av forventet innbyggervekst i perioden. Det er grunn til å anta at inntektsvekst til nye innbyggere står i forhold til økte utgifter i kommunale tjenester. Økt innbyggertall vil gi et «overskudd», men overskuddet vil være mer eller mindre marginalt alt etter hvordan alderssammensetning påvirkes. Den positive effekten av økt innbyggertall vil gi seg konkrete utslag i økte inntekter og økte utgifter. Dette er det mulig å regne på årlig når budsjettet legges. En positiv effekt kan dermed oppdateres årlig ved rullering av økonomiplanen.

Distriktstilskudd sør: Det er usikkert om distriktstilskuddet vil gi inntekter for de kommende år. Tilskuddet er under revidering, og en endring er midlertidig utsatt. Kommunen beholder derfor tilskuddet for 2019. I økonomiplanen er det ut fra forsiktighet lagt til grunn at tilskuddet gradvis avvikles i perioden.

Andre endringer: Det er lagt til grunn at det blir mindre skjønnsmidler i årene som kommer som følge av at potten til kommuner i Trøndelag reduseres år for år. Det er foreløpig ikke lagt inn trekk for økt antall elever i privatskole (Montessori-skolen). Trekket må beregnes ved neste rullering.

Eiendomsskatt

Skjema 1A - Linje 0.3

I 2021 er det 10 år siden fast eiendom i Verdal ble retaksert etter innføring av eiendomsskatt. Etter eiendomsskattelovens § 8 a-3 skal det være allmenn taksering i kommunen hvert tiende år. Det betyr at det bør gjennomføres retaksring i 2020. Retaksring og evt vekst i antall skatteobjekter kan gi økte inntekter i planperioden.

Det er varslet endringer/begrensninger i regelverket for eiendomsskatt. Virkning av eventuelle endringer vil bli korrigert i neste utgave av økonomiplanen. På grunn av usikkerheten er inntektene i økonomiplanen lagt inn med en forsiktig nedgang. Nivå for 2019 er i underkant av utfakturert eiendomsskatt i 2018.

I statsbudsjett for 2018 gikk Regjeringen inn for å fjerne eiendomsskatt på maskiner og tilbehør i løpet av en 5 årsperiode. Endringen innebærer at produksjonsutstyr og -installasjoner ikke lenger skal regnes med i grunnlaget for å beregne eiendomsskatt. Kategorien verk og bruk fjernes samtidig som begrep. Endringen kan for Verdal kommune medføre et bortfall i inntekter på om lag 4,6 mill. kroner.

Budsjettet forutsetter at kommunen kompenseres for et inntektsbortfall. Denne forutsetningen står fortsatt.

Kommunestyret skal årlig fastsette satser og bestemmelser for eiendomsskatt. Selv om kommunen har utfordringer med å finne dekning til alle oppgaver innenfor forventet budsjetttramme, er det ikke budsjettetert med økning i eiendomskattesats fra nåværende nivå på 4,0 promille i budsjettåret 2019.

Saksutredning fra rådmannen hadde ingen forslag om økning i eiendomsskatt. Innstilling fra formannskapet om økning av eiendomsskatt fra 4,0 til 4,5 promille ble ikke vedtatt av kommunestyret. Eiendomsskatt blir derfor fremskrevet med uendret promillesats på 4,0 i perioden.

Andre fellesinntekter

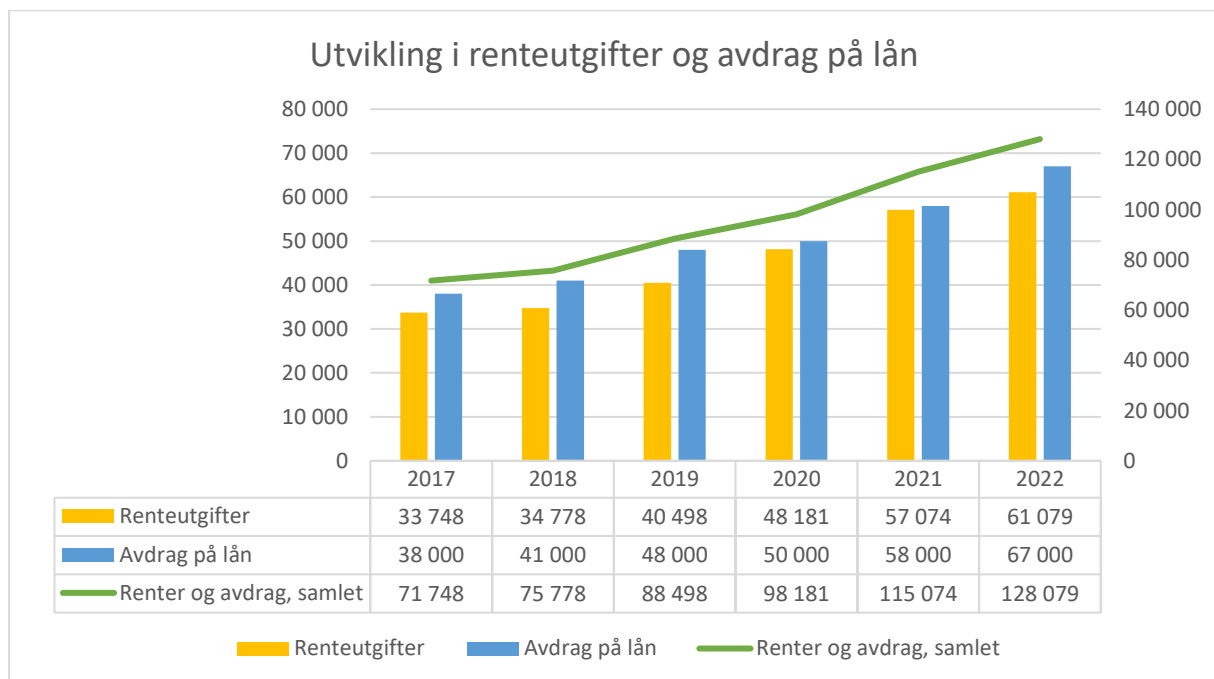
Skjema 1A - Linje 0.5

Tallene på linjen er rentekompensasjonsordninger i Husbanken.

Finansposter

Skjema 1A - Linje 0.6-0.9

De betydelige låneopptakene i perioden påvirker naturligvis også både rente- og avdragsutgifter. Budsjetterte avdragsutgifter i perioden er anslått i samsvar med Kommunelovens krav om minimumsavdrag beregnet etter forenklet modell.

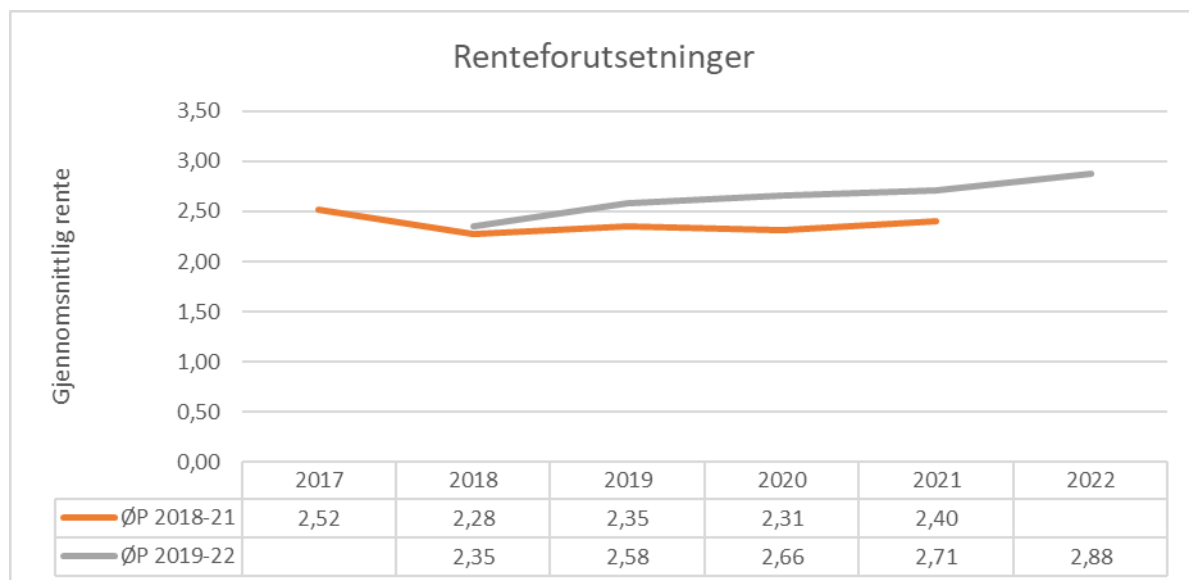
Det forventes økte renter i økonomiplanperioden. Tallene for renteutgifter i økonomiplanen er regnet ut fra forventet låneopptak, avdrag og rentenivå.

På den annen side er det mer usikkert hvilken effekt økte renteutgifter vil gi på lønnsvekst og pensjonskostnader. Det er for mange usikkerhetsmomenter til at det kan sies noe sikkert om den samlede virkning av rente-, lønns- og pensjonsendringen. Det er derfor bare lagt inn prognose for fremtidig renteutgift i økonomiplanen. Den samlede virkning vil bli tatt inn i økonomiplanen etter hvert som denne rulleres.

Nærmere informasjon om finansområdet er tatt inn i kapittel 10. Her er det mer informasjon om renteutvikling, stresstest av renteutgifter, andel fastrentelån mv. Stresstest av renteøkning på inntil 2% utover forventet rentenivå på gjeld viser betydelige merutgifter, fra 20 mill og økende til 40 mill i årlige merutgifter.

Den store økningen i renteutgifter kan gi grunnlag for en mer aktiv rentesikring innenfor økonomireglementets rammer. Herunder aktiv bruk av disposisjonsfondet som rentebuffer i tillegg til fastrentelån og rentesikringsinstrumenter (rentebytteavtaler) som brukes i dag.

Renteforutsetningene er strammet til fra forrige økonomiplan (ØP 2018-2021). I tabellen nedenfor sammenlignes renteforutsetningene i gammel og ny økonomiplan. Rentebanen er hevet fra forrige økonomiplan, noe som gir store utslag i renteutgiftene.

Renteviften til Norges bank (Pengepolitisk rapport nr 3/18)

Renteviften til Norges Bank er det offisielle renteanslaget som finansnæringen bruker til å prise rentene. I figuren vises både beste estimat og alternative baner.

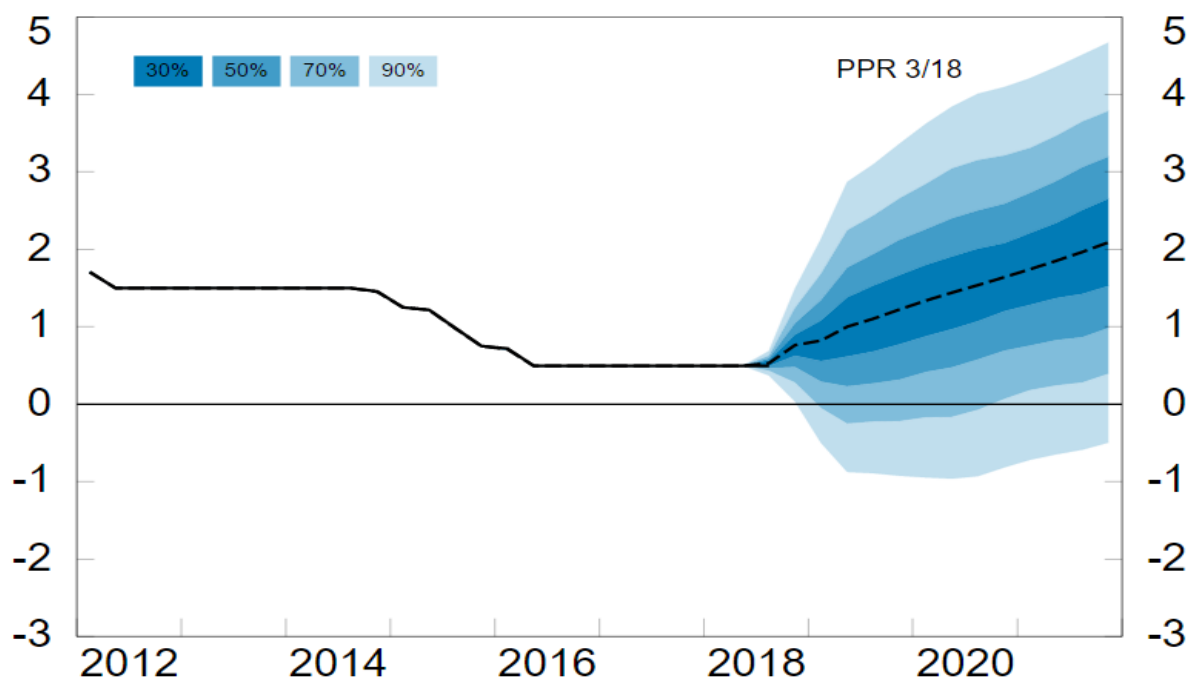
Styringsrenten

Styringsrenten (foliorenten) i Norge er renten på bankenes innskudd opp til en viss kvote i Norges Bank.

Endringer i Norges Banks styringsrente vil normalt ha sterkt gjennomslag i de mest kortsiktige rentene i pengemarkedet og for bankenes innskudds- og utlånsrenter.

Styringsrenten de siste årene og anslag fremover

Figuren under viser styringsrenten i prosent siden 2010 og anslag fremover fra siste Pengepolitisk rapport med vurdering av finansiell stabilitet. Figuren oppdateres samtidig med publisering av rapporten.

Avsetninger og bruk av fond

Skjema 1A - Linje 0.10-0.14

Avsetning og bruk av selvkostfond:

Over de siste årene har kommunen redusert gebyrer på vann- og avløp ved å hente finansiering av utgifter fra bundne fond. Dette har sammenheng med at kommunen i tidligere år har tatt for høye gebyrer, som da er satt på bundet selvkostfond og tilbakeført abonnentene i form av lavere gebyrer. I 2018 er selvkostfondene brukt opp, og det er da ikke lenger mulig å hente finansiering fra fond. Til tross for bruk av fond i 2018, vil selvkostregnskapet trolig avsluttes med merforbruk i regnskap 2018. Dette merforbruket vil da måtte finansieres opp med økning i gebyrer fra år 2019.

I 2019 vil gebyrene økes til selvkost uten finansiering fra fond. Hvis gebyrene i tillegg skulle økes for å hente inn merforbruk fra 2018, ville dette gitt en relativ stor økning i gebyrene. Det legges derfor opp til at økning av gebyrene fordeles over to eller flere år for å få en jevnere økning i gebyrene.

Avsetning og bruk av disposisjonsfond:

Oversikt over avsetning og bruk av disposisjonsfondet i perioden, ref linje 0.10 og 0.13 i budsjettskjema 1A, og utviklingen i fondet er vist i tabellen nedenfor:

Disposisjonsfond	2019	2020	2021	2022	Totalt
1 Grunnlag for avsetningsmål	1 172 948	1 172 948	1 172 948	1 172 948	
2 Avsetning %	0,5 %	1,0 %	1,5 %	2,0 %	
3 Avsetning etter avsetningsmål	5 865	11 729	17 594	23 459	58 647
4 Bruk til formål	-8 245				-8 245
5 Brukt til saldering	-16 750	-17 179	-20 110	-16 367	-70 405
6 Sum endring fond	-19 130	-5 449	-2 516	7 092	-20 003
7 Disposisjonsfond 01.01	42 041	22 911	17 462	14 946	
8 Årets endring av fondet	-19 130	-5 449	-2 516	7 092	-20 003
9 Disposisjonsfond 31.12	22 911	17 462	14 946	22 038	

Forklaring til tabellen: (Beløpene er i 1000 kroner)

1. Grunnlaget for avsetningsmålet er totale driftsinntekter 2017 fremskrevet til 2018-nivå.
2. Avsetningsprosenten er målet om netto driftsresultat. Målet om 2% netto driftsresultat oppnås ved gradvis opptrapping av avsetningen i perioden.
3. Avsetningen er beregnet ut fra grunnlaget i linje 1 multiplisert med avsetningsprosenten i linje 2.
4. Brukt til formål er fondsbruk som følger av kommunestyrevedtak i 2017 og 2018. Herunder bredbåndsutbygging (PS 74/18) med 5,97 mill kr, skolekorpsprosjekt (PS 55/17) med 250.000 kr, ungdomsarbeid (PS 55/17) med 425.000 og rassikring av Broskitbekken-Stiklestad med 1.600.000 kr (PS 87/18). Til sammen blir dette 8.245.000 i bruk av disposisjonsfond i 2018.

5. Brukt til saldering er årlig ubalanse som finansieres ved midlertidig bruk av disposisjonsfondet. Bruk av disposisjonsfond til saldering av budsjett er ikke ønskelig, og økonomiplanen inneholder en plan for hvordan fondsbruken skal reduseres i de kommende år.
6. Sum endring av fond viser summen av avsetninger og bruk av fond. Negativt beløp betyr at fondet reduseres.
7. Disposisjonsfond ved oppstart av året.
8. Årets endring hentet fra linje 6.
9. Disposisjonsfond ved årets slutt.

Disposisjonsfondet skal være i pluss, og det skal etter planen også bygges opp til et nivå som er i samsvar med kommunens langsiktige økonomiske mål om et disposisjonsfond på 6% av årlige driftsinntekter.

I år 2022 snur trenden fra nedgang i fondet til en svak økning.

Tabellen viser at utviklingen i disposisjonsfondet ikke er i samsvar med kommunens økonomiske mål. Målet tilsier et fond på ca 70 mill kr. Dette er kommentert nærmere i kap 5.3.

Avsetninger og bruk av disposisjonsfondet er brukt aktivt til å få på plass driftsmargin og til å saldere økonomiplanen. Selv med en endringstakt på 1,5% til 2% årlig, dekkes ikke den årlige ubalansen i driftsregnskapet. Restbehovet for saldering er dekket ved bruk av disposisjonsfond.

Valg av endringstempo og begrunnelse er nærmere beskrevet i kap 6.1.

5.5 Virksomhetenes inntekter – Inntekter i skjema 1B

Oversikt bruttoinntekter i skjema 1B

Inntekter som brukes til fellesfinansiering av virksomhetene fremgår av budsjettskjema 1A. I tillegg til fellesinntektene har også virksomhetsområdene sine egne inntekter. Disse fremgår ikke direkte av budsjettskjema 1B. Dette fordi skjema 1B er satt opp som nettorammer. Med nettoramme menes at beløpet er virksomhetsområdets utgifter fratrukket virksomhetsområdets egne inntekter. Altså viser nettorammen bare den delen av virksomheten som er finansiert med fellesinntekter.

Tabellen viser brutto driftsinntekter på virksomhetsområdene: (altså inntekter i skjema 1B)

Grp. ansvar	Virksomhetsområde	Budsjett 2018	Budsjettforslag 2019
125	Kulturtjenesten	-2 255 000	-2 807 552
126	Oppvekst felles	-3 830 000	-5 674 648
127	Skole / SFO	-24 816 545	-24 077 484
128	Barnehage	-17 271 632	-17 872 380
130	Ressurssenter oppvekst	-6 823 510	-6 880 934
135	NAV Sosial- og flyktningetjenesten	-7 417 000	-7 190 619
141	Teknisk drift	-77 210 000	-80 053 348
145	Integrering og mangfold	-42 668 859	-33 904 953
150	Hjemmetjenesten	-4 125 480	-4 917 300
153	Institusjonstjenesten	-17 416 000	-18 797 104
156	Bo- og dagtilbudstjenesten	-40 489 000	-37 392 082
	SUM	-244 323 026	-239 568 404

Sum inntekter for virksomhetsområdene viser en nedgang fra 2018 til 2019 på i underkant av 5 mill. Dette knytter seg i hovedsak til nedgang i inntekter i Integrering og mangfold (8,7 mill). Redusert antall bosettingsanmodninger fra Integrering og mangfoldsdirektoratet medfører betydelig nedgang i statlige tilskudd. Nedgang startet allerede i 2018 ved at UDI satte ned måltallet fra 3000 til 2000 asyløkere. I tillegg har Bo og dagtidstjenesten reduserte inntekter i omfang 3 mill. 2,3 mill av dette er direkte knyttet til prosjektmidler Drømmedagene forvaltet av Fylkesmann. I 2018 fikk Veksttorget prosjektmidler for å tilrettelegge tilbud til mennesker med langvarig eller sammensatte tjenestebehov. Det er ikke budsjettet med midler til dette i 2019. Ser en bort fra de største avvikene som er styrt av eksterne faktorer er snittvekst i underkant av 3%. Men bortfall av inntekter må gjenspeiles i redusert aktivitet og årsverk på de områder dette oppstår.

Brukerbetalinger og gebyrer ble i 2018 holdt uendret og til dels redusert på selvkostområder pga fortsatt midler på selvkostfond. Prognoser for 2018 viser et merforbruk på selvkostområdene som overstiger selvkostfond og dette innebærer en økning av satser på selvkostområdene for å ta igjen merutgifter. Oppbygging av fond til balanse er foreslått tatt over en periode på to eller flere år. Iht retningslinjer må «underskudd» i selvkostfond tilbakeføres i løpet av en 5 årsperiode. Øvrige selvkostområder er renovasjon, feiing og byggsak. Ingen endring på feiing, mens renovasjon og byggsaksgebyrer foreslås økt med lønns og prisvekst. Selvkostområdene følger de føringer som er gitt i «Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale tjenester».

Brukerbetalinger knyttet til sykehjemsopphold, oppholdsbetaling i barnehager m.m. reguleres i henhold til de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og statsbudsjett. Økning i satser er på nivå med lønns og prisvekst. Bruk av kommunens idrettsanlegg er foreslått holdt på samme nivå som 2018.

Aktivitet som finansieres med midlertidige prosjektinntekter

Dette er aktiviteter som finansieres med tilskudd fra eksterne givere. Tilskuddene er gjerne tidsavgrenset, innholdet i aktiviteten er bundet til lovnader om bruk av midlene og aktiviteten kommer i tillegg til kommunens kjernevirksomhet. Aktiviteten er svært viktig for utviklingen av Verdal kommune på kvalitet og metodikk. Så langt det er mulig bør aktivitetene implementeres i ordinær drift når prosjektperioden avsluttes. Dette vil stille krav til prioritering og endring i kommunen.

Prosjekter i regi av Oppvekst.

Prosjekt	Inntekt	Utgift	Finansiert av	Tidsrom	Deltakere	Ansvarlig virksomhetsområde
Barnefattigdom 2506	1 350 000	*	Buudir	01.03.19-28.02.20	Se under	Ressursenter oppvekst (ROS)
Ungdomslos 3140	700 000	50% **	Buudir	01.08.18-31.07.21	Ungdomsskolene og integrering og mangfold	ROS sammen med Virksomhetsleder skole
Fra svangerskap til videre 2142 og 2138	1 100 000	***	Helsedirektoratet	01.08.18 - 31.07.19	Helsestasjon, frisklivssentral, rehab-tjenesten, Verdal videregående skole og barnehagene	ROS
Modellkommune 3144	500 000? Usikkert har ikke fått svar på søknad	-	Helse-direktoratet og Buudir	01.12.18 - 30.11.19	ROS	ROS
Foreldrestøttende tiltak ICDP 3139	150 000	****	Helse-direktoratet	Fram til 01.07.19	Helsestasjon og Integrering og mangfold	ROS
Skolemat til alle	600 000		Fylkesmannen	2019	Verdalsøra ungdomsskole og Vuku oppvekstsenter	Skole

Prosjekt Barnefattigdom

Barnefattigdomsmidlene søkes det om hvert år, fra ulike virksomhetsområder og ulike lag og foreninger i kommunen.

Ordningen forvaltes av virksomhetsleder Ros som forbereder politisk sak, fordeler midlene ut fra de søknadene som kommer inn og som Bufdir godkjenner. Det er vanskelig å si noe om hvor mye vi vil få innvilget i 2019.

Midlene i 2018 ble fordelt mellom ulike aktører: Veksttorget fikk midler til drift av utstyrsbua. Barnevern og Nav fikk midler til ulike tiltak rettet inn mot målgruppa for ordningen. Ungdomskontakten fikk sammen med saniteten penger til sommerjobb for ungdom. Frivillig Verdal fikk midler til ulike aktiviteter i skoleferiene. Integrering og Mangfold og Kulturtjenesten fikk midler sammen til å lage aktiviteter gjennom hele året.

Bufdir stiller krav om at vi skal ha en egenandel knyttet til de midlene vi får på denne måten. Vi bruker å sannsynliggjøre den summen med å vise til våre ansattes innsats. Eksempel er: Ungdomskontakten blir brukt i arbeidet med organiseringen av sommerjobb og oppfølging av ungdommene som deltar i tilbudet.

Prosjekt Ungdomslos

Dette er treårige midler, som vi må rapportere på underveis. Det er krav om kommunal medfinansiering. De neste tre årene har et litt annet fokus enn de foregående tre årene, og det er nå større fokus på overgangen mellom barneskole og ungdomsskole. Våre utgifter/egenandelen får vi fram ved å bruke stillinger som vi allerede i dag har ansatt, og vi gir dem deler av stillingen med tiltaksnummeret. Ungdomslosene er en styrking av det tilbudet som vi allerede gir og dermed kan vi bruke lønna til bl.a. miljøteam ungdomsskole som vår egenfinansiering/egenandel i dette.

Prosjekt Fra svangerskap til videre

Dette er midler for et år (ubrukne midler søkes videreført). Søknaden bygger på det arbeidet som er gjort i modellkommunearbeidet. Her er det ikke krav om egenandel. Kommunen fikk midlene i 2018, men så seint på året at det ikke ble igangsatt aktivitet før fra høsten 2018, og regner følgelig med at midlene overføres til 2019. Prosjektet innebærer to ulike søknader. Den ene søknaden dekker kostnader knyttet til å styrke skolehelsetjenesten på Verdal videregående (2138) og den andre fra svangerskap og ut grunnskolen (2142). Tilskuddet dekker kostnadene kommunen har ved denne styrkingen.

Prosjekt Modellkommune

Her er det søkt om midler til implementering av modellkommunearbeidet. Her er det listet opp en rekke tiltak som liv realiserer dersom søknaden innvilges. Svar på søknaden forventes i november 2018.

Prosjekt Foreldrestøttede tiltak

Dette er foreldrekurs/foreldreveiledning for innvandrere (ICDP) . Dette blir en del av introduksjonsprogrammet etterhvert. Kommunen bruker en helsesøster i 20% samt tolk/kursholder på morsmålet til deltagerne. Egenandel blir ca 10 % stilling i løpet av et år.

Prosjekt Skolemat til alle

I løpet av en 5-årsperiode håper kommunen å ha innført skolemat ved samtlige skoler i Verdal kommune. Målet skal nås gjennom et tverrfaglig samarbeid med aktører internt i kommunen og frivillighet, næringsliv og andre aktører. I 2019 innføres ordningen på Verdalsøra U. på våren med ambisjon om innfasing på Vuku på høsten.

Prosjekter i regi av Helse og velferd og rådmann ved Utviklingsstøtte i tabell under.

Prosjekt	Inntekt	Utgift	Finansiert av	Tidsrom	Deltakere	Ansvarlig virksomhets-område
Attractive Nordic Towns	150 000	150 000	Nordisk Råd	2018-2019	Kommunene Levanger, Steinkjer og Verdal	Rådmann
Bylab	300 000	300 000	Skjønnsmidler Fylkesmannen	2018-2019	Levanger, Steinkjer og Verdal	Rådmann
«Trygge ansatte, trygge brukere»	450 000	450 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018-2020	Kommunene Inderøy, Verdal, Levanger og Frosta	Helse og velferd
Kompetanse- og innovasjonstilskudd	1 140 000	1 200 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018	Helse og velferd	Helse og velferd
Drømmedagene	2 260 000	1 000 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018 - 2019	Veksttorget AS	Helse og velferd
Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester	1 900 000 300 000 (Leve hele livet)	3 450 000 - > 3 950 000	Helsedirektoratet Verdal kommune	2019 - 2021	Verdal kommune Åfjord kommune	Helse og velferd
Utviklingscenter for Frisklivssentraler i Midt-Norge	100 000	200 000	Fylkesmannen i Trøndelag	2019	Trøndelagskommunene	Helse og velferd
Dagtilbud for demente	631 000	100 000	Helsedirektoratet	2018-2020	Verdal kommune	Helse og velferd
Fengselshelsetjenesten	1 823 000	200 000	Helsedirektoratet	2018->	Verdal kommune	Helse og velferd

Prosjekt	Inntekt	Utgift	Finansiert av	Tidsrom	Deltakere	Ansvarlig virksomhets-område
Attractive Nordic Towns	150 000	150 000	Nordisk Råd	2018-2019	Kommunene Levanger, Steinkjer og Verdal	Rådmann
Bylab	300 000	300 000	Skjønnsmidler Fylkesmannen	2018-2019	Levanger, Steinkjer og Verdal	Rådmann
«Trygge ansatte, trygge brukere»	450 000	450 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018-2020	Kommunene Inderøy, Verdal, Levanger og Frosta	Helse og velferd
Kompetanse- og innovasjonstilskudd	1 140 000	1 200 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018	Helse og velferd	Helse og velferd

Kapittel 5 - Oversikt drift, investering og balanse - 2019-2022

Drømmedagene	2 260 000	1 000 000	Fylkesmannen i Trøndelag og Verdal kommune	2018 - 2019	Veksttorget AS	Helse og velferd
Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester	1 900 000 300 000 (Leve hele livet)	3 450 000 -> 3 950 000	Helsedirektoratet Verdal kommune	2019 - 2021	Verdal kommune Åfjord kommune	Helse og velferd
Utviklingscenter for Frisklivssentraler i Midt-Norge	100 000	200 000	Fylkesmannen i Trøndelag	2019	Trøndelagskommunene	Helse og velferd
Dagtilbud for demente	631 000	100 000	Helsedirektoratet	2018-2020	Verdal kommune	Helse og velferd
Fengselshelsetjenesten	1 823 000	200 000	Helse-direktoratet	2018->	Verdal kommune	Helse og velferd
Skjønnsmidler samarbeid Bo- og behandlingssenter – Verdal Videregående skole	800 000	800 000	Fylkesmann i Trøndelag	2019	Verdal kommune	Helse og velferd
Erasmus + Skole og barnehage, kompetansebygging	1 790 000	Egeninnsats lønnsmidler	EU /DIKU (Direktorat for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning)	2018-2019	Verdal kommune, Nord universitet, samarbeidspartnere i England, Danmark og Romania	Rådmann

5.6 Økonomiske og demografiske mål

Innledning

[Ny kommunelov](#) setter krav til kommunestyret om tett oppfølging og ansvar for kommunens økonomi.

Følgende tekst [på regjeringens nettsider om kommunens ansvar](#).

ØKONOMIFORVALTNING. KOMMUNENES ANSVAR FOR Å IVARETA EGEN ØKONOMI OG HANDLINGSROM PÅ LANG SIKT TYDELIGGJØRES I LOVEN. FORSLAG OM Å GI KOMMUNESTYRET PLIKT TIL Å FASTSETTE FINANSIELLE MÅLTALL (LOKALE HANDLINGSREGLER). KRAVET TIL MINIMUMSAVDRAG PÅ LÅN ØKES. LOVFESTING AV REGLER FOR BEREKNING AV SELVKOST.

UTVALGET FORESLÅR AT KOMMUNELOVENS KAPITTEL OM ØKONOMIFORVALTNING SKAL INNLEDES MED EN BESTEMMELSE SOM STILLER TRE OVERORDNETE KRAV TIL STYRINGEN OG FORVALTNINGEN AV KOMMUNENS VIRKSOMHET OG ØKONOMI. DET FØRSTE KRAVET ER ET NYTT LOVKRAV SOM GJELDER KOMMUNENES EGET ANSVAR FOR Å HA EN LANGSIKTIG ØKONOMIFORVALTNING, OMTALT SOM GENERALBESTEMMELSE. DET ANDRE KRAVET STILLER KRAV OM PLANLEGGING. DET TREDJE KRAVET LØFTER FRAM GJELDENDE BESTEMMELSE OM EN FORSVARLIG FINANS- OG GJELDSFORVALTNING.

Dette aktualiserer behovet for å videreutvikle Verdal kommunes måltall for økonomi. Det er naturlig at måltallet både omhandler den årlige driftsbalansen og den langsiktige kommuneøkonomien. Det kan også være aktuelt å sette krav til gjeldsnivå.

Overordnede økonomiske styringsmål

De overordnede økonomiske styringsmål er å betrakte som handlingsregler som er ment å ligge fast over tid. Det vil da være naturlig at årsberetning og økonomiplaner i kommende år evaluerer måloppnåelsen.

Dette er økonomiske styringsmål for Verdal kommune:

- Årlig driftsmargin på 2%.
- Disposisjonsfond skal planmessig styres mot et nivå på 6%
- Gjeld styres planmessig slik at både investeringsbehov og driftsøkonomi ivaretas

Alle måltall i prosent er satt i forhold til kommunens totale driftsinntekter.

Hvis mål om stabilitet og robusthet skal nås, er det helt nødvendig for en kommune å bygge opp reserver. Reservene kan benyttes til å dempe økonomiske nedturer som følge av store endringer i rammebetingelser, endringer i innbyggerbehov, endringer i rentenivå osv. Det er også mulig å bruke

budsjettmarginer til å skape nødvendig trygghet og arbeidsro i organisasjon gjennom budsjettåret. Driftsmarginen kan også gjøre det mulig å bruke noe egenkapital til investeringer, og således dempe opptak av nye lån. Kombinasjonen av årlig driftsmargin og et robust disposisjonsfond vil legge til rette for en forvaltning av kommunens midler som tilfredsstillende brukernes behov for tjenester og samtidig bidrar til å opprettholde et økonomisk handlingsrom.

Det kan være aktuelt å utrede om disposisjonsfondet kan reserveres til rentesikring. Verdal kommune betaler betydelige beløp for sikring mot renteheving. Det kan være mulig å sikre seg med å bygge egne rentesikringsfond som alternativ til å kjøpe rentesikring i finansmarkedet.

Styringsstrategier

Styringsstrategiene beskriver en optimal adferd som vanskelig lar seg tallfeste i konkrete handlingsregler.

Dette er styringsstrategiene for Verdal kommune.

- **Bruk av disposisjonsfond:**
 - Ikke disponere av siste års overskudd før det har gått et årsoppgjør.
 - Beskrive økonomisk formål for deler av disposisjonsfondet (rentebuffer osv)
- **Budsjetteringsstrategi:**
 - Rask tilpasning og forsiktighetsstrategi.
- **Strategier for balansert ressursbruk:**
 - Nødvendige ressurser allokeres til årsverk – årsverk tilpasses økonomiske rammer.
 - Nødvendig ressurser allokeres til vedlikehold av bygningsmasse – bygningsmasse tilpasses økonomisk ramme.
 - Det skal sikres finansiering av tiltak for kompetanse og utvikling
- **Endringstempo:**
 - Økonomisk endring tas i et tempo som sikrer gode endringsprosesser. Herunder at kommunen til enhver tid kan overholder lover og regler både opp mot innbyggere og ansatte.

6 Utfordringsbilde

6.1 Endringsbehov og endringstempo

Endringsbehovet

Verdal kommune står foran en periode med stort endringsbehov. Endringsbehovet er dokumentert flere steder i økonomiplanen og har bakgrunn i samfunns mål, endringer i rammebetingelser, behov for investeringer mv. Det er altså en bredt sammensatt årsak til at endringsbehovet er stort. Summen av forhold beskrevet tematisk i økonomiplanen kap 3 (samfunnsplanen) og kap 6 (utfordringsbildet).

- Kap 3. Samfunns mål og planverk
- Kap 6.2 Demografiske endringer og samfunnsutvikling
- Kap 6.3 Endringer i økonomiske rammebetingelser
- Kap 6.4 Regelverk og nasjonale føringer

Endringsbehovet kan settes i sammenheng med nasjonale forventninger, gamle bygg i kommunen, bygg som ikke er i samsvar med dagens krav, demografiske endringer (færre barn og flere eldre), mere rettighetsfokus hos brukere av kommunale tjenester, endringer i lovverk og rammebetingelser. Det er også endringer i generelle trender i etterspørsel etter tjenester. Innbyggerne forventer rask respons på henvendelser til kommunen og at digitale løsninger legger til rette for døgnåpen forvaltning der dette er mulig. Innbyggerne forventer en kommune som ligger langt framme på bruk av digitale løsninger.

I tillegg kommer at kvartalsrapportene i 2018 tyder på aktivitetsnivået er høyere enn det nivå som det styres mot i 2018. Summen av alle disse utfordringene krever et raskere endringstempo enn det som har vært tidligere. Utfordringen materialiserer seg i form av reformer som ikke er fullfinansierte, økte renter og avdrag på nye bygg osv, slik at det blir stadig mer krevende å oppnå økonomisk balanse.

Kommunen må derfor i planperioden arbeide målrettet for å tilpasse tjenesteproduksjon og strukturer.

Ubalanse og tiltak for å dekke inn ubalanse

Statsbudsjettet prognose for inntektsnivå 2019 er innarbeidet i økonomiplanen. Inntektsnivået er fremskrevet med de signaler som Storting, regjering og KS har gitt for fremtidig utvikling. Herunder at det forventes at kommunene skaper seg et handlingsrom ved å effektivisere drift i årene som kommer.

Uten tiltak vil driftsbalansen i økonomiplanen gi et økende merforbruk i perioden. Det er da lagt inn inntektsprognose og en framskriving av utgiftene for 2018. Basisnivået er utgiftsnivå for 2018 med tillegg for økning i lønns- og prisvekst. Beregningene viser at det er en ubalanse på 32 mill dersom det ikke gjøres tiltak. Beløpet på 32 mill kr skyldes aktivitet over budsjett i 2018 jf kvartalsrapportene, at drift over tid ikke kan finansieres med disposisjonsfond og justeringer av mer teknisk karakter. Ubalansen utvikler seg til 84 mill kr i år 2022. En slik utvikling i driftsbalansen vil tømme kommunens disposisjonsfond og etter hvert også bli i strid med kommunelovens balansekrav. Det er derfor helt nødvendig at det gjøres tiltak.

	Budsjett	Basis	FORDELT			
	2018	2019	2019	2020	2021	2022
Ubalanse uten tiltak	0	-31 800	-25 279	-44 063	-66 935	-84 305

Etter at det er satt tiltak for 2019, vil økonomiplanens balanse utvikle seg slik.

	Budsjett	Basis	FORDELT			
	2018	2019	2019	2020	2021	2022
Ubalanse uten tiltak	0	-31 800	-25 279	-44 063	-66 935	-84 305
Ubalanse med tiltak, men uten bruk av disposisjonsfond	0		-15 896	-17 086	-20 017	-16 274

Årsaken til forbedringen i driftsbalansen kan forklares med følgende tiltak:

- Merforbruk i 2018 videreføres ikke inn i 2019. Samtidig er rammenedtrekk høsten 2018 på 5 mill kr tilbakestillt fordi nedtrekket ikke er dekket av konkrete tiltak.
- Rammene for virksomhetene er tatt ned med ca 1% noe som gir effekt på ca 9 mill kr. Unntak er barnehage som skjermes for nedtrekk pga bemanningsnormen.
- Prisstigning i 2019 som er beregnet til 6.3 mill kr, blir ikke kompensert. Det forutsettes at manglende kompensasjon veies opp av lavere priser og mer effektivt innkjøp.

Resterende ubalanse finansieres ved bruk av disposisjonsfond og en årlig endring (omstilling) på fra 1,5% til 2% gjennom planperioden. Den årlige endringen medfører at det må utredes konkrete tiltak i planperioden. Det vil være vanskelig å unngå at antall årsverk må reduseres.

Dette gir da følgende utvikling i driftsbalanse og disposisjonsfond:

	2018 Budsjett	2018 Basis	2019	2020	2021	2022
Ubalanse uten tiltak	0	-22 384	-25 279	-44 063	-66 935	-84 305
Omstilling: 1% jobben høsten 2018			9 384			
Rest årlig omstilling som foreløpig mangler tiltak			0	17 594	18 767	19 940
Akkumulert omstilling de foregående år			0	9 384	28 151	48 091
Rest ubalanse salderes mot disp.fond (bruker dispfond)	0		-15 896	-17 086	-20 017	-16 274
Omstillingstakt i gjennomsnitt			1,3 %	1,5 %	1,6 %	1,7 %

	2018 Budsjett	2018 Basis	2019	2020	2021	2022
Disposisjonsfond 01.01	31 295		42 041	22 911	17 462	14 946
Avsetninger til dispfond	27 560		5 865	11 729	17 594	23 459
Bruk av disposisjonsfond til formål	-16 815		-8 245	0	0	0
Saldering med bruk av disposisjonsfond			-15 896	-17 086	-20 017	-16 274
Saldering med bruk av disposisjonsfond (sluttjustering)			-854	-93	-93	-93
Disposisjonsfond 31.12	42 041		22 911	17 462	14 946	22 038
Disposisjonsfond %	3,7 %		2,0 %	1,5 %	1,3 %	1,9 %

Beregningen viser at kommunen kan oppnå balanse etter kommunelovens bestemmelser ved en årlig endringstakt på inntil 2% i kombinasjon med bruk av disposisjonsfond. Dette vil mao tilfredsstille lovens krav, men gi en utvikling som krever at endringen fortsetter også de nærmeste årene etter år 2022. Oversikten viser også at kommunen uten å sette tiltak ville gått tom for disposisjonsfond. Det er derfor helt nødvendig at kommunen setter tiltak for å forbedre driftsbalansen.

Tabellen over viser at det settes krav til omstillingstiltak i perioden. I år 2022 stoppes nedbyggingen av disposisjonsfond. Men det vil fortsatt være behov for å forbedre driftsbalansen slik at kommunens mål om driftsmargin og disposisjonsfond nås i årene etter 2022.

Det er ikke beregnet økte kostnader til aldrende befolkning i tallene for ubalanse. Det innebærer at eventuelle ekstra inntekter i planperioden som følge av befolkningsvekst, kompensasjon for økte helsekostnader, generell realvekst i inntekter osv er en mulig finansiering av kostnader til aldrende befolkning.

I beregningene er inntekter og utgiftsnivået korrigert for:

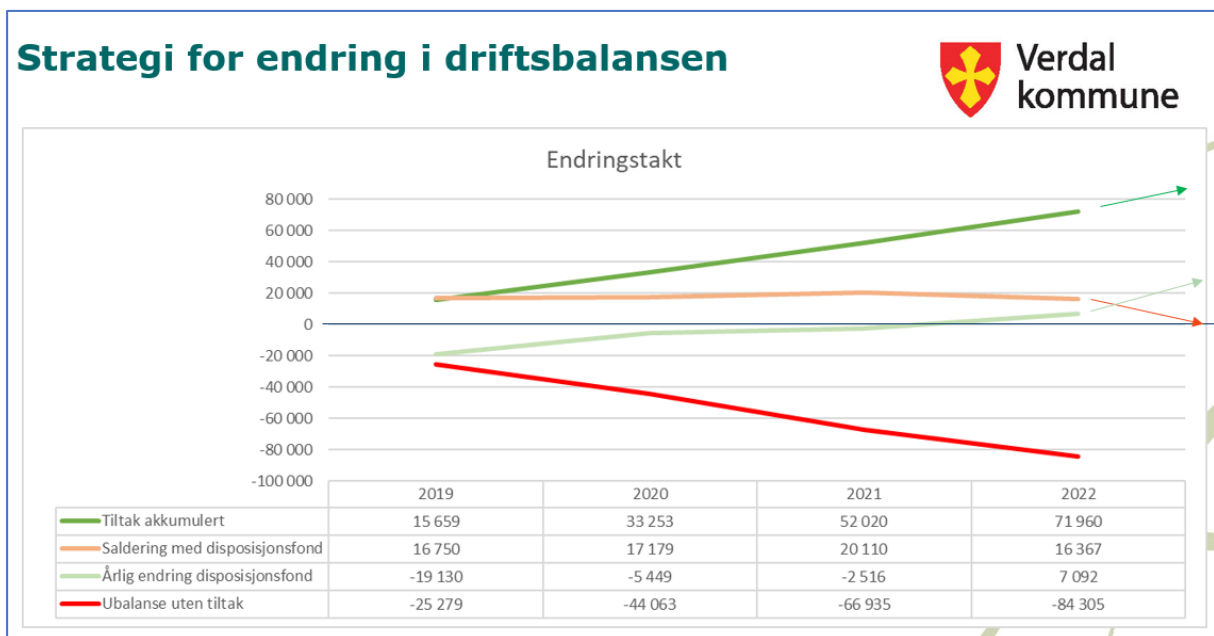
- Økte renter som følge av forventet høyere rentenivå i årene fremover
- Økte avdrag og renter som følge av økt lånegjeld (investeringsplanen)
- Økte avdrag som følge av nye regler for minimumsavdrag
- Forsiktig opptrapping av driftsmargin til målet om 2%
- Kompensasjon for lønns- og prisstigning
- Økte strømpriser
- Justering av nivåer på § 27 selskaper (underfinansieringen)
- Økt utviklingskraft (nye stillinger)
- Kommunaldepartementets beregning av kostnader til nye oppgaver
- Andre justeringer av mer teknisk art (rydding mellom virksomheter osv)

Valg av endringstempo

Kommunen må tilpasse aktivitetsnivået så raskt som mulig. Hvor raskt er det så mulig å endre? Det finnes ikke noe eksakt svar på dette. Dette vil være en totalvurdering av risikoen for å gå tom for disposisjonsfond, vurdering av «endringssmertene» i tjenestene, hvilke endringsmuligheter som finnes, risikoen for å gjøre endringer som er i strid med rettighetslovgivning for innbyggerne osv.

Det legges til grunn at endringen skal skje i et tempo som er realistisk og som gir rom for gode endringsprosesser. Det antas at et endringstempo på over 2% vil innebære betydelig økt risiko. Så langt det er mulig holdes derfor endringstempoet innenfor 2% årlig. Hvis kommunen velger å legge ned aktiviteter i sin helhet, gjøre endringer i strukturer osv, vil det trolig være mulig å tilpasse seg raskere enn 2% årlig. Erfaringer fra Robek-kommuner viser at et endringstempo på 2% er mulig å realisere.

Endringsplanen kan oppsummeres i følgende figur:

I figuren over er det også tegnet inn en mulig fortsettelse av endringsplanen i årene etter 2022.

I tabellen nedenfor er endringen omregnet til ulike beskrivende ekvivalenter:

Omstillingsbehovet omregnet i ekvivalenter	Sum	Omstillingsbehovet omregnet til målestokk			
		2019	2020	2021	2022
Årlig endringstakt i 1000 kroner	71 960	15 659	17 594	18 767	19 940
Omstillingstakt i %		-1,3 %	-1,5 %	-1,6 %	-1,7 %
Endringstakt i årsverk (1 årsverk = 510.000, årskost + 50% er 770.000 kr)	93	20	23	24	26
Endringstakt i promiller eiendomsskatt (1 promille = ca 10,5 mill i merinntekt)		-1,5	-1,7	-1,8	-1,9

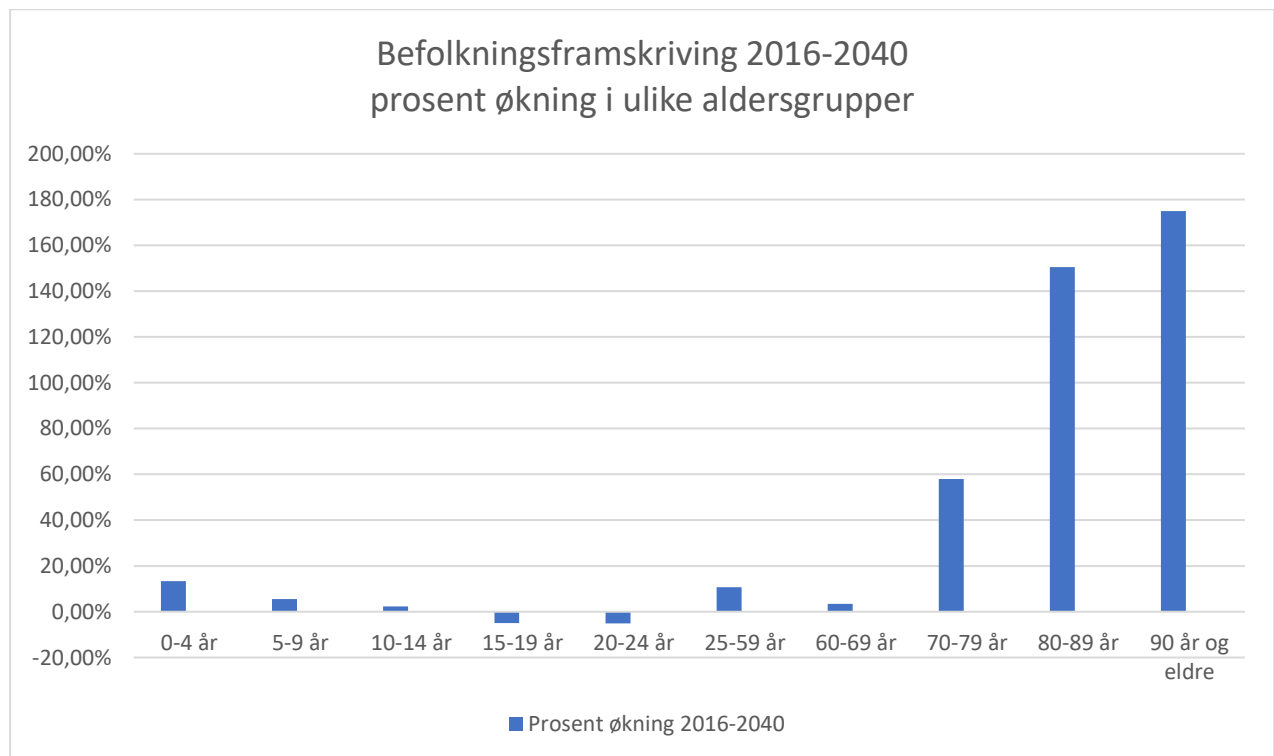
Tabellen viser at endringen kan muliggjøres ved reduksjon i årsverk på 20-25 årsverk årlig. Merk at inntektsvekst i statsbudsjettet for kommende år som følge av økning i antall innbyggere og spesielt antall eldre, kan finansiere økte utgiftsbehov. Hvis merinntektene kommer, kan nedskaleringen i antall årsverk bli reell for noen tjenester, mens det for andre tjenester ikke er nødvendig å skalere ned i like stor grad.

6.2 Befolkningsutvikling og endringer i behov

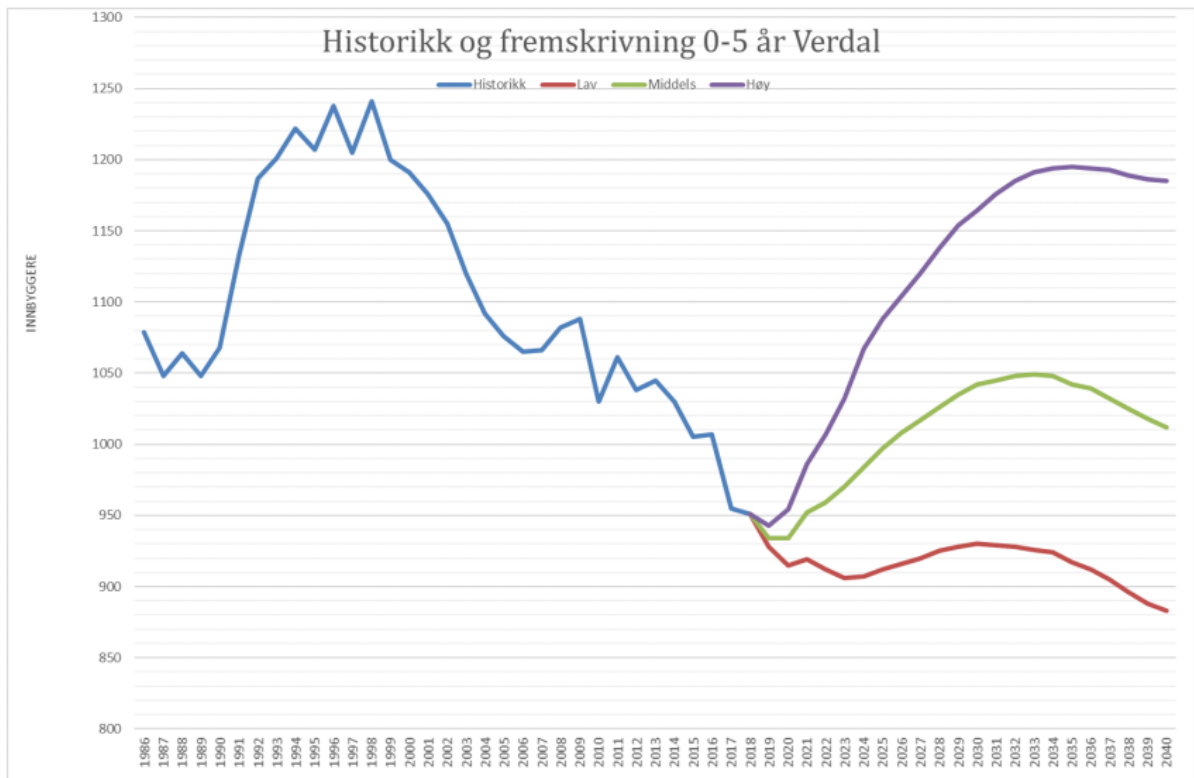
I rapporten Analysegrunnlag for økonomiplan ([PS 71/18](#)) ble det lagt fram en analyse over utviklingen i folketall fordelt på aldersgrupper, utvikling i grender mv. I rapporten vises det til noen tydelige utviklingstrekk. Svikt i barnetall, aldrende befolkning, urbanisering er hovedkonklusjonene fra denne rapporten. Endringene gir kommunen en del utfordringer i drift og tilpasninger av kommunal infrastruktur. Tjenestene må tilpasses endringer i behov, og behovene endres med endringer i befolkning og bosetting. Endringene slår også inn i inntektssystemet og virker inn på kommunens inntekter.

Endringer i befolkningsutvikling

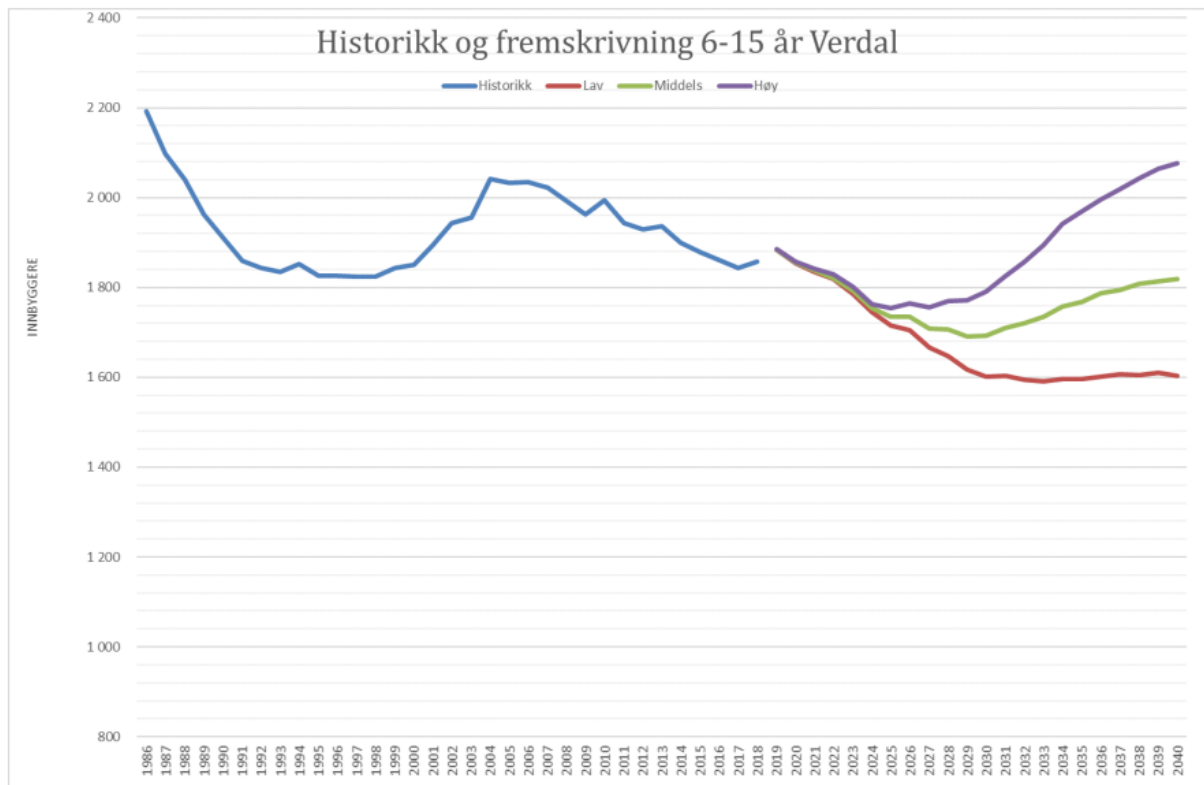
Utdrag fra rapporten Analysegrunnlag for økonomiplan ([PS 71/18](#)).

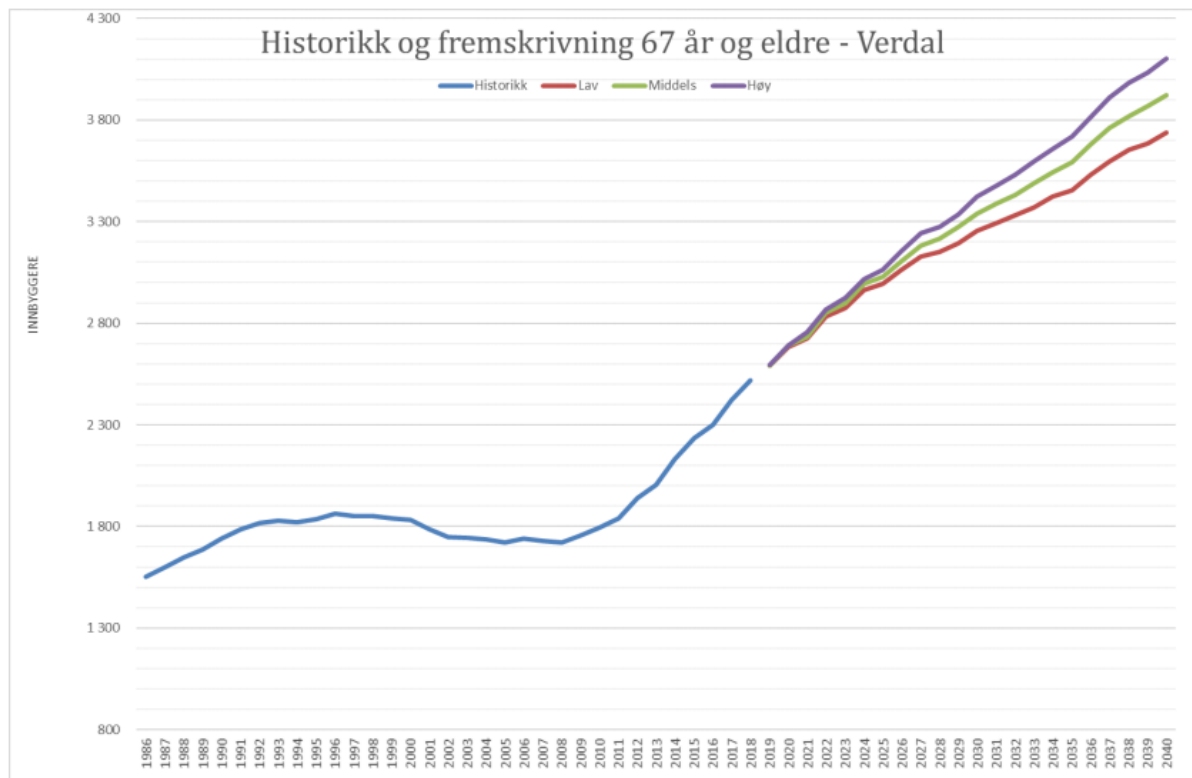
Aldersgruppen 0-5 år

Aldersgruppen 6-15 år:

67 år og eldre

Prioritering av kommunens frie inntekter er i prinsippet en ren politisk prioritering som ikke forholder seg til matematiske omfordelingsbehov eller andre bindinger i bruken av midlene. Det er samtidig slik at innbyggerrettigheter i lovverk vil sette noen rammer for hvilke prioriteringer som er mulige uten å komme i konflikt med regelverket. For eksempel vil en lærernorm sette begrensninger i prioriteringsfriheten for tildeling av ressurser til lærere i skolesektoren og mellom skoler. En indirekte effekt av rettighetslovgivningen kan være at det øker behovet for å se på strukturer. Her vil for eksempel lærernormen være lettere å oppfylle med færre og større skoler fordi regelverket forholder seg til skoler og ikke til antall lærere og elever for hele kommunen.

Skole: Nedgang i barnetall vil mest sannsynlig gi overkapasitet samlet for skolene i Verdal. Overkapasiteten er ikke veldig tydelig de første årene, men vil komme etter hvert. Det er behov for å hente ut effektene som ligger i skolestruktursaken. På litt lengre sikt forventes barnetallet å øke svakt fremover i tid.

I tabellen nedenfor vises mulige konsekvenser av endring i elevtall sammenholdt med virkning av vedtatte strukturendringer. En nedgang i elevtall som vist i tabellen kan medføre relativt omfattende volumkorleksjoner. Dette er noe som kan vurderes i forbindelse med årlig rullering av økonomiplanen.

Tabell skolestruktur og endring i elevtall med budsjettjustering:					
Tallene i kroner er akkumulert, altså i forhold til 2018 tall					
SKOLESTART ÅR	18	19	20	21	22
Elevtall u/HMS	1836	1799	1763	1734	1691
Elevtall inkl. HMS	1854	1818	1782	1751	1705
Privat skole HMS	18	19	19	17	14
Kommunale klasser uten strukturendring	92	91	91	86	84
Kommunale klasser ved strukturendring	92	91	90	85	83
Klassebesparelser pga elevnedgang	kr -	kr 681 818,18	kr 1 500 000,00	kr 9 681 818,18	kr 14 863 636,36
Tilleggsbesparelser pga strukturendring	kr -	kr -	kr 1 250 000,00	kr 4 000 000,00	kr 6 636 590,91
Akkumulert i 4 års perioden	kr -	kr 681 818,18	kr 2 750 000,00	kr 13 681 818,18	kr 21 500 227,27
År med strukturendring					
Vinne/Ness slås sammen fra 1/8-2020					
Leksdal/Stiklestad slås sammen fra 1/8-2022					

Barnehage: Synkende fødselstall har ført til lavere barnetall i barnehagene. Det forventes at barnetallet skal ta seg noe opp, men mest sannsynlig ikke tilbake til nivået for de årene med høyeste barnetall. Utfordringsbildet for barnehagetjenestene er godt beskrevet i en rapport til kommunestyret fra 2018 i sak [PS 76/18](#). Her beskrives behov for å se på strukturene, mulige endringer og behov for fornyelse av bygningsmasse. Rapporten peker også på usikkerheten som ligger i om foreldre velger kommunale eller private barnehager, og usikkerheten som ligger i avviklinger og/eller nyetableringer av private barnehager. SSB's fremskrivning kan selvsagt ta feil når det gjelder utvikling i antall barn, men det er tvilsomt om det snur veldig fort. Det er derfor fullt mulig å tilpasse seg en eventuell økning i barnetall utover prognosene ved at det bygges nye barnehager i takt med økte behov. En slik strategi forutsetter imidlertid at planer for nybygg/påbygg ligger klare på forhånd.

Det ble levert en foreløpig utredning for barnehagene som pekte på muligheter og behov for endringer. Funnene kan utredes videre i planperioden og utvikles til konkrete byggeprosjekter. Merk at det er lagt inn økt investeringsramme i barnehagene som kan brukes i kombinasjon med å sette nye strukturer.

Kommunen har lav ressursbruk i barnehage (målt med kostratall) og besparelsen ved strukturendringer er derfor trolig noe begrenset på drift av tjenesten. Derimot kan det være besparelser på drift av byggene.

Fra og med 2019 vil Ness barnehage ha et barnetall som umuliggjør å drive den i balanse innenfor bemanningsnormen som er vedtatt. Årsaken til det er at barnehagen ikke har et tilstrekkelig antall barn for å sikre en forsvarlig bemanning gjennom hele barnehagens åpningstid. Ness har per dato ingen barn på venteliste, og fra høsten vil det ikke være et eneste barn mellom 0-2 år og kun 11 mellom 3 og 5 år. Det foreslås derfor å flytte barnehageplassene fra Ness til Kanutten og Vinne før barnehageopptaket i 2019. Dermed vil alle barn i Ness sikres å få barnehageplass sammen med de barna som de skal begynne på skole sammen med i nye Vinne og Ness skole.

Flere pleietrengende eldre i årene som kommer. Det kan med rimelig stor sikkerhet antas at antall eldre i Verdal kommer til å vokse mye i årene som kommer. Det er vanskelig å innarbeide effektene i drift for neste 4 år. Antakeligvis vil kommunene motta høyere inntekter i årene som kommer (via inntektsveksten på landsbasis og evt økt utgiftsutjevning), men neppe med like store beløp pr pleietrengende som før. Strategien i økonomiplanen er at tjenesteproduksjonen justerer for hvert

nytt statsbudsjett i årene som kommer. Statsbudsjettet vil gi kommunen et svar på hvor stor inntektsvekst som er knyttet til økningen i behov. Kommunen planlegger for økt kapasitet både i drift og investering for å ta den veksten som kommer.

Det er helt sentralt at kommunen får god kostnadskontroll fra første stund på drift av nytt helsebygg. Temaet er grundig behandlet i saksdokumenter til nytt helsebygg, se særlig kommunestyresak [PS 86/18](#) om det nye Bo og behandlingssenteret -anbud.

Om tjenester i grendene:

Utvikling av infrastruktur i grendene må skje innenfor strategier som bygger på avveining av muligheter og behov, og som gir strukturer som er robuste over tid. For eksempel må en framtidig barnehagestruktur ta høyde for at det er tilstrekkelig antall barn i et område til at barnehagen ikke blir nedleggingsstruet i et lengre tidsperspektiv. Dette vil stille krav til analyse og kombineringsvirkemidler for utvikling av bosetting i kommunen de kommende år.

6.3 Endringer i økonomiske rammebetingelser

Hovedtrekkene i statsbudsjettet

Fra 2018 til 2019 er det på landsbasis anslått en nominell vekst i kommunenes frie inntekter på 2,9 prosent, regnet fra anslag på regnskap for 2018. Herav skal lønns- og prisstigning dekkes med 2,8%. Dette gir en realvekst på 0,1%, altså en realvekst tilnærmet null.

I kommuneproposisjonen (mai 2018) ble det varslet en veksttakt i intervallet 2,6 til 3,2 mrd. Veksttaket for 2019 ligger altså på den laveste veksttaket i intervallet. Dette kan ses i sammenheng

med at kommunene er tilført store ekstraintekter i form av uventet høy skatteinngang de siste årene. De fleste kommunene har dermed relativt store reserver ved inngangen til 2019.

Verdal kommune antas å ha et disposisjonsfond på 42 mill kr ved inngangen til 2019.

Disposisjonsfondet er i stor grad et resultat av ekstraordinær høy skatteinngang i årene 2016-2018.

Vekst frie inntekter 2019

Kommuneopplegget 2019 – frie inntekter	
Vekst frie inntekter	2,6 mrd. kroner
Demografi	-1 mrd. kroner
Pensjonskostnader	-0,7 mrd. kroner
Satsinger innenfor frie inntekter	-0,6 mrd. kroner
Handlingsrom uten effektivisering	0,3 mrd. kroner
Effektivisering 0,5 pst.	1,2 mrd. kroner
Handlingsrom med effektivisering	1,5 mrd. kroner

Etter flere år med ekstraordinær høy skatteinngang varsles det en lavere veksttakt i frie inntekter. Handlingsrommet må i større grad hentes fra effektivisering. Tallene i figuren over viser nasjonale veksttall for kommunesektoren. Tallene uten fylkeskommunene (altså bare primærkommunene) viser et handlingsrom uten effektivisering på null.

For Verdal kommune er veksten nominelt fra 2018 til 2019 beregnet til 26,6 mill kr. Veksttakten regnet i prosent ligger høyere enn for landssnittet. Av veksten på 26,6 mill kr er ca 0,5 mill anslått å gå med til nye oppgaver (oppgavekorrigering) og 1,34 mill anslått medgått til særskilte satsinger innenfor tidlig innsats i skole, opptrappingsplan rus og habilitering og rehabilitering. Samtidig er det slik at merutgiftene til anslått lønns- og prisvekst for Verdal kommune er på anslagsvis 25-27 mill kr. Det betyr at det reelt sett ikke er rom til å kompensere nye oppgaver og særskilte satsinger i Verdal kommune. Dette er indirekte en indikasjon på at aktivitetsnivået (utgiftene) er for høyt til at kommunen klarer å bruke realveksten slik det er ment i regjeringens beregninger. Samtidig er inntektsveksten knyttet til frie inntekter, slik at det ikke er noen automatikk i at tjenestene skal gjenfinne realveksten i sine budsjetttrammer. I noen tilfeller kan det også være feil at veksten deles ut, fordi tjenestene allerede leverer på et nivå som samsvarer med forventninger i statsbudsjettet.

Satsinger innenfor kommunesektorens frie inntekter

			
Opptappingsplanen for rusfeltet	Tidlig innsats i skolen	Opptappingsplanen for habilitering og rehabilitering	100 millioner kroner av fylkeskommunenes frie inntekter til opprustning og fornying av fylkesveinettet
200 mill. kroner	200 mill. kroner	100 mill. kroner	100 mill. kroner

Dette er satsinger som finansieres som en del av veksten i frie inntekter fra 2018 til 2019. Merk at det er veksten for gjennomsnittskommunen som omtales i regjeringens opplegg. Det er ikke sikkert at denne veksten gjenfinnes som økte budsjetttrammer for den enkelte kommune.

Satsing på helse og omsorg

			
	Psykologer i kommunene	Fastleger i kommunene	Dagaktivitetstilbud for demente
	50 mill. kroner	25 mill. kroner	50 mill. kroner
			
Investeringstilskudd til heldøgnsomsorg	Utskrivningsklare rus og psykisk helse	Opptappingsplanen for rusfeltet	Opptappingsplanen for habilitering og rehabilitering
130 mill. kroner	185 mill. kroner	281 mill. kroner	100 mill. kroner

Et kunnskapsløft som gir muligheter for alle (tidlig innsats) og lærerløftet

Gratis kjernetid i barnehage for 2-åringer

45,7 mill. kroner

Øke tilgangen på barnehagelærere

10 mill. kroner

Flere lærerspesialister i grunnskolen

37 mill. kroner

Tidlig innsats i skolen

200 mill. kroner

Satsingene i helse og oppvekst finansieres delvis som del av veksten i frie inntekter, og delvis som øremerkede tilskudd. Satsingene gir mere penger til kommunen, men også forventninger/plikter.

I ØKONOMIPLANEN KAPITTEL 9.4 GIS EN OPPSUMMERING AV DE VIKTIGSTE NYHETENE I STATSBUJSJETTET.

Signalene om fremtidig økonomisk utvikling

Hovedtrekkene for økonomi i planperioden kan hentes fra kommuneproposisjon for 2019, statsbudsjett for 2019 og økonomiske analyser fra KS. Kommuneproposisjonen er det viktigste dokumentet som viser statlige styringssignaler for kommunens økonomi både på kort og lang sikt. Statsbudsjettet tallfester konsekvensen for det første året i økonomiplanen og gir dermed indirekte et inngangsnivå for de påfølgende år.

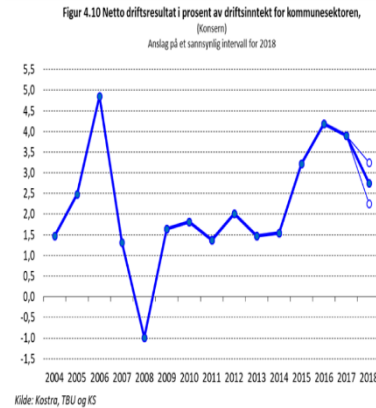
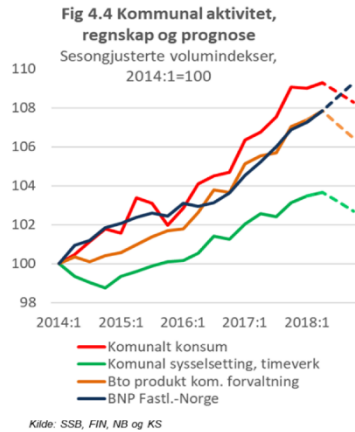
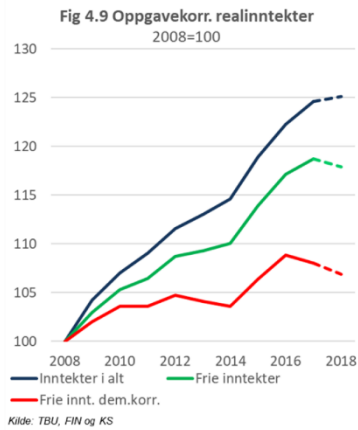
KS ser for seg en svakere utvikling og en gradvis strammere kommuneøkonomi. Regjeringen varsler krav om effektivisering og utflating i veksttakten. Forventninger om økt rentenivå signaliseres fra flere ulike kilder. Dette vil gi kommunen betydelige utfordringer både på eksisterende gjeld og nye låneopptak. Den ferskeste rapporten fra KS er [KS-rapport 2/18](#). Rapportens tittel er «mer utfordrende tider i sikte». I [rapporten begrunnes hvorfor KS mener](#) at kommuneøkonomien forventes å bli mer krevende. Et paradoks er at denne utviklingen forventes til tross for relativt gode utsikter i næringsliv og privat konsum.

Mer utfordrende tider i sikte

[Kommunene og norsk økonomi 2/2018](#)

Figur som oppsummerer de viktigste trendene i rapporten fra KS:

3 år med høy inntektsvekst går mot slutten: Realinntektsfall i 2018 – høy vekst i konsum, verdiskaping og investeringer i 1. halvår 2018 – svakere, men fortsatt OK driftsresultat i 2018

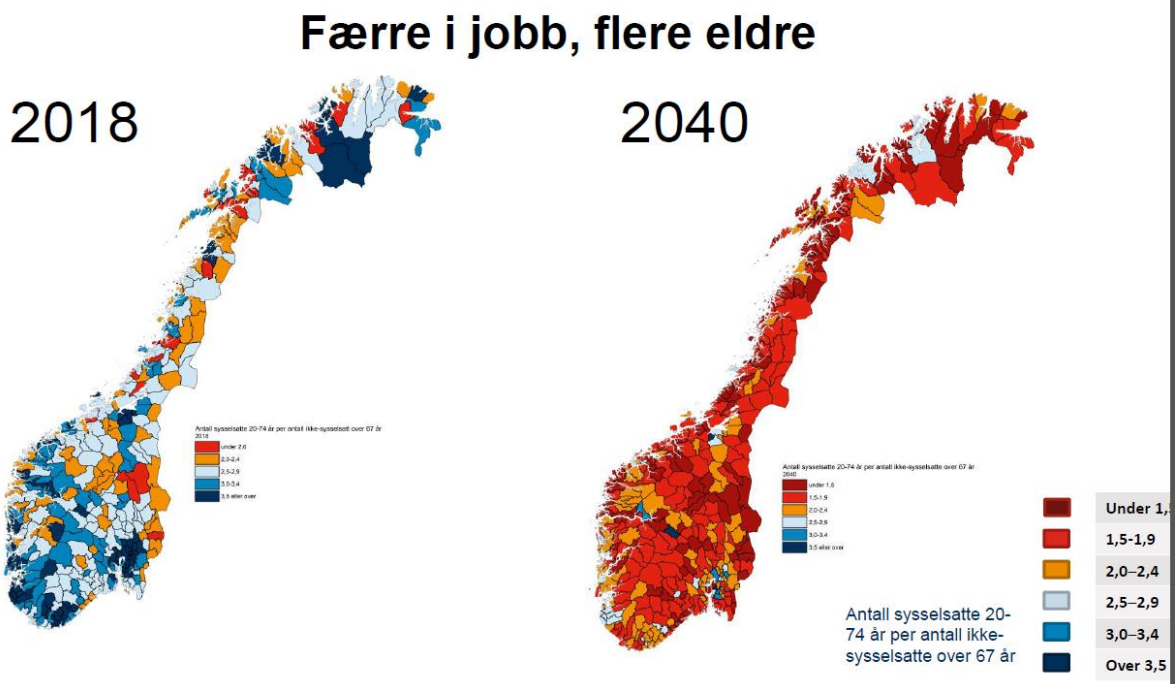
19

Konsekvensene for Verdal kommune:

Kommunens investeringer i planperioden innebærer et tydelig skift i investeringstakten. Behovene for fornying av bygningsmassen er stor, slik at en må se for seg at investeringstakten i økonomiplanen også er representativ for videre investeringsnivå etter planperioden.

Det er tydelige signaler fra alle de nevnte kilder foran i kapitlet om at effektivisering forventes, og at Verdal kommune må påregne at økt utgiftsbehov og utvidede innbyggerrettigheter ikke blir fullfinansierte i årene som kommer. Effektivisering må forstås slik at det skal være mulig å levere tjenestene til innbyggerne med lavere ressursbruk. Lavere ressursbruk vil for en kommune i praksis være å forstå som færre årsverk. En stor del av kommunens utgifter er utgifter til arbeidskraft (lønnsutgifter og alle utgifter som er nødvendig for å få et operativt årsverk).

Den store utfordringen i årene som kommer er det økte utgiftsbehovet som følge med en aldrende befolkning. På dette området er ikke Verdal annerledes enn andre kommuner, men alderssammensetningen i de ulike kommunene vil påvirke tidspunktet for når utfordringene virkelig treffer.

Signaler om endringer i skatt og rammetilskudd.

Se foran i kap 5.4 om endringer i distriktstilskudd sør og skjønnsmidler.

En vekst i folketall vil medføre økte inntekter men også økte utgifter. Dersom veksten kan løses innenfor eksisterende kommunal infrastruktur, vil veksten kunne gi et positivt bidrag til kommunens økonomi. Men en gevinst fra økt innbyggertall vil ikke rokke ved de grunnleggende økonomiske utfordringene som er vist i kapittel 6.1 – endringsbehov.

Endringer i befolknings sammensetning vil medføre både endringer i inntektsnivå og endringer i utgiftene. Det er vanskelig å beregne endringene med sikkerhet i forkant. Økonomiplanen bygger derfor på en forutsetning om at endringene innarbeides fortløpende ved hver årlig rullering av økonomiplanen.

Utvikling i lønns- og pensjonskostnader

Avsetning til lønnsoppgjør i 2019 er 14 mill kroner. Avsetningen er budsjettert på fellesområdet og vil bli fordelt ut på virksomhetsområdene i andre halvår 2019. Fordeling foretas etter at resultat av sentrale tariffoppgjør og lokale forhandlinger er kjent. Avsetning er basert på kommunens totale lønnsmasse og forventet lønnsvekst fra deflator.

Kvartalsrapporten viser høyt forbruk av lønnsmidler og vikarbruk i 2018. Det er viktig at dette kommer ned på et nivå som er i samsvar med budsjettert aktivitetsnivå i 2019-2022.

Pensjonskostnader og premieavvik:

Forskjellen mellom premieavvik og pensjonskostnad utlignes i kommuneregnskapet ved å regnskapsføre to korrigeringsbeløp til den faktisk betalte premien. De to korrigeringen er:

- Årets premieavvik
- Amortisering av tidligere års premieavvik.

De siste årene har stort sett årets premieavvik vært en inntekt, og denne inntekten har vært større enn amortiseringskostnaden (altså kostnad fordi tidligere års premieavvik har vært inntekt). Dermed har samlet effekt av begge korrigeringene gitt en inntektsføring. Regelverket for amortisering (fordeling over år) av premieavviket er strammet inn de siste årene, noe som betyr at amortisering av tidligere års inntektsførte premieavvik raskere kommer til utgiftsføring. For Verdal kommune blir konsekvensen trolig at amortiseringskostnaden er økende i planperioden. Dermed reduseres også sannsynligheten for at summen av årets premieavvik og amortiseringskostnad blir en inntekt. Denne virkningen er ikke innarbeidet i økonomiplan 2019-2022, men det bør vurderes å budsjettere med denne effekten ved neste rullering av økonomiplanen. Amortiseringskostnaden i 2018 er anslått til 8,5 mill kr., mens premieavviket ikke er kjent før regnskap 2018 er avlagt. Det antas at premieavviket for 2018 vil være en inntektsføring.

PENSJON OG PREMIEAVVIK ER NÆRMERE BESKREVET OG FORKLART I KAPITTEL 9.3 PENSJONSKOSTNADER.

6.4 Større endringer i nasjonale føringer og regelverk i perioden

Hovedtrekk

Ny kommunelov fra 2020 som på en tydeligere måte gir kommunestyret ansvar for å «husholde over egen økonomi», begrensninger i muligheter for å hente inntekter fra eiendomsskatt, lærernorm, bemanningsnorm i barnehage, endringer i rammebetingelser for utskrivingsklare pasienter i psykiatrien, tiltak innenfor helse og velferd er de største nye varslede endringene for planperioden. Nedenfor gis mer detaljer om endringene.

Oppvekst - Skole

Lærernormen: Den nye normen som ble iverksatt fra skolestart i 2018 betyr at det i gjennomsnitt skal være maksimalt 16 elever for hver lærer fra 1. til 4. trinn, og 21 elever for hver lærer på 5. til 10. trinn i ordinær undervisning. Fra august 2019 skjerpes normen ytterligere. Da skal det maksimalt være 15 elever for hver lærer på 1.–4. trinn, og fra 5.–10. trinn blir tallet 20 elever per lærer.

Normen styrer hvor høy lærertettheten skal være på hovedtrinnene, det vil si 1. til 4. trinn sett under ett, 5. til 7. trinn sett under ett og 8. - 10. trinn sett under ett. Organiseringen av selve undervisningen er imidlertid opp til skolen. Det betyr at det for eksempel på 1.- 4. trinn kan være flere enn 16 elever i timene noen ganger, og færre elever andre ganger. Ressursene her regnes på skolenivå og ikke på kommunenivå.

Oppvekst - Barnehage

Stortinget har vedtatt en ny bemanningsnorm og en skjerping av pedagognormen. Bemanningsnormen stiller krav om minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. Skjerpet pedagognorm innebærer minst én pedagogisk leder per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Barnehagene må innfri ny bemanningsnorm innen 1. august 2019, og pedagognorm innen 1. august 2018.

Helse og velferd – Generelt

Investeringsstilskudd

2019 foreslår regjeringen en samlet tilsagnsramme på 2,6 milliarder kroner. Regjeringen foreslår at 50 prosent av tilsagnsrammen i 2019 skal gå til ren netto tilvekst. Det resterende tilsagnsbeløpet skal gå til rehabilitering og utskifting av eksisterende plasser. **239,9 mill kroner i økt bevilgning til investeringsstilskudd til heldøgns omsorgsplasser, hvorav 130,8 mill kroner til første års utbetaling av tilskudd til 1500 flere plasser, likt fordelt mellom netto tilvekst og rehabilitering/utskifting og 109 mill kroner knyttet til tilsagn gitt tidligere år.**

«Leve hele livet»

«Leve hele livet» skal bidra til at eldre kan mestre livet lenger, og ha en trygg, verdig og aktiv alderdom. Regjeringen **foreslår 48 millioner kroner til å støtte kommunene i arbeidet med reformen i 2019.** Reformperioden **starter 1. januar 2019 og varer fram til 2023** – med ulike faser for

planlegging, gjennomføring og evaluering. Kommuner som omstiller seg og tar i bruk nye løsninger, vil bli prioritert i statlige støtteordninger. Hvilke og omfang av støtteordninger kommunene kan få, er uklart.

Helseplattformen

For å sikre finansiering av Helseplattformen vil Helse Midt-Norge bli gitt et lån tilsvarende 70 pst. av investeringskostnaden for spesialisthelsetjenesten, med en lånebevilgning på 465 mill. kroner i 2019. I tillegg vil det bli etablert en tilskuddsordning tilsvarende 100 pst. av den faste investeringskostnaden for kommunene og fastlegene, med en bevilgning på 110 mill. kroner i 2019. Dette er et tilskudd som skal betales tilbake med renter etter hvert som kommuner og fastleger tar i bruk løsningen. Ordningen er etablert for å legge til rette for deltakelse fra kommuner og fastleger i Midt-Norge, slik at verken Helse Midt-Norge eller de kommunene som går inn i prosjektet skal bære risikoen for manglende deltakelse. Regjeringen vil komme tilbake til låneramme og tilskuddsramme etter at avtale om kjøp av løsningen er inngått.

Opptrappingsplan rusfeltet

Regjeringen vil øke bevilgningene til rusfeltet med 2,4 mrd. kroner i perioden 2016–2020. I tillegg kommer veksten i tverrfaglig spesialisert rusbehandling for rusmiddelavhengige (TSB), som sikres gjennom en høyere prioritet i TSB enn somatikk, beregnet til om lag 150 mill. kroner i 2019. Regjeringen foreslår å flytte 185 millioner kroner fra sykehusrammen til kommunerammen i forbindelse med innføring av betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og TSB (tverrfaglig spesialisert rusbehandling). Ved å innføre betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og TSB likestilles denne pasientgruppen med utskrivningsklare pasienter i somatiske avdelinger.

Tilskudd ressurskrevende tjenester

For 2019 foreslås det at kommunene får kompensert 80 pst. av egne netto lønnsutgifter i 2018 til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt på 1 320 000 kroner. Netto lønnskostnader er lønn til ansatte og tilhørende sosiale kostnader, fratrukket øremerkede tilskudd og tilskudd gjennom inntektssystemet. Tilskuddsordningen gjelder for tjenestemottakere til og med det året de fyller 67 år. For eldre over 67 år fanges deler av utgiftene opp gjennom de ordinære kriteriene i kostnadsnøkkelen for kommunene som ligger til grunn for fordelingen av rammetilskuddet til kommunene. Økningen er ut over det som følger av anslått lønnsvekst for 2018 på 50 000 kroner.

Nasjonalt eldre- pasient- og brukerombud

Ordningen med pasient- og brukerombud utvides til å omfatte eldre. Regjeringens begrunnelse er at eldre over 67 år utgjør 14 prosent av befolkningen, men står for 24 prosent av konsultasjonene hos fastlegene. 60 prosent av de som mottar én eller flere kommunale omsorgstjenester, er 67 år eller eldre. Alle de lokale pasient- og brukerombudene skal også bytte navn til eldre-, pasient- og brukerombud. Det nye nasjonale ombudet skal lede kollegiet av ombud i fylkene og videreutvikle ombudenes faglige arbeid innen helse- og omsorgssektoren. Forslag til lovendringer er sendt på høring med frist 2. januar 2019. Det tas sikte på at Nasjonalt eldre-, pasient- og brukerombud skal være i funksjon i løpet av andre halvår 2019.

7 Virksomhetsområdene – Mål og virkning

7.1 Politikk, rådmann, felleskostnader og finans

Politikk

Budsjettramme er videreført omtrent på samme nivå som i 2018. Høsten 2019 er det lokalvalg og budsjett er økt med utgifter til gjennomføring av valget samt til opplæring av nye folkevalgte. Kostnad ved utskifting av nettbrett til politikerne er ivaretatt i budsjett.

Rådmannen med stab

Målbeskrivelse

Virksomhetsområdet vil i planperioden arbeide for bedre styring og kompetanse på økonomiområdet og på arbeidsgiverområdet. I tillegg er det behov for å forsterke fokuset på arkivarbeidet.

Dette innebærer utvikling av nye styringsmodeller og implementering av ny teknologi. Økonomi vil også styrke det tverrfaglige arbeidet sammen med virksomhetsområdene og spesielt mot samfunnsplanlegging, analyse og kommunikasjon.

Verdal kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver. Vi skal arbeide for å integrere våre prinsipper for ledelse og arbeidsform i alle ledd av organisasjonen, og skal utvikle en ny arbeidsgiverpolitikk som gjør oss enda bedre i stand til å rekruttere, utvikle og beholde arbeidskraft. Det skal videreutvikles et sett av virkemidler som gjør oss konkurransedyktig i kampen om arbeidskraft fremover.

Skal en lykkes i enda større grad på å oppfylle overordnede mål og strategier, så må vi utvikle mennesker og organisasjon mer planmessig. Arbeidsgiverpolitikken skal svare opp det utfordringsbildet som oppstår når vi skal ta ned aktivitetsnivået, samt finne gode strategier og tiltak for å løse de utfordringene som fremkommer i den kunnskapen vi har på arbeidsgiverområdet.

Arbeidet med å etablere en fornyet og helhetlig arbeidsgiverpolitikk skal få høy prioritet i 2019. Denne skal forankres i kommunestyret og i hele organisasjonen.

Arkiv og dokumentasjonsforvaltningen er en ressurskrevende funksjon, hvor vi pr. i dag i stor grad jobber med ivaretagelse av den daglige driften. Dette styres i hovedsak av lover og forskrifter som setter standarden på hvordan arbeidet skal utføres. For å kunne oppfylle de lovbestemte kravene med tilfredsstillende kvalitet, krever dette at alle planverk, rutiner og prosedyrer er på plass.

Arkivfunksjonen er i stor endring, og utviklingen må sees i sammenheng med den pågående digitaliseringen. Det skal være lett å få en oversikt over hvilke arkiver vi oppbevarer, hva de inneholder og hvilken dokumentasjon som er tilgjengelig digitalt.

Utfordringer, strategi og konsekvens

På området økonomistyring er det behov for et sterkere fokus i enkelte deler av organisasjonen, og dette kan kreve noe veiledning.

I arbeidsgiverpolitikken har ledere og tillitsvalgte samlet pekt på noen områder som særlig utfordrende:

- Rekruttere, utvikle og beholde arbeidskraft
- Lønnspolitikken
- Oppfølging, utprøving og avklaring av ansatte med helseutfordringer
- Partssamarbeidet

Vår analyse av alderssammensetningen i bemanningen viser i tillegg at vi har mange seniorer, og antallet vil øke fremover i økonomiplanperioden.

For å svare opp dette i arbeidsgiverpolitikken vil vi blant annet fokusere på følgende strategiske områder:

- Innovasjon, endring og omstilling

I dette ligger områder som videreutvikling av lærende organisasjon og bedre struktur i arbeidet på overordnet nivå (AMU, ADMU)

- Videreutvikling av ledere, ledelse og partssamarbeid

I dette ligger områder som klargjøring av roller for å videreutvikle myndiggjøringen, videreutvikling av tverrsektoriell og tverrfaglig samhandling samt videreutvikling av eksisterende strukturer for partssamarbeid.

- Videreutvikling av personalpolitiske virkemidler som understøtter arbeidet med å rekruttere, utvikle og beholde våre ansatte

På dette områder er det blant annet nødvendig å se på vårt rekrutteringsarbeid, samspill med utdanningssystemene, lønnspolitikk, kompetansepolitikk, seniorpolitikk samt ulike reglementer.

- Ha en aktiv tilnærming til hva som skaper god arbeidshelse, fremmer nærvær og hindrer utstøting

Her må vi trene hele organisasjonen sammen med våre samarbeidspartnere Nav arbeidslivssenter og vår egen bedriftshelsetjeneste.

- Digitalisering og effektivisering av arbeidsprosesser

For å styrke utviklingskraften til kommunen er det behov for å etablere helhetlig ledelse for utvikling og virksomhetsstøtte, rådgiver digitalisering samt rådgiver forvaltning og utvikling. Sistnevnte skal gå inn i et fagmiljø sammen med samfunnsplanlegger. Stillingen som kommunalsjef blir ikke besatt med det første. De to siste stillingene legges inn i 2019-budsjettet med oppstart fra 1.april. I planleggingen av «nye Verdal kommune» var det i tillegg til disse tre lagt opp til ytterligere to stillinger; rådgiver klima og miljø, og fagansvarlig for utviklingsstøtte. Disse stillingene er det på nåværende tidspunkt heller ikke funnet rom for i økonomiplanperioden.

Det er flere utfordringer knyttet til arkivfunksjonen. Vi har manglende planverk (arkivplan, bevaring- og kassasjonsplan), og mangler rutiner og prosedyrer på dokumentflyten.

Det er ulik praksis for arkivering, viktig dokumentasjon kan gå tapt ved at det ikke er gode nok rutiner og kanskje heller ikke god nok bevissthet rundt hva som er "arkivverdige".

Vi må få bedre rutiner for uttrekk av digitale arkiv, vårt sakssystem er ikke tilstrekkelig utviklet for å få til dette, slik at uttrekk av digitalt arkiv ikke har blitt gjort på siste 17 år.

Enkelte enheter/virksomhetsområder har stor opphoping av restanser på sine områder, og bør vies ekstra oppmerksomhet.

På arkivområdet er de fremste strategiene å videreutvikle planverk, rutiner, prosedyrer og retningslinjer, samt sikre implementering av regler, rutiner, prosedyrer og retningslinjer i hele organisasjonen. I dette arbeidet kan det også være behov for kompetansepåfyll ute i ulike deler av organisasjonen.

Det er videre behov for å

- Kartlegge og få en oversikt alle arkivene i kommunen etter samkommunen ble oppløst.
- Kartlegge og få en oversikt over hvor det i dag mangler rutiner, planverk (arkivplan, bevarings- og kassasjonsplan), prosedyrer og retningslinjer.
- Avklare «ansvarsfordelingen» mellom enhetene/virksomhetsområdene og arkiv.
- Fremme en helhetlig arkivforståelse i kommunen. Styrke kunnskapen av arkivets kulturelle, forvaltningsmessige og rettslige verdi.

Tjenesteleveranse og utvikling

Med utviklingsstaben (SUV) har en begynt å sette sammen et nytt og spennende miljø, med ulike stabs- /støttefunksjoner som er tverrfaglig sammensatt. SUV skal bidra til å skape god styringsinformasjon for ulike plan- og beslutningsprosesser, samt bidra med støttefunksjoner ut på ulike ledernivå i hele organisasjonen. Denne ressursen skal samlet sett bidra til å skape større endrings- og omstillingsevne, ved å bidra til å videreutvikle og dyktiggjøre ulike ledd i vår samlede tjenesteproduksjon.

Risikovurdering og suksesskriterier

Mangel på nødvendige investeringer i verktøy vil gjøre at vi ikke kommer i gang med arbeidet på skikkelig vis. Et stort endringsbehov i kommunens drift i planperioden vil trolig øke behovet for tett oppfølging av virksomhetene. Tilgang til moderne verktøy og kompetansepåfyll er nødvendig for å lykkes. Vi er også avhengige av å ha noe penger til å drive interne prosesser på eksisterende arenaer, for å videreutvikle ledelse og samspill.

Manglende rutiner og prosedyrer og manglende fokus på arkivering og behandling av restanser kan i verste fall medføre at innbyggere/samarbeidspartnere ikke får svar fra Verdal kommune på det de etterspør hos oss. Dette vil i stor grad påvirke omdømmet til Verdal kommune. Det å ikke ha orden i vårt arkiv, kan få katastrofale følger, blant annet som rettighets dokumentasjon. Å ikke ha orden kan føre til kostbare erstatningssaker/rettssaker.

Kirker m.v

Innunder Rådmannen budsjetteres også tilskudd til Sør-Innherad Kirkelige fellesråd og andre tros og livssynssamfunn. I tillegg budsjetteres kostnader knyttet til graving på gravlunder. I økonomiplanen er det lagt inn 7.076.000 kroner som driftstilskudd til fellesrådet. Dette er i samsvar med fellesrådets forslag til budsjett for 2019, og tilsvarer 3 % økning fra fjorårets tilskudd.

Også fellesrådets investeringsforslag for perioden 2019-2022 er fulgt opp i investeringsbudsjettet, dvs. en årlig bevilgning på 1.500.000 kroner. Dette betyr en total investering for perioden på 6 mill. kroner. Det vises for øvrig til fellesrådets budsjettforslag.

Fellesområder

Fellesområder ivaretar inntekter og utgifter som berører hele organisasjonen. Budsjett for personforsikringer, meglertjenester, kontingent til KS, kontingent EU kontor, bedriftshelsetjeneste, bankgebyrer, revisjon etc. er ivaretatt her. Nivå er videreført med utgangspunkt i 2018.

Det er tatt høyde for programvare anskaffelse og lisenser for systemer som dekker felles behov. I dette ligger blant annet nytt webdesign for kommunens hjemmeside og Framsikt. Brutto kostnader knyttet til lærlingeordningen ligger på virksomhetsområdene, mens fylkeskommunalt lærlingtilskudd budsjetteres sentralt på Fellesområder. I tillegg avsettes det til lønnsoppgjør for 2019 på dette området. Utgiften til lønnsoppgjør i 2019 er estimert til 14 millioner.

Stiklestad nasjonale kultursenter fikk i 2016 innvilget 100.000 kr årlig i en treårsperiode til finansiering av prosjektstilling knyttet til utvikling mot 2030. Fylkeskommunen har gitt tilsagn om 450.000 kroner pr. år til prosjektet. Det forutsettes at kommunen aktivt involveres i det pågående arbeidet. Budsjett til tilskudd ligger under Rådmann.

Finans

Målbeskrivelse

Kommunens likviditet og gjeldsportefølje styres på en måte som er i samsvar med målene i finansreglementet om lav risiko og god styring.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Økonomienheten må bygge og forankre kompetanse på finansområdet. Rutiner for plassering av midlertidig overskuddslikviditet utvikles videre, slik at kommunen får bedre rentebetingelser på innskudd.

Tjenesteleveranse og utvikling

Finansområdet følges opp av økonomienheten i samarbeid med et rådgivende konsulentfirma for styring av kommunal gjeld. Rapporter, risikovurderinger mv leveres fra konsulentselskapet og rapporteres i samsvar med finansreglementet.

Risikovurdering og suksesskriterier

Økende gjeld vil øke den iboende risiko på finansområdet. Dette forsterker behovet for robust kommuneøkonomi i kombinasjon med finansielle virkemidler for sikring mot svingninger i rente.

7.2 Oppvekst

Jobben med å gi barn og unge et godt utgangspunkt for en livslang mestring er og blir et kjerneoppdrag for oppvekstsektoren. Det innebærer å realisere helhetlige opplæringsløp som gjør barna i stand til å møte livet sosialt, praktisk og personlig i et demokratisk og mangfoldig samfunn. For å skape de gode oppvekstarenaene må det jobbes langsiktig, og det må sikres kontinuitet rundt de store linjene. Denne langsiktigheten må samtidig kombineres med behovet for å realisere endring, forbedring og utvikling.

Dagens samfunnsutvikling skjer i et høyt tempo, og med bakgrunn i det er også styringslinjene for skoler og barnehage fornyet. Gjennom en ny rammeplan for barnehage og en ny overordnet del for skole står vi i spennende prosesser hvor innholdet i barnehage og skole fornyes. Dagens barn og unge skal ut i et arbeidsmarked hvor nye yrker dukker opp i et rivende tempo, og for å gi barn og unge en god ballast i møte med dette vil kommunen sitt fokus på endrings- og utviklingsprosesser i samspill med lokalsamfunn og næringsliv videreføres.

I jobben med å videreutvikle tjenestene i oppvekstsektoren vil det vektlegges å ha en erfarings-, forsknings- og kunnskapsbasert tilnærming. Det innebærer å bruke alle de data som eksisterer i sektoren, de erfaringer som finnes og kombinere dette med det nyere forskning i refleksjonsprosesser for å videreutvikle dagens tjenester. For å gi rom for denne tjenesteutviklingen blir det viktig at ansatte inngår i profesjonsfelleskap som sammen bidrar til å utvikle kollektiv omforent praksis.

Oppvekst felles

Målbeskrivelse

Området består av barnehagemyndighet og det nye området for ungdomsarbeid. Målet for ungdomsarbeidet i Verdal vil bli tydeligere nedfelt som en del av en pågående prosess senhøsten 2018 og tidligvinteren 2019.

Utfordringer, strategi og konsekvens

For barnehagemyndighet er jobben å avsette midler til å finansiere sektoren totalt, og det innebærer å tilgjengeliggjøre midler for å finansiere både pedagognorm og bemanningsnorm. I tillegg er det også nødvendig å avsette nok midler til å finansiere de nye moderasjonsordningene som er innført de senere årene – gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling og spesialpedagogiske tiltak.

For ungdomsarbeidet vil det bli viktig å utvikle tjenestene i tett samarbeid med det øvrige tjenesteapparatet i kommunen og i samspill med lag og organisasjoner.

Tjenesteleveranse og utvikling

Tjenesteleveransen i barnehager vil tilpasses det antall barn som til enhver tid går i de ulike barnehagene. Spesialpedagogisk hjelp er lagt på samme nivå som i 2018.

For ungdomsarbeidet er ressursene videreført på 2018-nivå, som innebærer en videreføring av ungdomsloser våren 2019, miljøteam ungdomsskole, ungdomskontakten og bemanningen på Panzer.

Risikovurdering og suksesskriterier

På barnehageområdet er det vanskelig å beregne eksakt hvor mange barn som til enhver tid vil gå i barnehager. Erfaringstall er derfor brukt, og skulle det vise seg å bli flere barn i barnehager totalt sett vil det kunne sprengte rammene for barnehagedrift totalt. Det samme vil kunne skjer dersom omfanget av moderasjonsordningene øker mer enn forventet. Begge disse faktorene er krevende å forutsi, og det avhenger bl.a. av arbeidsledighet og andel som benytter barnehage i kommunen.

Med de nye normene er det satt i gang prosesser for å definere et minimum av ressurser som må til for å skape gode tjenester i barnehagene. Disse normene vil representere gode strukturtiltak, men fremdeles vil andelen pedagoger i barnehage ikke være høyere enn 50%. Det er derfor sannsynlig at det vil komme ytterligere justeringer på andelen pedagoger i årene som kommer.

Skole og SFO

Målbeskrivelse

Skolen skal, i samarbeid og forståelse med hjemmet, åpne dører mot verden og fremtiden heter det i skolens formålsparagraf. I det ligger det et oppdrag om gjør barna i stand til å møte livet sosialt, praktisk og personlig i et demokratisk og mangfoldig samfunn.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Skole skal i planperioden jobbe med å realisere en ny kurs for opplæringen, og det skal også innføres en lærernorm.

Den nye kursen bygger på at det vil skje en gradvis fagfornyelse i perioden, og at det allerede er vedtatt en ny overordnet del som tydeliggjør de store linjene rundt opplæringens grunnprinsipp. Den nye overordnede delen og de nye fagplanene settes i verk fra 2020. Viktige stikkord i denne sammenhengen er dybdelæring, folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling.

Å realisere et nytt innhold for skole vil kreve kollektive og medskapende prosesser på alle skoler.

Tjenesteleveranse og utvikling

Innholdet i skolen må fornyes i tråd med det nye samfunnsmandatet og et fornyet innholdet i de ulike skolefagene.

Omfanget av tjenesteleveransen vil i perioden måtte nedskaleres for å tilpasses de tilgjengelige rammene, og den må også innrettes i tråd med retningslinjene som følger med lærernormen. Med bakgrunn i en noe for høy styringsfart i 2018 vil det totale nedskaleringsbehovet for skole/Sfo utgjøre mellom 15 og 20 årsverk. Dette vil i all hovedsak løses gjennom vakanser, omplasseringer og naturlig avgang, men det kan i ytterste konsekvens også kunne medføre oppsigelser. I perioden vil også elevtallet synke relativt mye, og det må igjen medføre ytterligere nedskaleringer av personell.

Risikovurdering og suksesskriterier

For å realisere innholdselementene i skole kreves det sterke profesjonsfellesskap som skaper felles retning og nytt innhold kollektivt. Dette forutsetter også dyktige endringsledere som gjennomfører prosesser med alle involverte aktører.

Innføring av lærernormen vil medføre endringer i forhold til ressursdisponering i skolene. Normen tydeliggjør et omfang av pedagogisk personell ved hver skole, og dette vil påvirke handlingsrommet til å ha andre arbeidsgrupper i personalet. På sikt vil lærernormen kunne medføre en reduksjon i fagarbeidere, assistenter og miljøterapeuter dersom det ikke kommer en ytterligere finansiering av denne normen.

Barnehage

Målbeskrivelse

Barnehage representerer det første leddet i et helhetlig opplæringsløp, og skal være grunnlaget for å realisere samfunnsmålet om å gi alle barn en best mulig start på livet. I barnehagens formålsparagraf gis oppdraget om, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Barnehagene skal innarbeide en relativt ny rammeplan (2017) i perioden. Den nye rammeplanen er tydeligere på barnehagens forpliktelser enn tidligere utgaver, og den gir bestemmelser og retning knyttet til hva barn skal oppleve og lære. Den er tydeligere i sitt fokus på demokrati og medvirkning, på å fremme vennskap og fellesskap, kommunikasjon og språk samt å realisere toleranse og respekt for mangfold. Barndommens egenart og egenverdi er fortsatt sentrale grunnpilarer i barnehage

Barnehage skal også innarbeide en pedagognorm og en bemanningsnorm. Disse to nasjonale normene har medført en økt kostnad knyttet til barnehagedrift. Samtidig vil det også representere en viktig faktor for å kunne øke kvaliteten på barnehagetilbudet, og det vil være et virkemiddel for å sikre tidlig innsats. Gjennom en økt strukturkvalitet, i form av både mer bemanning og mer kompetanse, vil forholdene ligge godt til rette for å skape økt prosesskvalitet.

Tjenesteleveranse og utvikling

Som følge av både bemanningsnorm og pedagognorm vil omfanget av tjenesteleveransen i all hovedsak være knyttet til det antall barn som til enhver tid går i barnehage.

Å realisere et nytt innhold for barnehage vil kreve kollektive og medskapende prosesser på alle barnehager.

Risikovurdering og suksesskriterier

For å få innarbeidet en ny rammeplan kreves det god administrativ og pedagogisk ledelse, sterke profesjonsfellesskap som skaper felles retning og nytt innhold kollektivt. Dette forutsetter dyktige endringsledere som gjennomfører prosesser med alle involverte aktører. I tillegg kreves det rammebetingelser for å kunne gjennomføre kollektive prosesser. I dag er dette krevende siden ansatte i all hovedsak er sammen med barna gjennom hele dagen. For å skape sterke profesjonsfellesskap kreves det derfor at personalet har tid til sammen å reflektere og drøfte viktige verdivalg og prinsipper. I tillegg er det viktig å få på plass gode ordninger for kompetanseheving.

Ressurssenter oppvekst (hjelpetjenester)

Målbeskrivelse

Ressurssenter oppvekst skal understøtte samfunnsmålet om å gi alle barn gis en best mulig start på livet, og skal i tillegg understøtte både barn og familiers mestring og trygghet gjennom livet.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Helsestasjonen har de senere årene opplevd en økning i oppgaver knyttet til barns utvikling og helse, og det presser fram tydeligere prioriteringer. Enkelte aktiviteter må derfor nedskaleres dersom det totale ansvarsfeltet skal dekkes.

Barnevernet står foran en strukturreform som vil komme i 2020 eller 2021. Det betyr at oppgaver vil bli overført fra Bufetat til kommunen. Hvilke oppgaver det er og omfanget av dem er ennå noe usikkert. Men, allerede nå er det klare indikasjoner på at kommunen vil få det totale ansvaret for bl.a. fosterheimsområdet.

Fra og med 2020 blir kommunene lovpålagt å ha psykologkompetanse. Det må derfor avklares hvor i organisasjonen en psykolog skal plasseres, og det må også settes av midler til å rekruttere kommunepsykolog i 2019.

Tjenesteleveranse og utvikling

Helsestasjonen vil måtte nedskalere enkelte deler av sin tjeneste for å kunne dekke det totale ansvarsfeltet. Dette vil berøre både helsestasjonsvirksomheten, skolehelsetjenesten, jordmødrene og noe av de forebyggende innsatsene i kommunen. Omfanget av dette er på mellom 1,5 og 2 årsverk.

PPT vil også måtte nedskalere sin tjenesteleveranse. Det vil påvirke både den individrettede delen av jobben knyttet til utredninger og sakkyndigheter, og det som gjøres opp mot skoler og barnehager.

Barnevernet vil i all hovedsak opprettholde sitt tjenestenivå, men vil ha en krevende prosess med å forberede seg på de nye oppgavene som blir tilført gjennom strukturreformen. Her vil det måtte bygges både ny kompetanse og nye fagmiljø for å ivareta de oppgavene som kommer.

Risikovurdering og suksesskriterier

Med de rammene som helsestasjonen besitter vil det bli krevende å ivareta helheten i den oppgaveporteføljen som helsestasjon har. Konsekvensene av dette vil påvirke både svangerskapsomsorgen, spe- og småbarnsoppfølgingen og skolehelsetjenesten.

For barnevernet vil omfanget av de nye oppgavene som strukturreformen medfører måtte følges opp med ressurser. Å finne rom for tilstrekkelige ressurser til de nye oppgavene vil således være en kritisk faktor, og det samme vil behovet for å skaffe seg kompetanse til å ivareta de nye oppgavene være.

Kommunepsykolog må også rekrutteres og innplasseres i organisasjonen innen 2020. Her vil det være avgjørende å få rekruttert rett kompetanse på rett sted i organisasjonen.

7.3 Helse og velferd

Mål

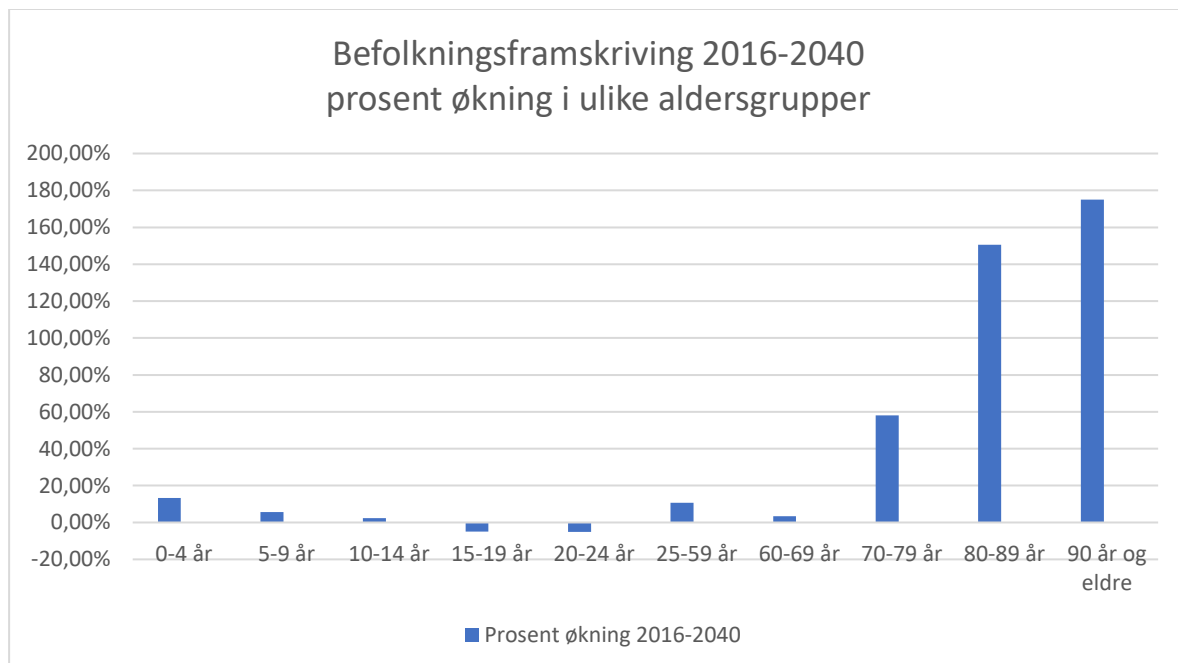
Kommunedelplanen for helse og omsorgstjenestene i Verdal har fem mål:

- Folkehelsen i Verdal skal være på nivå med, eller over, sammenlignbare kommuner
- Brukerne skal oppleve at det kommunale tjenestetilbudet er et godt supplement til et aktivt og selvstendig hverdagsliv
- Boliger og infrastruktur skal legge til rette for at flest mulig kan klare seg selv og ha aktive og meningsfulle dager
- Verdal skal være en foregangskommune i å utvikle nye former for samvirke mellom det offentlige og lokalsamfunnet
- Verdal skal være en foregangskommune i utvikling og bruk av velferdsteknologi

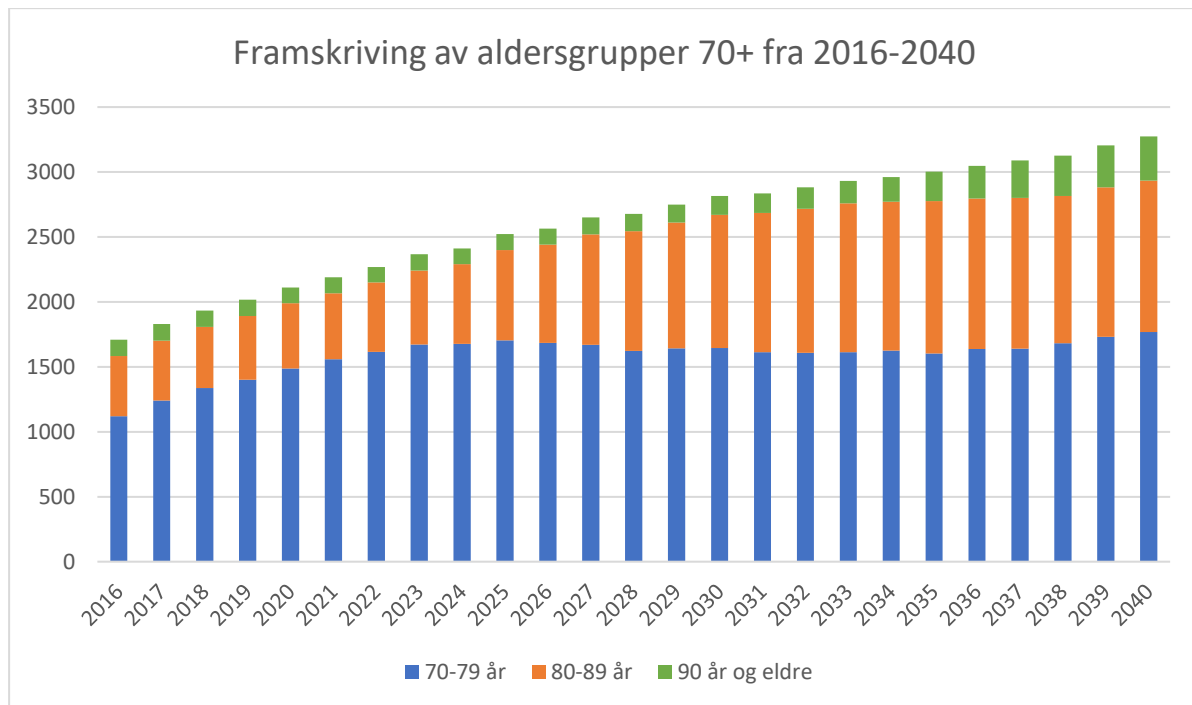
Utfordringer, strategi og konsekvens

Helse og velferd viderefører arbeidet med å forsterke innsatsen med helsefremmende tiltak, helsehjelp, omsorg, økonomiledelse, styring og kontroll med fokus på kvalitetsutvikling. Forbedring av arbeidsflyt, bruk av ansattes kompetanse og rutiner, samarbeid med bruker og pårørende er viktige satsingsområder. Innholdet i tjenestene utvikles slik at vi kan nå målene i kommunens samfunns- og arealplan og målene i kommunedelplan for helse og velferd.

Utviklingen i helse- og velferd er styrt av endringer i kommunens **demografiske utvikling**. Den prosentvise økningen i perioden 2016 – 2040 viser en sterk økning i antall eldre 70 – 90 og eldre.

I de eldste aldersgruppene er utviklingen slik:

Veksten i de ulike aldersgruppene viser at Verdal kommune har en økning i alderen 70+ i perioden 2016 – 2027 (ca. 100 pensjonister i året), deretter kommer en økning i aldersgruppa 80+ i perioden 2028-2040 og 90+ øker i perioden 2031 – 2040.

Befolkningssammensetningen har betydning for hvordan kommunens helse- og velferdstjenester skal utvikles for å opprettholde den norske velferdsmodellen. Færre innbyggere i yrkesaktiv alder vil gi utfordringer med tanke på framtidig arbeidskraft, og den prosentvise befolkningsutviklingen viser at Verdal kommune hadde i 2015 15% i yrkesaktiv alder (20-66 år) per innbygger 80 år og over. I 2023 er denne andelen redusert til 11,2% og i 2040 er andelen 6,3% (<http://www.nykommune.no/#!/kommuner/325-326> lastet ned 20181026).

Denne situasjonen har betydning for utviklingen av helse- og velferdstjenestene fram mot 2040.

Reduksjon i aktivitetsnivå i planperioden. Helse og velferd skal redusere aktivitetsnivået tilsvarende ca 23 mill i planperioden. Lønn er den største utgiften helse og velferd har, og årlig krever dette en reduksjon på 12,7 årsverk.

Nytt Bo- og behandlingssenter er planlagt ferdig i høsten 2021. Dette er første fase i kommunens tjenestetilpasning for framtida, og ny vurdering av videre utbygging for å opprettholde heldøgns omsorgstilbud for innbyggere 80+ med 25% dekningsgrad (jf. vedtak i kommunestyret PS 31/16), skal skje i 2021-22. Helsebygg som bygges fram mot 2035 skal understøtte kvalitet, driftseffektivitet og fleksibilitet slik at helse- og velferd svarer på de behov befolkningen til enhver tid har.

Velferdsteknologiske løsninger som bidrar til at ansattes fagkompetanse brukes på rett oppgave til riktig tid, er ei utfordring framover med tanke på tjenestetilbudenes omfang, kvalitet og rekrutteringsevne. Utviklings- og innovasjonsbehovet i helse og velferd framover er stort. Det er viktig å understreke at nye helsebygg skal være en viktig del av samfunnsutvikling i Verdal slik at vi skaper et inkluderende samfunn som også er aldersvennlig.

Lederutvikling er satt i system med årlige forventningsavtaler og fast veiledning av hele ledergruppa. Dette er avgjørende for endrings- og utviklingsbehovet helse og velferd har for å løse utfordringene

virksomhetsområdet står overfor fram mot 2040. Endring og utvikling av tjeneste-, fag-, arbeidsmiljø- og brukermedvirkningskulturer lar seg ikke gjøre uten denne innsatsen. Kommunens lederplattform med sine verdier og samhandlingsregler er rammeverket i dette arbeidet.

Kontinuerlig **kompetanseutvikling** er avgjørende for tjenestetilbudet i helse og velferd. I 2018 er all kompetanseutvikling samordnet, og i 2019 er kompetanseutvikling knyttet til kjerneoppgavene i de ulike virksomhetsområdene og lederutvikling. Implementering av helhetlige pasientforløp i hjemmet og pakkeforløp rus/psykiatri er en del av kjerneoppgavene.

For å sikre at folk kan bo lengst mulig hjemme, mestre eget liv og ha en trygg og aktiv hverdag settes det av 24 millioner kroner i planperioden til digitalisering. **Digitale løsninger og velferdsteknologi** er en del av morgendagens omsorg. Det handler om hvordan tjenestene kan ta i bruk nye virkemidler for å løse utfordringer innbyggerne og medarbeiderne møter i hverdagen. Digitale løsninger og velferdsteknologi benyttes for å fremme trygghet, mestring og aktivitet hos innbyggerne. En teknisk løsning som kan ta imot digitale signaler skal på plass før det nye bo- og behandlingssenteret er ferdig høsten 2021. Det er etablert samarbeid med kommunene Inderøy, Levanger og Værnesregionen om deler av denne satsingen.

Helseplattformen skal anskaffe og innføre ny, felles pasientjournal for hele helsetjenesten i Midt-Norge. «Helseplattformen skal anskaffe og innføre ny, felles pasientjournal (PAS/EPJ) ved sykehus og kommuner i hele Midt-Norge. Journalen setter pasienten i sentrum på alle nivå i helsetjenesten.

Det er første gang det etableres en felles løsning for kommune- og spesialisthelsetjeneste, fastleger og avtalespesialister. Gjennom Helseplattformen er Midt-Norge regional utprøvningsarena for det nasjonale målbildet «Én innbygger - én journal». Helseplattformen eies av Helse Midt-Norge RHF og Trondheim kommune.

Helseplattformen skal gi økt kvalitet i pasientbehandling, bedre pasientsikkerhet, mer brukervennlige systemer og dermed sette helsepersonell i stand til å utføre sine oppgaver på en bedre og mer effektiv måte.» (<https://helse-midt.no/vart-oppdrag/prosjekter/ehelse/helseplattformen>, 28.10.18)

Verdal kommune har inngått opsjonsavtale i dette arbeidet, og i slutten av planperioden er det behov for å avklare om kommunen skal være en del av dette journalsystemet når det innføres. Det er i dag uvisst hva dette omfatter av kostnader. Det er viktig å merke seg at Helseplattformen også omfatter helsetjenestene som er organisert i Oppvekst.

Hjemmetjenesten har delvis tatt i bruk mobilprofil (journalsystem) i 2018. Arbeidet utvides til hele hjemmetjenesten i planperioden hvor målet er å gi forbedret tjenestekvalitet fordi ansatte har oppdatert informasjon om den enkelte bruker når de er på oppdrag, samt at tidsbruk registreres. Dette gir viktig styringsinformasjon. Selvhjelps løsninger for innbyggerne skal gjøres tilgjengelig på kommunens nettside skal utvikles og tas i bruk i løpet av planperioden.

Rus- og psykiaritjenesten skal i planperioden implementere fire pakkeforløp, et for barn og unge, et for voksne, et for tverrfaglig spesialisert rusbehandling og ivaretagelse av somatisk helse- og levevaner ved psykiske lidelser/og eller rusmiddelproblemer. Dette krever tett samarbeid med spesialisthelsetjenesten, fastleger og legevakt, mellom virksomhetsområdene i helse og velferd, oppvekst, næring og samfunn. Kommunen får også betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter rus/psykiatri fra 01.01.19.

Verdal kommune er vertskommune for **Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT)**. Kompetanseutvikling, forskning og utviklingsarbeid koordineres av USHT. I 2019 vil USHT bistå Fylkesmannen i Trøndelag med veiledning av kommunene knyttet til reformen «Leve hele livet».

Frisklivssentralen i Verdal er Utviklingssentral i Midt-Norge. Oppgaven innebærer å bidra til erfaringsutveksling, nettverks- og kompetansebygging, kvalitet og videreutvikling av frisklivsarbeidet nasjonalt. Utviklingssentralen er godt forankret i kommunale planer, har et solid basistilbud, erfaring med utviklingsarbeid og samarbeid med høyskoler/universitet. Det er Helsedirektoratet som gir oppdrag til Utviklingssentralen i Midt-Norge, og Frisklivssentralen i Verdal har oppdraget fram til 31.12.19

All tildeling av helse- og omsorgstjenester skjer i **Forvaltningskontoret** som er etablert suksessivt i perioden 2017/2018. Hensikten er å sikre lik tildelingspraksis og lik tilgang til helse- og omsorgstjenester for alle innbyggerne i Verdal. Samlokalisering av all saksbehandling av søknader innenfor tjenesteområdet, skal øke kvaliteten og ivareta søkerens rettsikkerhet.

Fastlegeordningen har vært privatisert siden 2010 i Verdal kommune. Det er store rekrutteringsutfordringer til fastlegeordningen i hele nasjonen for tiden, og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Kommunenes sentralforbund (KS) har hovedansvaret for å forhandle fram avtaler som reduserer denne utfordringen for kommunene. For Verdal betyr rekrutteringsproblemer at legesenter belastes med høy grad av turnover med vikarer, kommunen får høye ekstrautgifter når tjenester kjøpes av vikarbyrå og innbyggere som hører til de aktuelle listene får liten kontinuitet i lege-pasientforholdet. Å rekruttere til nyopprettet hjemmel er enda vanskeligere, og før det er ny hjemmel i drift har innbyggerne i kommunen redusert mulighet til å velge fastlege. Stabilitet og kapasitet i fastlegeordningen er viktig for å drive nødvendig utviklingsarbeid i samarbeidet med øvrige tjenester i kommunen. Slikt samarbeid har avgjørende betydning for kommunens eldreomsorg, og håndtering av kompliserte tilstander. Kunnskap fra og samarbeid med fastlegene er også av stor betydning for planlegging av helsetjenester og for innsats for å bedre helsetilstanden i befolkningen.

Innherred interkommunale legevakt har driftsutfordringer som følge av etablering i nytt bygg, nye IKT-løsninger og nye nasjonale krav til kompetanse og bemanning i forbindelse med spesialisering for leger. Utviklingen utgjør en økonomisk risiko i perioden, men også kompetansemessig risiko ved at evt økte krav til bemanning/beredskap vil kunne forverre rekrutteringssituasjonen i legetjenesten. Nye krav og forventninger kombinert med det som er kjent med hensyn til helse- og demografiutviklingen utfordrer kommunene. Innførte krav må innfris til enhver tid, men må ikke hindre kommunen i å gjøre strategiske prioriteringer slik at framtid utfordringene blir mulig å håndtere. F.eks. kan ikke en optimal legevaktsløsning redusere behovet for nytt bo- og behandlingssenter.

Folkehelsen påvirkes av alle samfunnssektorer, og for helse og velferd sin del, er målet å bidra til at innbyggerne i Verdal har ei folkehelse som er på nivå med, eller over, sammenlignbare kommuner. Dette er for eksempel Folkehelseinstituttet årlige publisering av Verdal kommune sin folkehelseprofil, Ung-data undersøkelsen og kommunens samfunnsanalyse. Styringsdata om helse og velferdstjenestene i Verdal, er et godt grunnlag for hva som kan bidra til å redusere sosial ulikhet i helse og livsvilkår for befolkningen i Verdal, innsatsene i kommunens boligsosiale arbeid over tid er et eksempel på dette.

Hjemmetjenester

Teamorganiseringen i hjemmetjenesten skal videreutvikles. Dette er i samsvar med primærhelsemeldingen og «Veileder for oppfølging av personer med store og sammensatte behov» (2017). Målet er å gi en effektiv, koordinert og samordnet tjeneste.

Lærings- og mestringstilbudet skal samordnes og koordineres av Frisklivssentralen. I første omgang gjelder dette lærings- og mestringstilbud i helse og velferd. I økonomiplanperioden skal dette omfatte alle lærings- og mestringstilbud i kommunen.

Gruppebaserte tilbud innen hab- og rehabilitering, rus og psykisk helse. Det er behov for å utvikle flere gruppebaserte tilbud for nevnte målgrupper. Det er stor økning i behov, og flere gruppetilbud bidrar til at flere kan få riktig bistand til rett tid og på rett nivå. Disse fagområdene er under opptrapping, og innen hab- og rehabilitering skal det utarbeides en plan for kommunens tilbud i løpet av 2019. Som et ledd i dette arbeidet skal samarbeidet med fysioterapeuter som har kommunal driftsavtale styrkes. Målet er å bidra til god oppgavefordeling mellom fysioterapeuter med kommunal driftsavtale og kommunal fysio- og ergoterapeutteneste slik at innbyggerne er sikret hab- og rehabiliteringstjenester ut fra behov. Kommunal driftsavtale med fysioterapeuter er regulert av ASA 4313 2017/2018. Fysioterapeuter med kommunal driftsavtale innebærer at det ikke skal ansettes i avtaler under 50 %. Vi har i dag 3 avtaler under 50 %, alle tilsatt før avtaleendringen. Avtalen har ikke tilbakevirkende kraft.

Institusjon

Institusjonstjenesten forbereder hva innholdet i nytt Bo- og behandlingssenter skal omfatte i planperioden. Det er ulike kulturer som skal utvikles og formes til nye kulturer i det nye bygget, og kompleksiteten i dette arbeidet er avhengig av godt samspill mellom de ulike aktørene som omfattes av endringene slik at nye kulturmønstre kan dannes. Dette krever innsats fra brukere/pasienter, pårørende, ansatte, tillitsvalgte, verneombud og ledere. Endringene i institusjonstjenesten vil ha ringvirkninger for alle de har samvirke og samarbeid med.

Bo- og dagtilbudstjenesten

Dagtilbudet skal videreutvikles. Dagtilbudene har en viktig rolle for at den enkelte bruker kan ha et aktivt hverdagsliv. Etableringen av dagtilbudet på Stekke i samarbeid med Verdal Frivillig skal utvikles og omfatte flere brukergrupper. Kravet om aktivitetsplikt for de som søker økonomisk sosialhjelp i NAV skal det samarbeides med dagtilbudene om. Antall personer som skal gjennomføre sin aktivitetsplikt i dagtilbudene skal økes suksessivt med fra 2% av antallet klienter i 2019 til 5% i 2022. Effekten av dette er for brukeren aktivt og selvstendig hverdagsliv, og for kommunen lavere utbetaling av økonomisk sosialhjelp.

NAV og sosial

Endringen i ordningen arbeidsavklaringspenger (AAP) ble innført 01.01.18 har gitt økte utbetalinger av økonomisk sosialhjelp fram til oktober 2018. Fra statens side er denne endringen å få flere mottakere av AAP tilbake i jobb raskere. Det er gjort et grundig arbeid i NAV for å håndtere denne endringen, og for kommunens del er det viktig å arbeide med tiltak som bidrar til at mottakere kommer raskere i jobb, jamfør tiltakene i Bo- og dagtilbudstjenesten.

Boliger

Helse og velferd har gode erfaringer med å samarbeide med innbyggere som har behov for tilpassede boliger på grunn av funksjonssvikt sammen med private utbyggere. Kommunens bidrag er bl.a. kompetanse knyttet til universell utforming, tekniske installasjoner, bindeledd til ulike kompetansetilbud og støtteordninger. Norsk boligpolitikk har som mål at innbyggerne skal eie egen bolig, og med erfaring fra nevnte samarbeid er det behov for å bidra til at flere får muligheten til dette.

Samarbeidet mellom Verdal kommune og Verdal boligselskap AS skal videreutvikles i planperioden hvor målet er å skape en boligmasse som er spredt og egnet for målgruppen som har behov for å leie kommunal bolig.

Det utarbeides boligpolitisk plan i planperioden. Dette skjer i læringsnettverk i regi av Husbanken Midt-Norge.

Helse og velferd skal være en naturlig samarbeidspartner med planmyndighetene for å sikre en infrastruktur som bidrar til mestring og selvstendighet når kommunens sentrumsplan skal realisere 1000 nye boliger i sentrum fram mot 2030.

Risikovurdering og suksesskriterier

Å redusere aktivitetsnivået i helse og velferd er avhengig av at det jobbes systematisk med:

- tjenestetilpasning ut fra et omforent kunnskapsgrunnlag og forberedelser til flytting i nye bygg,
- samordning av tjenester som kan samordnes,
- prosessfokus i organisering,
- effektivisering av arbeidsprosesser,
- kompetanseutvikling,
- arbeidsmiljø og kulturer,
- digitalisering, automatisering og velferdsteknologi,
- lederskap for utvikling, endring og innovasjon,
- arbeidsgiverpolitikk i Verdal kommune.

Et avgjørende suksesskriterium for helse og velferd er å holde fokus på:

- målene,
- utvikle det som skal utvikles,
- implementere resultater av ulike innovasjons- og utviklingsprosesser,
- dialogen med bruker, pasient og pårørende
- informasjon og samskaping med frivilligheten, lag og foreninger, nærmiljø, næringsliv og lokalsamfunnet.

7.4 Samfunn, utvikling og næring

Utfordringsbilde

Verdal er et tradisjonelt jordbruksamfunn og har ca. 83 km² jordbruksareal, og i tillegg er Verdal industripark i dag den tredje største industriparken i landet. Nøkkeltallene er kjente: Om lag 165 bedrifter og 3000 ansatte omsetter for over 8 milliarder kroner i året.

Fortsatt går både industri og annet næringsliv i Verdal godt. Det investeres betydelige beløp i nye anlegg og mange planlegger for videre vekst, men også for mer krevende tider. En må være forberedt på at Verdal igjen må vri fokus fra å håndtere vekst til å tenke mer ny utvikling. Areal for utvikling av eneboliger er et stort behov.

I 2030 står Norge overfor et stort jubileum. Den 29. juli 1030 er en av de viktigste datoene i Norges historie. Etter Olav Haraldssons fall på Stiklestad ble det ikke stilt spørsmål ved Norge som rike. Slaget på Stiklestad kan derfor beskrives som et nasjonalt vendepunkt, en begrepsbruk knyttet til de dyptgående og vidtfavnende konsekvensene hendelsen fikk for det norske samfunnet politisk, religiøst, rettmessig og kulturelt. Året 2030 er derfor langt mer enn et slagjubileum eller et olavsjubileum: Det er et nasjonaljubileum. Dette vil måtte få sterkt fokus i de kommende årene fram mot jubileet.

Den nylig gjennomførte borgerundersøkelsen viser at Verdal kommune scorer godt på områder som kultur, næringsutvikling og tilhørighet. Det er viktig at disse områdene fortsatt utvikles og styrkes.

Kultur

Målbekrivelse

Kulturtjenesten jobber og prioriterer oppgaver ut fra mål i gjeldende Kommunedelplan kultur:

Hovedmål: *Alle har mulighet til gode opplevelser og deltakelse i et mangfoldig og inkluderende kulturliv bygd på nyskaping og tradisjon.*

Delmål:

- *Alle barn og unge har mulighet til å prøve ut og oppøve ferdigheter innen kulturelle uttrykk og fysisk aktivitet. Derigjennom utvikle kreativitet, talent, få mestringsopplevelse og være en del av kulturelle og sosiale fellesskap.*
- *Eldre lever et aktivt og selvstendig liv og er en ressurs i eget og andres kulturliv.*
- *Det frivillige kulturlivet er mangfoldig og engasjerende og alle gis anledning til å delta. Lag og organisasjoner med kontinuitet og robusthet er den viktigste bærebjelken.*
- *Innbyggerne har et bredt sammensatt kulturformidlingstilbud av høy kvalitet. Det er mulig å utvikle seg og bidra både som amatør- og profesjonell utøver i Verdal.*
- *Verdal har tilstrekkelige og egnede arenaer for fysisk aktivitet, kulturaktivitet og kulturformidling.*
- *Med slaget i 1030 som utgangspunkt for norsk statsdannelse og innlemmelsen i den europeiske kristne tradisjon, er Stiklestad Nasjonale Kultursenter et nasjonalt og internasjonalt fyrårn.*

Utfordringer, strategi og konsekvens

Kulturskolen er et av de viktigste virkemidlene i kommunens verktøykasse for å nå delmålene 1 og 3: Kulturskolen gir mestringsmulighet for mange barn og unge. Ikke minst er det en alternativ mestringsarena for de som i liten grad opplever mestring i skolehverdagen.

Kulturskolen samarbeider med skolekorpene, Verdal juniorspelmannslag og Frol symfoniorkester. Dette er et ledd i å styrke samhandlingen med frivillig kulturliv og sikre at kommunen har organisasjoner med kontinuitet og robusthet, jf. Kommunedelplan kultur. Det er viktig at elevene i kulturskolen har et samspilltilbud, og dette er således en vinn-vinn-situasjon både for kulturskolens elever og det frivillige musikklivet.

I planperioden er det ønskelig å vurdere andre fag i kulturskolens portefølje, da særlig innen drama/teater. Videre bør det i planperioden utvikles et fordypningstilbud i alle fag. Dette vil ha økonomiske konsekvenser som ennå ikke er kostnadsberegnet.

Kulturskolen driver stor grad av desentralisert undervisning på skolene i kommunen. Ved oppgradering av skolene er det viktig at kulturskolen blir tilgodesett med tilgang til hensiktsmessige lokaler. Kulturskolens egne lokaler i Tindved kulturhage bør også gjennomgås med tanke på dagens og framtidens behov.

Når det gjelder elevavgiften er det foretatt en sammenligning med andre kulturskoler i regionen. Prisen må ses i sammenheng med undervisningstid pr elev, gruppestørrelser osv, og på dette grunnlaget er det foreslått en økning fra høsten 2019.

Bibliotekets lavterskelfunksjon gjør at det er en møteplass for alle innbyggere uavhengig av alder, kjønn, legning, funksjonsevne, sosial og kulturell bakgrunn. Det er en av få slike arenaer i lokalsamfunnet og i et folkehelseperspektiv er det viktig å ta vare på og videreutvikle den. Spesielt er det viktig med tanke på stor grad av tilflytting av eldre til leiligheter i sentrum og det å motvirke ensomhet. For at biblioteket skal klare å oppfylle møteplassfunksjonen og ivareta andre nye lovpålagte oppgaver som å være en aktiv formidler og uavhengig arena for offentlig samtale og debatt, må lokalene være mer synlige, fleksible og annerledes utformet enn dagens lokaler. Det er store muligheter til å nå ut til flere nye brukere, dersom tilgjengelighet og synlighet forbedres. Et bibliotek lokalisert på gateplan sentralt i bybildet ville være ideelt. Dette bør vurderes i et langsiktig perspektiv og i forbindelse med endringer i disponering av arealet i Kinogården med flytting av funksjoner som har tilhold der i dag. Nordisk Film AS har gjort henvendelse til kommunen med ønske om å utvide med en sal i kinoanlegget. Det må utredes.

Økonomiplan 2019-2022 innebærer en videre satsing på mobilisering av frivilligheten både på kulturkontoret, biblioteket og kulturskolen. Det er gjort gode erfaringer med samarbeidsavtale med idrettsråd, seniororganisasjoner og teaterorganisasjoner. Dette er en arbeidsmåte som det er ønskelig å videreutvikle. Slike avtaler bidrar til kontakt/tosidighet. Kommunen får innsikt over hva som blir gjort i regi av frivilligheten og hva som burde bli gjort. På den andre siden føler de frivillige at jobben de gjør blir anerkjent. Satsingen på samhandlingen med frivilligheten har også et folkehelseperspektiv. Det bidrar til å skape mange sosiale arenaer og gjennom det mange som får opplevelsen av tilhørighet og det å bli sett.

Folkehelse er i fokus i arbeidet som gjøres i forhold til friluftsliv og fysisk aktivitet. Det er den senere tid gjort en rekke tilrettelegginger for friluftsliv, spesielt merking av eksisterende traseer. Dette gjøres i stor grad i samarbeid med frivillige lag og organisasjoner. På dette feltet finnes det muligheter for å realisere anlegg og tiltak med spillemidler og prosjektmidler, men det vil bli behov

for midler til vedlikehold av anlegg (turstier o.l.) i økonomiplanperioden. Temaplanen for lek, idrett og aktivitet må revideres slik at den blir et bedre verktøy for prioriteringer av hva som skal utvikles av slike anlegg framover.

Når det gjelder idrettsanlegg har Verdal idrettsråd på vegne av idretten fremmet behov for friidrettsanlegg, klatrehall og basishall i forbindelse med bygging av ny skole på Stiklestad, og må vurderes i forbindelse med prosjektering av ny skole.

I henhold til Planstrategi 2017-2020 er det igangsatt arbeid med kommunal temaplan for Nasjonaljubileum 2030 som planlegges vedtatt i løpet av 2019.

Fra Stiklestad Nasjonale Kultursenter har det kommet søknad om tilskudd for etablering av en basisorganisasjon for koordinering av den nasjonale jubileumsmarkeringen, og søkes om kr 50.000 i 2019, og videre kr 100.000 årlig i perioden 2020-2030. Det er ikke funnet rom for å legge inn dette i driftsbudsjettet i økonomiplanperioden, det forutsettes at dette må dekkes innenfor de ordinære tilskuddssatser fra kommunen.

Det er i år 50 år siden SIVA ble stiftet og det ble gjort vedtak om Verdal som lokalisering av et av de tre første industrivekstanleggene, og dermed etableringen av Akers offshore-verft og den store omstillingen av verdalssamfunnet. Ei gruppe bestående av representanter fra Verdal historielag, Nord Universitet og Verdal kommune har tatt initiativ til et prosjekt «Verdal for 50 år siden» for å dokumentere etableringen og utviklingen som har skjedd på industriområdet og de samfunnsmessige konsekvensene dette fikk for verdalssamfunnet. Arbeidsgruppen har utarbeidet et notat som er oversendt kommunen. Intensjonen er at dette skal være grunnlag for i 2019 å jobbe fram et forprosjekt som beskriver organisering og finansiering av et hovedprosjekt.

Tjenesteleveranse og utvikling

Av Kulturtjenestens budsjetttramme på 20,8 mill. kroner utgjør 45% av netto budsjetttramme overføringer i hht drifts- og samarbeidsavtaler, som kommunalt tilskudd til Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Frivillig Verdal, Sentralidrettsanlegget på Ørmelen, Verdalshallen, og husleie i Tindved kulturhage.

Videre utgjør lønn til faste stillinger også 45% av netto budsjetttramme. Det vil si at 90% av kulturbudsjettet er bundet opp i fast lønn og faste avtaler. Innen den resterende budsjetttrammen dekkes utgifter til drift samt kostnader med faste arrangement så som 17. mai, Ung kultur møtes (UKM) og kulturprisarrangement. I og med at budsjetttramme ikke er økt i henhold til lønns- og prisvekst og at utgifter til faste avtaler og lønn øker blir handlingsrommet til gjennomføring av faste arrangement og til drift betydelig redusert. Dette vil kunne få betydning for kvalitet og omfang på det arbeidet og de tjenestene som ytes.

Risikovurdering og suksesskriterier

- Elevavgift i kulturskolen må være på et nivå som gjør at det ikke virker sosialt ekskluderende avhengig av foreldrenes inntekt, eller at den er så høy at det oppfattes som misforhold mellom pris og det tilbudet som gis i forhold til lengde på undervisningstime og/eller antall elever i gruppen.

- Et allsidig undervisningstilbud i kulturskolen for at flest mulig barn og unge skal få mulighet til å prøve ut og oppøve ferdigheter innen kulturelle uttrykk og gjennom det oppleve mestring og det å være en del av kulturelle og sosiale fellesskap.
- Forutsigbarhet i stillinger i kulturskolen for å rekruttere og beholde god fagkompetanse.
- Hensiktsmessige lokaler for å utvikle bibliotekets og kulturskolens aktiviteter.
- Tilrettelegging av turveger og anlegg som stimulerer til å få flest mulig til å være fysisk aktive.
- Dagens bemanning og økonomiske handlingsrom på biblioteket, kulturskolen og kulturkontoret er så lav at situasjonen er sårbar i forhold til samhandlingen med frivillige organisasjoner og det å skape sosiale og kulturelle møteplasser, bl.a. for eldre.
- I forhold til frivillige organisasjoner er det en risiko å ha for høye forventninger til hva de har kapasitet og ønsker å bidra med.
- Det er en forutsetning at det er tilstrekkelig bemanningsressurser til å følge opp samarbeidet med frivillige. De må oppleve å bli sett og verdsatt. Videre må det finnes økonomiske midler som gir mulighet for dekning av utgifter og en viss kompensasjon, bl.a. i forbindelse med samarbeidsavtaler med varighet.

Integrering og mangfold

Målbekrivelse

Integrering og mangfold (I&M) vil i planperioden kvalifisere flest mulig nyankomne for utdanning og arbeid slik at de blir økonomisk selvstendig og integrert i det norske samfunn.

I&M blir utfordret på mange og ulike systemverktøy som krever kompetanse påfyll, målet er å bli god på disse system slik at samarbeid og kvalitet i tjenesteproduksjon opprettholdes.

Styrke de ansattes kompetanse innenfor rådgivning/ veiledning, IT, pedagogikk og samarbeid med næringslivet.

Integrering og mangfold vil utvikle en bedre strategi for, og et mer systematisk arbeid med bo-oppfølging.

I&M vil styrke det tverrfaglige arbeidet sammen med virksomhetsområdene og spesielt mot samfunnsplanlegging, analyse og kommunikasjon.

Samarbeid med fylkeskommunale virksomheter og private aktører for å styrke integreringsarbeidet rettet mot barn og unge.

Utfordringer, strategi og konsekvens

I&M sin utfordring er de store svingninger på anmodninger fra IMDi mht bosetting. I&M bør lage en strategi som ivaretar slike svingninger, som gir stabilitet både i tjenesteproduksjon og kompetanse.

Tjenesteleveranse og utvikling

Sikre at vi til enhver tid har et tjenestetilbud som sikrer et samordnet og helhetlig kvalifiseringsløp for innvandrere.

Videreutvikle modulbasert grunnskole for voksne til varig drift.

Utvikle nye tjenestetilbud innen grunnleggende ferdigheter.

Utvikle et godt system for bosetting og oppfølging av nyankomne.

Å sikre at ansatte er oppdatert innenfor nye retningslinjer og regelverk.

Risikovurdering og suksesskriterier

Færre bosettinger medfører et redusert aktivitetsnivå, og det kan framtvinge endringer i bemanning og den kompetanse som er bygd opp.

Det kreves en strategi for omstillingsdyktighet og endringsvillighet både ved færre og langt flere bosettinger.

Teknisk drift

Målbeskrivelse

Teknisk drift har i dag ansvaret for drift/vedlikehold av 87000 m² bygg, drift/vedlikehold av 170 km kommunal veg og sentrumparker. Teknisk drift har også ansvaret for investeringer innenfor ovennevnte ansvarsområder.

Målsettingen for enheten er å gjennomføre best mulig drift og vedlikehold av kommunes bygningsmasse innenfor de tildelte økonomiske rammer. I tillegg, drift og vedlikehold av kommunes veger og parker.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Rammene til vedlikehold av bygg, uteareal, parker og vegger har over mange år vært under de normtallene som er anbefalt. Over tid fører dette til en verdiforringelse av kommunal eiendom. Bygg og eiendom, Teknisk drift, bruker ca. 13 % av budsjettet til vedlikehold av kommunale bygg med uteområder. Det vil si postene «Kjøp av varer til bygg og anlegg og Service-/driftsavtaler og reparasjon». Det er begrensede midler til fornyelse og reparasjon av det som nødvendigvis ikke fungerer på de mange bygg som er fra 70-tallet. Med årets rammer må vi allikevel kutte ned på vaktmester- og renholdsida. Mindre vaktmestertjenester fører til redusert tilstedeværelse og dårligere service for brukere av byggene, og på sikt dårligere vedlikehold av bygningsmassen. Kutt på renholdsida fører til mindre renhold.

Drifts- og vedlikeholdskostnad pr. meter veg i Verdal kommune ligger i 2019-budsjettet på ca. 46 kroner/m mens anbefalt nivå for å hindre forfall på vegene ligger på 100 kroner/m. Postene er ikke regulert for prisstigning fra 2018 til 2019. Større utbedringsarbeid på kommunevegnettet finansieres i dag over investeringsbudsjettet.

Tjenesteleveranse og utvikling

For kommunale bygg vil det bli foretatt et begrenset vedlikehold som beskrevet ovenfor. Ikke rom for å planlegge og gjennomføre systematisk vedlikeholdsoppgaver og oppgraderinger på eksisterende bygg med dagens rammer.

For veg vil det bli foretatt skraping og enkle utbedringer, strøing og brøyting tilsvarende de senere år.

For svømmehallen er det forutsatt samme åpningstid som i 2018.

Risikovurdering og suksesskriterier

Verdal kommune har i dag en stor bygningsmasse som har økt år for år. Med dagens økonomiske rammer er det viktig at areal utnyttes effektivt. Areal sammen med alder på bygningsmassen er i stor grad det som påvirker kostnadene. Det må planlegges for salg av kommunal bygningsmasse.

Innenfor vegsektoren er det gjort en god del reasfaltering i boligfelt de siste par årene. Midlene som er avsatt på driftsbudsjettet for veg blir for en stor del benyttet til strøing og brøyting på vinteren og gatelys i sentrum.

Innenfor park blir kun parkområdene i sentrum vedlikeholdt med dagens budsjettmidler.

Samlet betyr dette en forringelse av de investerte midler og derigjennom kommunens realkapital.

Selvkostområdene vann og avløp

Målbeskrivelse

Teknisk drift har ansvaret for drift/vedlikehold av kommunens vann/avløpsanlegg, og med det også ansvar for å sikre beboerne i kommunen godt og sikkert drikkevann samt god drift av kommunens avløpsnett.

Utfordringer, strategi og konsekvens

Regnskapsresultatet for vann og kloakk for 2018 viser at inntektene blir lavere enn budsjettet og utgiftene større enn budsjettet. Dette medfører at tidligere avsatte fond tømmes og det oppstår minustall i forhold til selvkost. Disse er det mulig å ta inn i de påfølgende årene.

Tjenesteleveranse og utvikling.

For de tjenester som finansieres over de kommunale avgifter (vann, kloakk) opprettholdes aktiviteten på dagens nivå. Dette er et akseptabelt driftsnivå for disse tjenestene.

Kubikkmeterpris for vann foreslås økt med 14 % fra 2018 til 2019. Fastleddet på årsavgiften foreslås økt fra 850 kr til 1000 kr eks.mva.

Kubikkmeterprisen for avløp foreslås økt med 11 % fra 2018 til 2019. Fastleddet på årsavgiften foreslås økt fra 700 kr til 1000 kr eks.mva.

Økningene av avgiftene skyldes de siste års nedbygging av fond. Nå er fondene oppbrukt og da må kommunen opp på selvkost igjen. I tillegg medfører stigende rentenivå at avgiftene har en stigende tendens.

Risikovurdering og suksesskriterier

Innenfor vannforsyning begynner vi å nå kapasitetsgrensen for vannrenseanlegget. Av den grunn er det innlagt utvidelse av kapasiteten på anlegget. Dette er en nødvendighet dersom vi skal kunne tilby nok vann dersom en ny stor vannforbruker ønsker å etablere seg på Ørin.

Innenfor avløp vil arbeidet med rehabilitering av avløpsnett i sentrum fortsette. Dette for å minske faren for tilbakeslagskader inn i kjellere og hus.

Landbruk, miljø og arealforvaltning

Målbeskrivelse

Landbruk, miljø og arealforvaltning vil i planperioden arbeide for å styrke kompetansen på de områder som virksomheten behandler. Dette innebærer faglig utvikling av medarbeiderne og tettere dialog med innbyggerne. Vi vil styrke det tverrfaglige samarbeidet med de andre enhetene i kommunen og bidra aktivt i samspill med innbyggerne og næringsaktører for økt verdiskaping i kommunen.

Utfordringer, strategi og konsekvens

For å styrke utviklingskraften er en nødt til både å ha tilstrekkelig kapasitet til å behandle de lovpålagte oppgaver og være i stand til å delta aktivt i utviklingen av samfunnet.

Tjenesteleveranse og utvikling

I samfunnet stilles det stadig strengere krav til presisjon og nøyaktighet i arbeidet vi gjør. Vi må til enhver tid ha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse for å gi den forventede leveranse. For å få den nødvendige vekst og utvikling i samfunnet må vår kompetanse bli synligere i samspill med andre aktører.

Risikovurdering og suksesskriterier

Aktiviteten i virksomheten gjenspeiler den generelle økonomiske aktiviteten i vår kommune. Ved fortsatt lavt rentenivå og høy sysselsetting i regionen vil vi bli utfordret både på kapasitet og kvalitet innenfor byggsak og arealplan. Det forventes fortsatt stor aktivitet i utbygging av sentrumsnære leiligheter og boligbygging.

Primærnæringene har en betydelig andel av verdiskapningen i vår kommune. Næringen har over tid vært i en strukturell endring som medfører at produksjonen går over på større enheter. Virksomhetens ambisjon er at kommunen holder markedsandelen på husdyrhold og planteproduksjon på dagens nivå. Stadig press på utmark og dyrkajord vil kreve stor oppmerksomhet innenfor forvaltningen.

Arbeidet med forurensning og miljø vil få større fokus i fremtiden og det vil bli stilt større krav til synlighet og aktiviteter fra oss.

Næring

Målbeskrivelse

Gjennom samhandling i næringslivet, mellom næringsliv og kommune og andre offentlige arbeidsplasser, skal kommunens næringsarbeid bidra til at vår region får

- et offensivt næringsliv med økt konkurransekraft
- kompetansearbeidsplasser
- økt sysselsetting og arbeid for alle
- en robust næringsstruktur, og
- et mer internasjonalt rettet næringsliv

Utfordringer, strategi og konsekvens

Hjørnesteinsbedriften Kværner har fått kontrakt for å levere sitt fjerde stålunderstell til Johan Sverdrup-feltet. Avtalen med Equinor er verdt 900 millioner kroner og aktiviteten vil være på sitt høyeste i perioden september 2019 til mai 2020. Da vil 300 ansatte jobbe med prosjektet fra Kværner Verdals side. I tillegg kommer det betydelige ringvirkninger – anslagsvis vil 1.000 personer sysselsettes hvis man regner med Kværners leverandører, regionalt næringsliv og offentlig sektor. Understellet på 12.300 tonn skal leveres våren 2021. Med leveransen av understellet til fase 2 av Johan Sverdrup sammen med resten av ordreboken, har Kværner et godt fundament for kontinuerlig forbedring og langsiktig planlegging rundt videre utvikling av bedriften i Verdal.

I 2017 ble det vedtatt ny felles næringsplan for Levanger og Verdal. Planen gjelder fram til 2020 og baserer seg på de fire overordnede målene som er listet opp i kommuneplanens samfunnsdel. Til forskjell fra tidligere er gjeldende næringsplan ikke delt opp i ulike næringssektorer, men omhandler alt næringsliv samlet.

For å nå overordnet målsetting er næringsplanen delt opp i tre delmål, som ligger fast:

- 1) Samsvar mellom næringslivets behov og arbeidstakernes kompetanse
- 2) God tilgang på ledig næringsareal og nødvendig infrastruktur for innovasjon og næringsutvikling
- 3) Økt innovasjonskraft, samhandling og sysselsetting

Under hvert av disse delmålene er det utarbeidet strategier for hvordan de skal nås. [Det henvises til næringsplanens](#) s. 8 – 12 for detaljer omkring dette.

Tjenesteleveranse og utvikling

Planen har fått en tydeligere handlingsdel, og kommunen kan allerede hake av en rekke planlagte tiltak som enten igangsatt eller gjennomført:

- Videreføring av «Læring av Næring» som strategi for sterkere samhandling mellom skole og næringsliv
- Prosjektet «Leverandørutvikling Verdal Industripark» er avsluttet med god måloppnåelse
- Prosjektet «Kompetansekraft» ble etablert i 2013. Siden oppstarten har et bredt partnerskap av private og offentlig aktører jobbet målrettet for å bygge kompetanse og styrke innovasjonsarbeidet i Verdal industripark. Gjennom satsingen har næringslivet i Verdal investert

118 millioner i forskningsbasert utvikling siden 2017. Nå jobbes det med sikte på å etablere Kompetansekraft 3.0 for de neste 3-5 årene.

- Arrangementet «Industriens dag» er blitt en årlig foreteelse, og kommunen deltar både på konferansedagen og med egen stand på «Møteplassen».
- Næringsplanen slår fast at kommunen «skal være en pådriver for utbygging av digital infrastruktur». I august 2018 vedtok kommunestyret å tegne utbyggingskontrakter med Verdal Kabel TV, NTE og Telia, basert på disse leverandørers tilbud om utbygging av bredbånd og mobilnett i kommunen. Kommunen bidrar med MNOK 5,97 til utbyggingen som er stipulert til å koste totalt MNOK 22,35. Øvrige bidragsytere i spleiselaget er NKOM med MNOK 8 og MNOK 8,38 fra nevnte utbyggere.
- Det er inngått en samarbeidsavtale mellom Verdal kommune og Trondheim Havn om videreutvikling av nytt industriareal på Ørin nord. Prosjektgruppa er i gang med arbeidet og regner med å levere sine konklusjoner innen september 2019.

Risikovurdering og suksesskriterier

Kommunen har hatt gode erfaringer med å legge førstelinjetjenesten, etablerermottak og opplæring ut på anbud. De siste årene har disse tjenestene vært levert av utviklingselskapet Proneo, og etter offentlig anbudskonkurranse ble denne avtalen fornyet 1. juni 2017. Den nye avtalen har en varighet på 2 år, altså til juni 2019, men med opsjon på å forlenge avtalen i ytterligere 4 år.

Et aktuelt diskusjonstema i dialogen med Proneo er i skrivende stund en noe lavere frekvens enn før av nyetableringer og minkende tilgang på nye grunderprosjekt i lokalsamfunnet. Problemstillingen ble første gang tatt opp i Proneos generalforsamling våren 2018 og er senere fulgt opp med to arbeidsmøter med representanter fra kommunen, næringsliv, innovasjonsmiljøer og virkemiddelapparat. Kommunen følger opp temaet i de videre statusmøter med kommunens partnere på næringsutvikling.

8 Investeringer i planperioden

Nøkkeltall i mill kroner	2019	2020	2021	2022	Totalt
Investeringer i anleggsmidler	173,5	483,5	353,3	207,9	1218,2
Herav bruk av lånemidler	143,2	391,0	243,1	31,2	808,5
Herav momskompensasjon	28,8	88,5	57,9	19,9	195,1
Herav tilskudd	1,5	4,0	52,3	156,8	214,5

Den neste 4-årsperioden planlegges det flere store investeringer, både innenfor helse og velferd og i oppvekstsektoren. De største prosjektene vil være rehabilitering og nybygg ved Vinne skole, Stiklestad skole og Verdal Bo- og Behandlingssenter. Det er heller ikke usannsynlig at den pågående barnehageutredningen vil anbefale et eller flere nybygg for de kommunale barnehagene. Innenfor de avgiftsfinansierte investeringene står rehabilitering av vannrenseanlegget i Hallemsåsen blant de prioriterte tiltakene i økonomiplanperioden.

Under følger beskrivelser av de planlagte investeringene som fremkommer av budsjettskjema 2B, ref dokumentets kapittel 5.2.

Investeringer: Felles

IKT-utstyr og infrastruktur i kommunale bygg

Midlene går til utskifting og kapasitetsøkning på IKT-utstyr. Videre skal beløpet dekke nødvendig infrastruktur ved oppgradering/renovering av eksisterende kommunale bygg.

Det er behov for å investere i ny teknologi og programvare i perioden. Vi har behov for følgende teknologi og programvare for å kunne levere enda bedre til hele organisasjonen:

- Framsikt, programvare for å effektivisere økonomistyring og budsjettarbeid gjennom tilgang til god styringsinformasjon
- ERP- systemer (se nærmere pkt. 10.3)
- Programvare for å sikre godt kunnskapsgrunnlag for risikovurdering av organisatorisk arbeidsmiljø
- Ny programvare for tidsregistrering
- Nytt arkivsystem

Rådhusbygg

Det er avsatt til sammen 32 millioner til utbedring av byggene i Rådhuskvarartalet. 2. etasje i Gjensidigegården har vært under utbedring i 2018, og ferdigstilles innen utgangen av året. På Herredshuset gjenstår utvendige fasadeutbedringer. Vegg mot vest ble tatt i 2017, mens resterende fasadearbeider forventes utført i 2020.

Både Rådhuset og Helsesentret bærer i dag preg av elde, og med tiden har det oppstått betydelige utbedringsbehov for disse bygningene. Arealet i første etasje i Rådhuset er i dag dårlig utnyttet, med uhensiktsmessig store kontorer, som dessuten er lite oppgradert siden oppførelse. I 2018 har den

planlagte renoveringen av kontorfløya vært ute på anbud, og arbeidet forventes å ha oppstart mot slutten av året. Anbudene viser at arbeidet vil medføre en utgift på omtrent 10 millioner i 2019. Når renoveringen er ferdig vil arealet utnyttes bedre, slik at det blir plass til dobbelt så mange arbeidsstasjoner. Foruten de funksjonene som allerede er lokalisert i denne etasjen, vil også servicekontoret flytte fra Kinogården og inn i Rådhuset. Dette vil i sin tur frigi lokaler i Kinogården, som dermed kan benyttes til andre formål. Servicekontoret vil fortsatt fylle de funksjonene det har pr i dag, og blir også en naturlig plass å henvende seg for besøkende i Rådhuset. Paviljongen i Rådhuset var på oppførelsestidspunktet ment å være en midlertidig løsning, og er i dag i meget dårlig forfatning. Det legges som et utgangspunkt at denne må saneres, noe det er avsatt midler til mot slutten av økonomiplanperioden.

Arbeidet med en helhetlig vurdering av hvordan de kommunale bygningene i Rådhusområdet skal utnyttes/utvikles vil fortsatt prioriteres. Den heleide Kinogården innlemmes også i disse vurderingene.

Investeringer: Oppvekst

IKT-utstyr i skoler og barnehager

Det foreslås avsatt 12 mill. kroner til formålet i planperioden. Som beskrevet i kommunestyresak PS 52/15 *Status IKT skoler og barnehager 2015* foreligger det store behov for oppgradering og fornying av maskinparken. Dette vil fortsatt ha prioritet. Avsatte midler skal disponeres i samråd med virksomhetsledere.

Utstyr/inventar skoler og barnehager

Det foreslås avsatt 1,6 mill. kr til formålet i planperioden. Det er et konstant behov for utskifting av større inventar og utstyr.

Investeringer: Skole og SFO

Verdal er i dag i en situasjon med overkapasitet i eksisterende skolebygg sett opp mot elevtallet. For å tilpasse seg lavere barnetall, og å drive en forsvarlig effektivisering av skolesektoren, er det en forutsetning at det gjøres noen strukturelle grep, slik det også ble vedtatt i sak PS 56/17 - *Skolestruktur og forskriftsendring 2017*. I starten av denne økonomiplan-perioden settes fokus på å klargjøre Vinne skole for å ta imot elever fra Ness, og det jobbes med tomt for en ny Stiklestad skole. Mot slutten av økonomiplanperioden vil det ses nærmere på oppgraderinger på Ørmelen skole.

Vinne skole

Ness skole slås sammen med Vinne, og dagens Vinne skole planlegges renoverert til en fullverdig to-parallel barneskole med rom for inntil 250 elever og 14 klasser. Skolen oppgraderes slik at den tilfredsstiller gjeldende tekniske standard, og de vedtatte retningslinjene for utvikling av skolebygg i

Verdal. Anslått kostnad er estimert til 120 mill. kr. Arbeidet med forprosjektet vil bli framlagt for politisk behandling vinteren 2019. Byggestart forventes høsten 2019, med slutføring til skolestart i august 2020.

Stiklestad skole

Stiklestad og Leksdal skole slås sammen, og ny skole lokaliseres i Stiklestadområdet. Det bygges en ny to-parallell barneskole med rom for inntil 250 elever og 14 klasser. Den nye skolen bygges slik at den tilfredsstiller den tekniske standard som er gjeldende, og de vedtatte retningslinjene for utvikling av skolebygg i Verdal. Foreløpig pågår arbeid med å finne en egnet tomt for ny skole, - alternativt å utvide skolen på nåværende lokasjon. Valg av tomt forventes avklart våren 2019. Målsettingen er at ny skole skal være ferdigstilt til skolestart i 2022. Anslått kostnad er estimert til 165 mill. kr.

Kommunen har mottatt innspill fra flere idrettslag når det gjelder mulig lokalisering ved skolen av ulike typer idrettsfasiliteter, inkludert muligheten for friidrettsanlegg. Den videre planleggingen av skolen må vurdere disse innspillene.

Investeringer: Barnehage

Flere av de kommunale barnehagene i kommunen er i dårlig teknisk stand, og har behov for utbedringer. I PS 76/18 ble det framlagt en rapport som tok for seg noen betraktninger om tilstand og muligheter i de kommunale barnehagene i Verdal. Rapporten skisserer noen scenarier for mulige strukturelle grep som kan tenkes å gjøres innenfor sektoren. Fra vedtaket i nevnte sak kan man lese at «*Kommunestyret ber rådmannen gjennomføre prosess for beslutning om struktur for kommunale barnehager for beslutning i kommunestyret våren 2019*». Det foreslås derfor avsatt 46 mill. kroner til formålet i planperioden, hvorav 1 million årlig går til mindre tiltak, og resterende 42 millioner gis som en rammebevilgning. Pågående barnehageutredning, og etterfølgende konklusjoner om barnehagestruktur vil vise hvordan midlene skal benyttes.

Investeringer: Helse og Velferd

Programmeringsarbeidet har pågått siden august 2017, og konseptet Bo- og behandlingssenter har gitt en løsning som bidrar til:

- God fleksibilitet i tilpasning av beboergruppene. Muligheten for enklere og raskere å tilpasse beboergruppene hvis endring i behov/adferd oppstår.
- Bedre kontinuitet og legebehandling. Sykehjemslege i Bo- og behandlingssenteret gir bedre kontinuitet i behandling og legemiddelgjennomgang. Det er mindre ressurskrevende å forholde seg til en lege kontra flere fastleger. Oppbevaring av utstyr som hjelpemidler, inkontinensutstyr og lignende frigir plass på beboerrommene, gir enklere administrasjon, koordinering og levering.
- Raskere tildeling. Bo- og behandlingssenteret vil ha enklere prosess knyttet til tildeling av plass, og kortere tid mellom ut- og innflytting

Kommunestyrets vedtak 29.10.18 i sak 86/18 *Det nye Bo- og behandlingssenteret – anbud*, er det planlagt forventet byggestart i 2020, og ferdigstillelse 1. juli 2021. Bygget er planlagt tatt i bruk fra 1. september 2021. Det er vedtatt at samspillmodell skal benyttes der en entreprenør med sin organisasjon, arkitekt, rådgivere, entreprenører og leverandører skal forestå all nødvendig prosjektering i samspill med kommunen som byggherre. Anbudsmodellen er en oppfølging av kommunestyrets vedtak i sak PS 19/17.

Søknad om Husbankens tilskudd skjer i 2019, noe som er innenfor regelverket for når kommunen kan søke.

I planperioden er det avsatt 424 mill.kr til prosjektet. Det budsjetteres med statlige tilskudd til prosjektet på 209 millioner kroner. I investeringsoversikten er det forutsatt at disse midlene kommer til inntekt i 2021 og 2022, altså først etter at bygget er ferdigstilt. Godkjenningstidspunkt, saksbehandling mv kan imidlertid gi en annen likviditetsvirkning.

IKT-utstyr i helse/velferd

Midlene går til utskifting og kapasitetsøkning på IKT-utstyr.

Digitalisering og velferdsteknologi helse/velferd

Brukerrettet teknologi som har til hensikt å understøtte og forsterke brukernes trygghet, sikkerhet, muliggjøre økt selvhjelpenhet, medbestemmelse og livskvalitet. Gjelder både institusjoner og hjemmebaserte tjenester.

Utstyr/inventar omsorg og velferd

Det foreslås avsatt 3,0 mill kr til formålet i planperioden. Det er et konstant behov for utskifting av større inventar og utstyr.

Investeringer: Kultur og idrett

Kommunale uteområder og ulike idretts- og kulturanlegg

Det foreslås at det avsettes 35,9 mill.kr til formålet i planperioden. I 2019 er midlene planlagt benyttet til slutføring av Vinne aktivitetspark samt oppgradering av uteområde ved Vuku skole.

Det er i tillegg lagt inn midler til å lage en masterplan for sentralidrettsanlegget, Verdal stadion. I 2019 er det avsatt 0,5 mill kr til planlegging av nye garderober på Verdal stadion, med påfølgende bygging av garderobene i 2020, estimert til 17 mill kr.

Meråpent bibliotek

Tiltaket er fremkommet gjennom Temaplan bibliotek og er i samsvar med strategier i Kommunedelplan kultur, og er en ny ordning som innføres i mange bibliotek. Biblioteket blir tilgjengelig fra 07-23,

men betjent kun i vanlig åpningstid. Brukerne får adgang med lånekort og pinkode. Alle medier må sikres med radiobrikker, og huset må endres med hensyn på alarmtider, dørsystemer, soner mv. Investeringen var planlagt i 2018, men er ikke igangsatt. Tiltaket videreføres derfor til 2019.

Sentrumsutvikling

I gjeldende økonomiplan er det årlig avsatt 7 mill. kroner til sentrumsutvikling for perioden 2019-2021. Forslaget nå innebærer at det avsettes 8,5 mill. kroner til ferdigstilling av Moparken i 2019. Dette er i samsvar med nylig mottatt tilbud for gjenstående arbeid. Deretter foreslås det avsatt 2 mill. kroner årlig til ulike tiltak som tilrettelegging langs Verdalselva, samt andre sentrumstiltak i Vuku og Verdalsøra. Totalt betyr dette en reduksjon for 2019 til 2021 på 8 mill. kroner sammenlignet med gjeldende plan.

Investeringer: Veier, teknisk mv

Kommunale veier

Det er utarbeidet en hovedplan for veg. Denne viser et betydelig etterslep av større utbedringsarbeider. Det foreslås avsatt 32 mill kr til formålet i planperioden. Det vil bli framlagt en egen sak på nyåret som omhandler hva som har blitt gjort i 2018, samt hva som planlegges utført i 2019.

Gang- og sykkelveger

Det er utarbeidet en temaplan sykkel. Det foreslås avsatt 20 mill kr til formålet i planperioden. I 2019 vil midlene benyttes til bygging av ny gang- og sykkelvei på Ørin, fra gangbrua over E6, via Russerveien, til Industriveien og fram til vakta på Kværner. Det vises for øvrig til egen prioriteringssak for 2019, som omtalt ovenfor.

Maskiner

Det foreslås avsatt 3,9 mill kr til formålet i planperioden. Dette skal dekke kostnadene ved utskifting av diverse mindre maskinelt utstyr. I 2020 forventes kjøp av ny vegskrape.

Planlegging av nye boligfelt

Det er avsatt 0,5 mill. kr årlig til planlegging og evt. regulering av nye boligområder i Verdal.

ENØK-tiltak

Gjelder diverse tiltak innen ENØK på kommunale bygg, til sammen 8 mill kr i planperioden. Utfasing av oljekjeler i kommunale bygg vil bli særlig prioritert i 2019.

Kjøp av tjenestebiler og el-sykler

Det er innlagt midler som muliggjør kjøp av 6-7 biler og el-sykler i løpet av planperioden.

Investeringer: Vann og avløp (selvkostområder)

Tiltak vannforsyning

Det foreslås avsatt 178 mill kr til formålet i planperioden. I 2019 prioriteres rehabilitering og/eller nybygging av ledningsanlegg i Vinne, Leksdal, Tinna og Ørin, samt rehabilitering av dam i Leklemsgvannet.

I tillegg avsettes det midler til bygging av nye høydebasseng i Hallia og i Ulvilla, til samlet estimert kostnad på hhv 24 og 6 mill kr i planperioden, og hvor aktiviteten i 2019 består i planlegging.

Hallemsgvann vannrenseanlegg ble bygd i 1982 og har begrenset kapasitet. Det foreslås rehabilitering av dette anlegget i 2021 og 2022. Denne utbedringen er stipulert til omtrent 100 mill kr.

Utbedring avløpsanlegg sentrum

Det foreslås avsatt 32 mill kr til formålet i planperioden. Det er fortsatt et betydelig behov for utbedring av eksisterende avløpsnett i sentrum. Prioriterte tiltak i 2019 vil være sanering av avløpsnett på Tinna, Ørin, Ørmelen og Vuku. Ombygging/sanering av eksisterende avløpsanlegg i Vuku utføres i forbindelse med flomsikring av sentrum. Estimert kostnad til dette arbeidet anslås til 4 mill kr i planperioden, fordelt på 2019 og 2020.

Sanering av spredt avløp

Det foreslås avsatt 22 mill kr til formålet i planperioden. I 2019 vil midlene benyttes til avløpssanering i Vinne og Leksdal.

Investeringer: Brann og feiing

Feiervesenet

Feiervesenet har en bilpark på 3 biler, og har en rulleringsplan på disse som tilsvarer utskiftning av én bil hvert andre/tredje år. I forbindelse med at det er innført feiing og tilsyn av fritidsboliger, må det investeres i båt, og på sikt også snøscooter, for å kunne komme frem til de ulike fritidsboligene. Det anses hensiktsmessig å fordele investeringen mellom Levanger og Verdal.

Forebyggende

Forebyggende avdeling har per d.d. en bil som er moden for utskifting, det vil kunne være behov for 2 biler på sikt, avhengig av bemanning i forhold til forskriftskrav. Her er det tenkt å investere i en bil som har annet fremdriftssystem, fortrinnsvis elektrisk, som dermed vil redusere driftskostnadene.

Beredskap

Redningsverktøy og røykdykkerutstyr: Årlig utskifting av bekledning, røykdykkerutstyr, overflateutstyr og annet materiell vil komme på ca. 300.000,-. Det vil være mer fornuftig å ha årlig utskifting av slikt utstyr dersom det er behov, istedenfor å måtte gjøre store investeringer samlet. Brannbekledning til mannskap må også skiftes ut regelmessig, samt at krav fra arbeidstilsynet tilsier flere sett med bekledning, og tilfredsstillende vaskemuligheter for denne type bekledning. Det er i dag et stort behov for å oppgradere utstyr for overflateredning, da dette ikke har blitt skiftet ut siden det var nytt for over 10 år siden og er utgått. Noe av investeringen er tatt i 2018.

Det er planlagt å erstatte en av beredskapsbilene med en tilsvarende enhet, som skal bygges opp på en annen måte. En av beredskapstilhengerne bør også skiftes ut med en mer hensiktsmessig tilhenger for å kunne transportere utstyr til ulike aksjoner.

Brannstasjonen

Oppgradering av brannstasjonen er planlagt gjennomført i 2019, ref også sak 77/17 i kommunestyret Verdal.

Investeringer: Kirker og kirkebygg

Det foreslås avsatt 6,0 mill. kroner til formålet i planperioden. Dette i samsvar med Fellesrådets forslag. Fellesrådet prioriterer selv den detaljerte bruken av midlene det enkelte år i planperioden.

9 Utdypende informasjon om tema, rammebetingelser osv

Her finnes tema som krever noe mer tekst å beskrive, og som gjør det lettere å forstå det som er skrevet foran i ØP. Det lenkes hit ved behov.

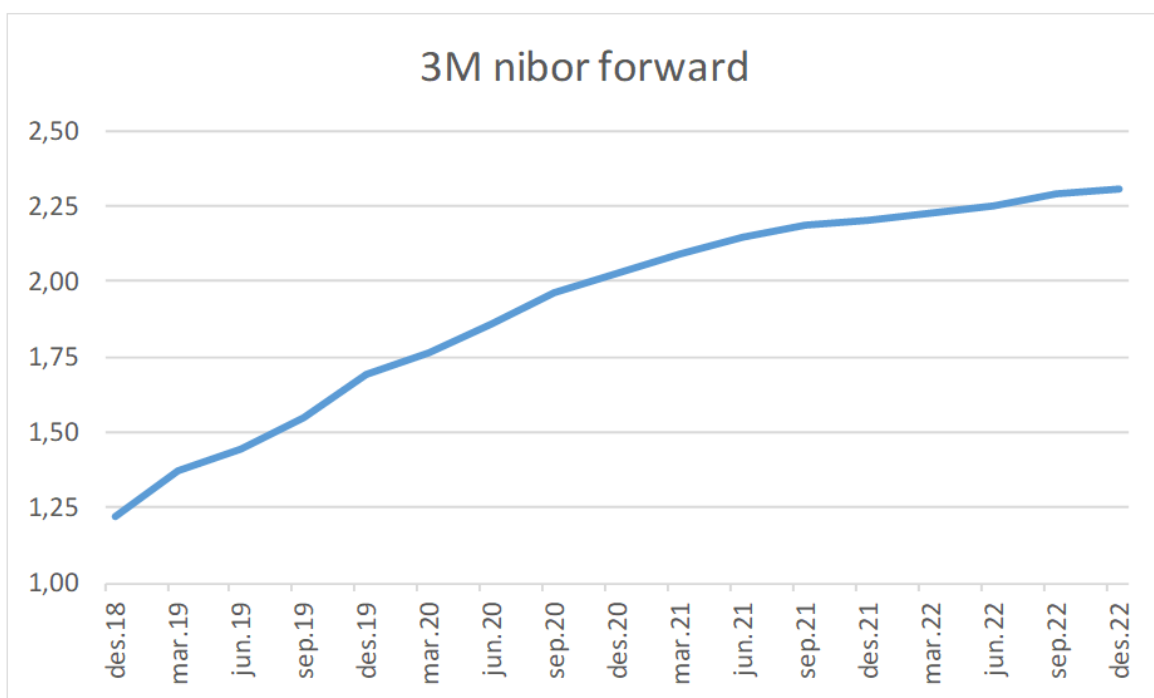
9.1 Driftskonsekvenser av nytt helsebygg

[Se KS 86/18](#) Det nye Bo og behandlingssenter -anbud

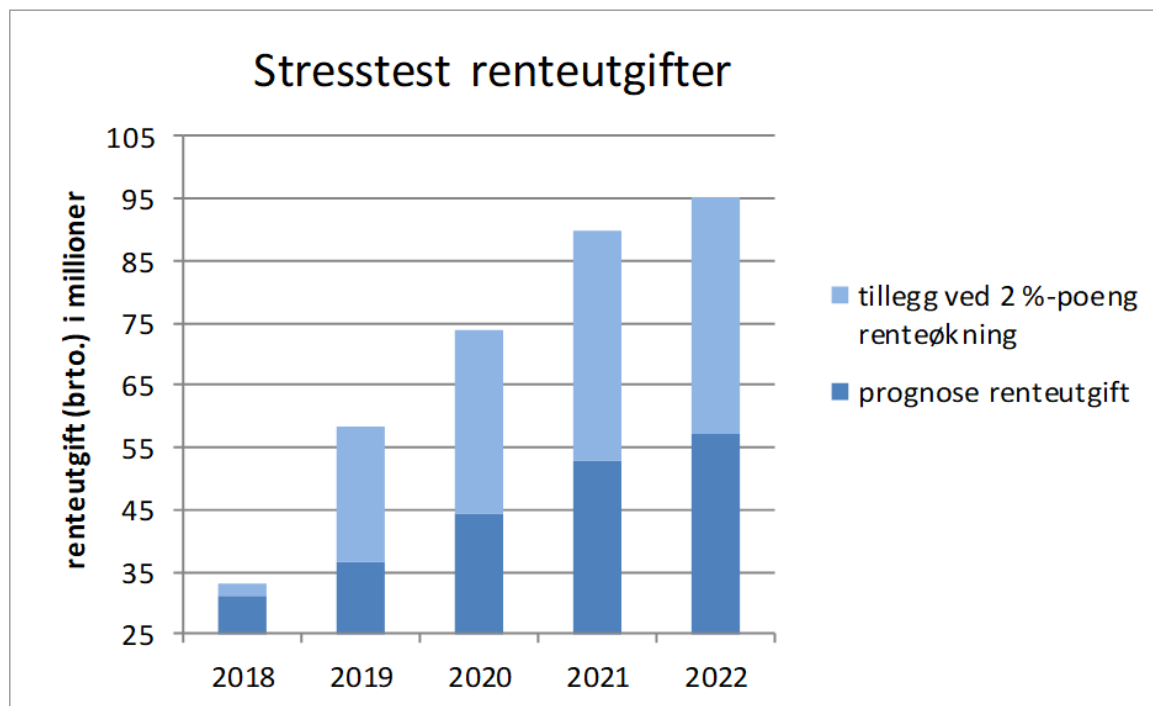
9.2 Renteforutsetninger og finans

Renteutvikling:

Markedet har priset inn økning i rentenivået i de kommende år. Nedenfor vises en fremskrivning over forventet endring i rentenivå på pengemarkedsrenter.

Gjeldsbelastningen gjør at kommunen er følsom overfor renteendringer. En stresstest viser følgende risikobilde om rentene skulle stige med 2%-poeng:

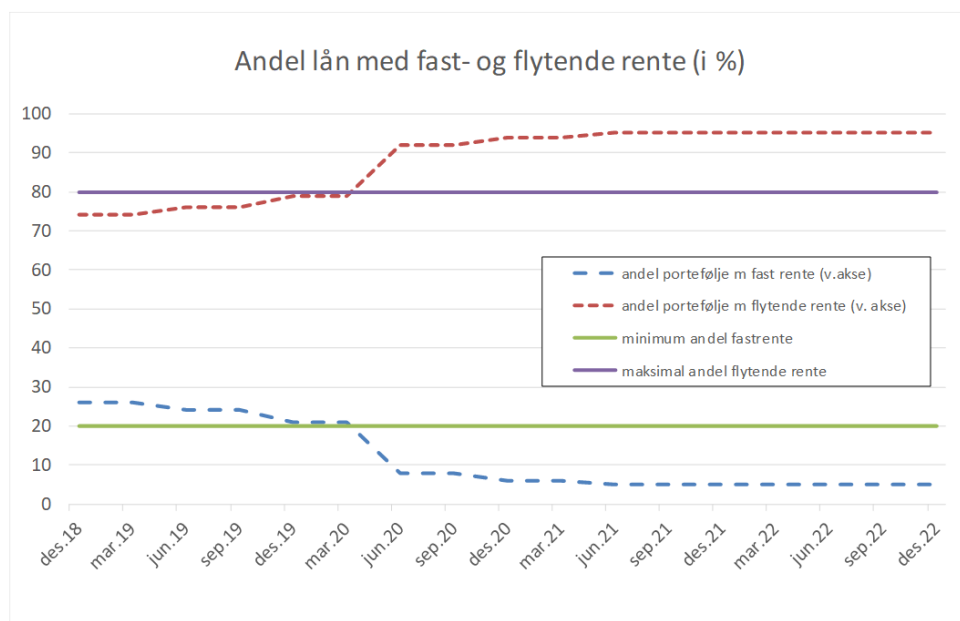

	2018	2019	2020	2021	2022
prognose renteutgift	31 278 019	36 497 957	44 180 862	53 074 351	57 079 171
tillegg ved 2 %-poeng renteøkning	1 659 971	21 716 650	29 532 363	36 945 377	38 192 359

Rentesikring:

Senest i løpet av vår/sommer 2020 må det gjøres nødvendige tilpasninger til finansreglementets bestemmelser om andel fast og flytende rente. Tilpasninger kan gjøres som opptak av fastrentelån eller i form av rentebytteavtaler.

Fremskriving av andel fast-/flytende rente

Sammensetning av gjeld:

Vektet løpetid på lån.

Långiver	saldo 23.10.2018	andel av samlet volum	forfall/ innfrielse	Løpetid (år) (tid til forfall)
Sertifikatlån FF 210319 (DnB)	109 015 000	0,079	mars 2019	0,4
Kommunalbanken FRN +25 forfall 6/21	200 000 000	0,146	juni 2021	2,6
Kommunalbanken FRN +36 forfall 6/20	178 411 351	0,130	juni 2020	1,7
Kommunalbanken flytende margin m/ avdrag	58 890 000	0,043	mars 2038	9,8
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	76 700 000	0,056	mars 2037	18,6
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	130 000 000	0,095	mars 2031	12,5
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	62 317 800	0,045	desember 2025	7,2
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	69 200 000	0,050	desember 2030	12,3
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	46 000 000	0,033	juni 2027	8,7
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	28 817 980	0,021	mars 2026	7,5
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	69 563 530	0,051	desember 2028	10,3
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	42 800 000	0,031	juni 2026	7,7
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	129 000 000	0,094	mars 2030	11,5
Kommunalbanken flytende margin u/ avdrag	73 800 000	0,054	desember 2036	18,4
KLP fast rente 2,34% til 6/25, FF 12/2060	100 000 000	0,073	desember 2060	21,4
	1 374 515 661	1,000	Vektet løpetid (år):	9,1
Lån som skal innfris/må refinansieres de neste 12 mndr.				

9.3 Pensjonskostnader

I kommuneregnskapet skal pensjonskostnad utgiftsføres, mens pensjonspremien er det som betales. Pensjonskostnaden er et gjennomsnitt av premiene over mange år. Dette skal gi jevnere belastning på kommuneregnskapet, og sørge for at kommunens aktivitetsnivå ikke svinger i takt med flyktige utbetaling av pensjonspremier. Differansen mellom kostnad og premie tas til inntekt i år der premien er høyere enn kostnad, og til utgift i de årene kostnad er større enn premie. Denne differansen har

navnet premieavvik. Premieavviket akkumuleres over årene og tilbakeføres kommuneregnskapet som amortisering. Amortiseringen er da enten en inntekt eller utgift.

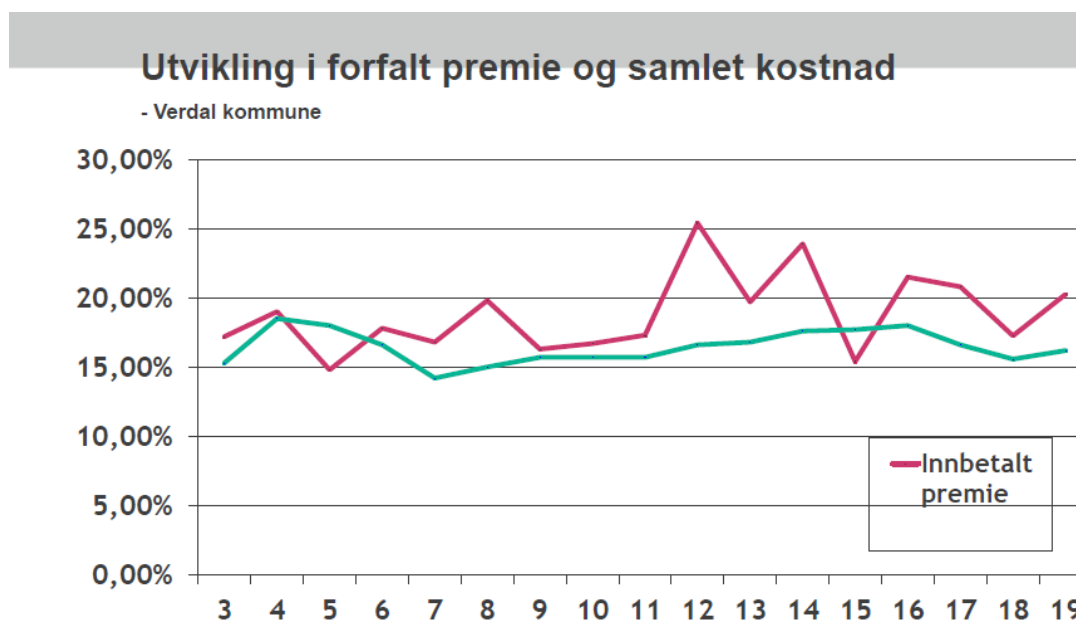
Nesten alle år fra ordningen ble innført har gitt premieavvik til inntektsføring. Dette fremgår også av figuren nedenfor der innbetalt premie ligger høyere enn kostnad for de fleste årene. Dermed har kommunen i nesten alle disse årene kunne inntektsføre et premieavvik. Inntektsføringens bakside er at alt som er inntektsført kommer tilbake i kommunens regnskap som utgift når premieavviket amortiseres.

Forskjellen mellom premieavvik og pensjonskostnad utlignes ved to korrigeringskomponenter:

- Årets premieavvik
- Amortisering av tidligere års premieavvik.

De siste årene har stort sett årets premieavvik vært inntekt, og denne inntekten har vært større enn amortiseringskostnaden som er konsekvensen av inntektsførte premieavvik.

Figuren nedenfor viser at avviket mellom pensjonspremie og kostnad var særlig stort i perioden fra 2012 til 2017. Det betyr samtidig at det er store beløp som kommer som amortiseringsutgift fra disse årene. I regelverket er perioden for amortisering kortet ned etter at ordningen ble innført. Nedkorting i amortiseringsperiode har kommet som følge av at kommunesektoren har skjøvet store beløp til utgiftsføring foran seg. Ordningens intensjon var at premieavviket skulle svinge fra år til år, ikke at store beløp akkumulerte seg som premieavvik. Kortere amortiseringsperiode er mao en innstramning i ordningen.

For Verdal blir da konsekvensen av kortere amortiseringsperiode at store inntektsførte premieavvik fra 2012 til 2017 raskere kommer til utgift og at amortiseringskostnad er økende. Dermed reduseres også sannsynligheten for at summen av årets premieavvik og amortiseringskostnad blir en inntekt. Dette er ikke innarbeidet i økonomiplan 2019-2022, men det bør vurderes å budsjettere med denne effekten ved neste rullering av økonomiplanen.

Amortiseringskostnaden i 2018 er anslått til 8,5 mill kr. Premieavviket for 2018 er ikke kjent før i regnskap for 2018.

9.4 Statsbudsjettet oppsummering

Statsbudsjettet 2019 og det økonomiske opplegget for kommunene

Kilde: Sammendragsnotat fra Fylkesmannen i Troms

Regjeringen la i dag, 8. oktober 2018, frem statsbudsjettet for 2019 (Prop. 1S 2018-2019). Dette notatet gir en oppsummering av de viktigste elementene i statsbudsjettet for 2019 vedrørende kommuneøkonomi, det generelle økonomiske opplegget for kommunene.

1 Kommuneøkonomien i 2018

Etter RNB 2018 er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2018 oppjustert med 2,4 mrd. kr, hvorav 2,1 mrd. kr gjelder kommunene og 300 mill. kr gjelder fylkeskommunene. Bakgrunnen er i hovedsak ekstraordinært store uttak av utbytter til personlig skatteyttere for inntektsåret 2017. Den samlede pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator) anslås til 3,0 % i 2018, dette er 0,4 prosentpoeng høyere enn i RNB 2018. Kostnadsveksten skyldes økte strømpriser. Dette reduserer isolert realverdien av kommunesektorens inntekter i 2018 med 1,9 mrd. kr. I 2018 blir det utbetalt over 2,7 mrd. kr fra havbruksfondet til i alt 164 kommuner og 10 fylkeskommuner. Dette er ca. 460 mill. kr mer enn anslått i RNB 2018.

De ekstra skatte inntektene er av engangskarakter og videreføres ikke til 2019. Dette i motsetning til kostnadsveksten som videreføres til 2019.

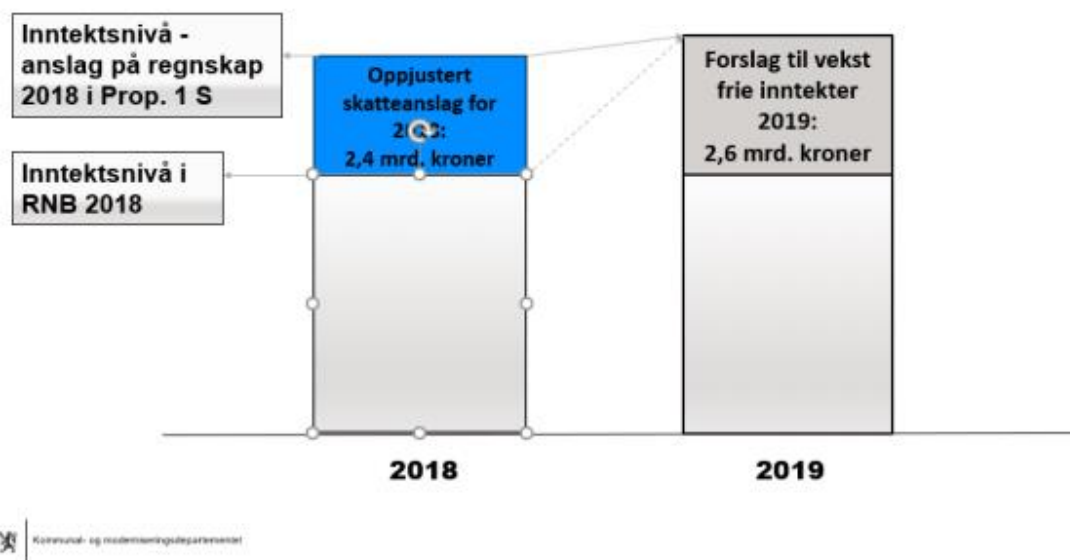
2 Generelt om kommuneopplegget i 2019

Regjeringen legger opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på ca. 2,6 mrd. kr, dette tilsvarer en realvekst på 0,7 %. Inntekstveksten er regnet fra anslått inntektsnivå i 2018 slik det ble anslått i RNB 2018.

Hele veksten i frie inntekter i 2019 gis til kommunene. Dette skyldes at kommunene anslås å få økte demografiutgifter i 2019.

Særskilte satsinger innenfor veksten i de frie inntektene utgjør 500 mill. kr for kommunene og 100 mill. kr for fylkeskommunene. I kommuneproposisjonen 2019 som kom i mai 2018 ble det lagt opp til en vekst i de frie inntektene for kommunene på mellom 2,6 og 3,2 mrd. kr. Veksten som det legges opp til i statsbudsjettet for 2019 er i nedre intervall av dette.

Vekst i frie inntekter fra 2018 til 2019

Figuren viser veksten i frie inntekter for 2019 regnet fra inntektsnivået slik det ble anslått i Revidert nasjonalbudsjett 2018 og fra oppdatert anslag på regnskap for 2018 i statsbudsjettet for 2019. Den foreslåtte veksten i frie inntekter i 2019 på ca. 2,6 mrd. kr er regnet fra anslått inntektsnivå for 2018 i Revidert nasjonalbudsjett 2018. Oppjusteringen av kommunesektorens skatteinntekter i 2018 med 2,4 mrd. kr i statsbudsjettet for 2019 påvirker derfor ikke nivået på sektorens inntekter i 2019.

Når veksten regnes fra anslag på regnskap for 2018 blir inntektsveksten fra 2018 til 2019 lavere, siden nivået som veksten regnes fra er betydelig oppjustert sammenlignet med nivået i Revidert nasjonalbudsjett 2018. Realveksten regnet fra RNB er 0,7 % mens realvekst fra anslag på regnskap er 0,1 %.

Tabellen under viser kostnader som må dekkes innenfor veksten i de frie inntektene:

	Kommuner (i mrd. kr.)	Fylkeskommuner (i mrd. kr.)	Kommunesektoren samlet (i mrd. kr.)
Vekst i frie inntekter 2019	2,6	0,0	2,6
Demografi	-1,6	0,6	-1,0
Pensjonskostnader	-0,5	-0,2	-0,7
Satsinger innenfor frie inntekter	-0,5	-0,1	-0,6
Handlingsrom uten effektivisering	0,0	0,3	0,3
Effektivisering 0,5 %	1,0	0,2	1,2
Handlingsrom med effektivisering	1,0	0,5	1,5

Endringer i befolknings sammensetning gir kommunene merutgifter på 1,6 mrd. kr som må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. Videre er veksten i kommunenes samlede

pensjonskostnader anslått til 500 mill. kr i 2019, ut over det som dekkes av den kommunale deflatoren. Disse kostnadene må også dekkes av veksten i de frie inntektene.

Bindingene på de frie inntektene i form av økte demografikostnader og pensjonskostnader utgjør for kommunene 2,1 mrd. kr. I tillegg kommer regjeringens satsinger på tiltak finansiert innenfor de frie inntektene til kommunen på i alt 500 mill. kr:

- 200 mill. kr med opptrappingsplanen på rusfeltet.
- 200 mill. kr begrunnes med tidlig innsats i skolen.
- 100 mill. kr til opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering.

For kommunene er hele handlingsrommet innenfor den veksten i frie inntekter disponert på demografi, pensjon og regjeringens satsinger.

Regjeringen viser imidlertid til at handlingsrommet kan økes ved effektiv ressursbruk i kommunesektoren. Dersom kommunesektoren setter et effektiviseringskrav til egen virksomhet på 0,5 %, tilsvarer det 1,2 mrd. kr for sektoren samlet i 2019. Kommunene vil slik kunne få økt handlingsrommet til ca. 1 mrd. kr og fylkeskommunene 0,5 mrd.kr.

2.1 Kommunal deflator (årlig pris- og lønnsvekst i kommunesektoren i prosent)

For 2019 anslås deflator til 2,8 %. Det er anslått en lønnsvekst i kommunene på 3,25 %, dette utgjør 2/3 i deflator.

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader er dekket i budsjettdeflatoren i den grad de øker i takt med lønnsveksten. Dersom pensjonskostnadene øker mer enn lønnsveksten fanges ikke dette opp av deflatoren
- Demografikostnader

Kommunesektoren er dermed kompensert for anslått pris- og lønnsvekst på 2,8 % innenfor de foreslåtte inntektsrammer for 2019.

2.2 Kommunal skattøre og anslag på skatteinntekter i 2019

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommuner og fylkeskommuner. I Kommuneproposisjonen 2019 ble det varslet at den kommunale skattøren skal fastsettes ut fra mål om at skatteinntektene for kommunesektoren skal utgjøre 40 pst. av de samlede inntektene. Det foreslås at den kommunale skattøren for 2019 reduseres med 0,25 prosentpoeng til 11,55 prosent.

Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2019 bygger bl.a. på 1,3 % sysselsettingsvekst og 3,25 % lønnsvekst fra 2018 til 2019. Kommunesektorens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Tabell 3.3 i Prop.1S (2018-2019) viser de frie inntektene i 2018 og 2019, fordelt på skatteinntekter og rammetilskudd.

2.3 Satsing på helse- og omsorg

Psykologer i kommunene

Fra 1. januar 2020 er det lovfestet at alle kommuner skal ha psykologkompetanse. Det har

vært solid økning i rekruttering av psykologer i kommunene 2013-2018 og en ser at dette har medført flere lavterskeltilbud, bedre forebyggende helsearbeid, mer samarbeid med andre kommunale tjenester og med spesialisthelsetjenesten. Det foreslås å øke bevilgningen med 50 mill. kr til rekruttering av psykologer i kommunene- tilsvarende 125 nye psykologer. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Fastleger i kommunene

Det settes av 25 mill. kr til styrking av rekruttering og stabiliteten til allmennlegetjenesten, til sammen 39 mill. kr i 2019. Det skal kunne gis tilskudd både til nyopprettede avtalehjemler, faste stillinger og eksisterende hjemler/stillinger hvor det er rekrutteringsutfordringer.

Dagaktivitetstilbud for demente

Regjeringen foreslår 50 mill. kr for å legge til rette for opprettelse av 450 nye plasser i dagaktivitetstilbud for demente, inkludert forhøyet tilskuddssats for 2019. Som følge av Stortingets vedtak 463 (2017-2018) har regjeringen hevet tilskuddssatsen fra 30 % til 50 % ved opprettelse av plasser i 2019. Målet er å bygge ut tjenestetilbudet før plikten for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens gjøres gjeldene fra 1. januar 2020. Gjennom de årlige budsjettframleggende fra 2012 til og med 2019 har det blitt lagt til rette for i overkant av til sammen 8800 plasser. Det faktiske antallet plasser som finansieres av tilskuddet anslås til 3800 i 2018. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser

For 2019 foreslår regjeringen 130 mill. kr og en tilsagnsramme på 2 612,6 mill. kr for å legge til rette for om lag 1500 heldøgns omsorgsplasser. 50 % av tilsagnsrammen skal i 2019 gå til ren netto tilvekst. Gjennom budsjettene for 2014-2018 er den statlige tilskuddsordningen forbedret og regjeringen har lagt til rette for flere søknader om tilskudd til heldøgns omsorgsplasser. Aktiviteten i ordningen har økt, og antallet plasser med innvilget tilskudd pr. år er i snitt om lag dobbelt sammenlignet med årene før 2014. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Utskrivningsklare rus og psykisk helse

Det innføres betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og TSB (tverrfaglig spesialisert rusbehandling) i 2019. Det foreslås derfor å flytte 185 mill. kr fra regionale helseforetak til kommunerammen. Når kommunene får plikt til å betale for utskrivningsklare pasienter også for disse fagområdene, likestilles psykisk helse og rus med somatikk. NB. Betalingsplikten gjelder oppholdskommunen. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Opptappingsplan for rusfeltet

Det foreslås 281 mill. kr til Opptappingsplanen for rusfeltet, hvorav 200 mill. kr gjennom styrking av kommunenes frie inntekter og 81 mill. kr gjennom tverrdepartemental oppfølging av opptappingsplanen. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering

Regjeringen foreslår 100 mill. kr til opptappingsplanen for habilitering og rehabilitering som en del av kommunenes frie inntekter. Med dette har regjeringen fulgt opp målsettingen om

300 mill. kr i stimuleringsmidler til opptrappingsplanen i perioden 2017-2019. Midlene fordeles etter delkostnadsnøkkelen for sosialhjelp. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Helse- og omsorgsdepartementet.

2.4 Barnehage

Regjeringen foreslår å utvide dagens ordning med gratis kjernetid for 3-,4-, og 5-åringer til også å omfatte 2-åringer. Forslaget vil gi familier med lav inntekt et rimeligere barnehagetilbud og bidra til økt barnehagebruk for familier med lav inntekt, og bedre integreringen og språkopplæringen blant minoritetsspråklige barn. Rammetilskuddet økes i denne forbindelse med 45,7 mill. kr i 2019.

I tillegg foreslår regjeringen ca. 10 mill. kr til opprettelse av nye studieplasser for barnehagelærere. Dette vil bidra til økt tilgang på barnehagelærere. Maksimal foreldrebetaling øker med 50 kr pr mnd fra 1. august 2019. Som følge av dette reduseres rammetilskuddet til kommunene med 65,8 mill. kr i 2019.

2.5 Skole (lærernorm)

Siden 2005 er det bevilget øremerkede midler som har sikret flere lærere i grunnskolen. Høsten 2018 ble lærernormen i grunnskolen innført, og det ble bevilget totalt 1,4 mrd. kr i 2018. I 2019 foreslår regjeringen å videreføre den øremerkede bevilgningen til flere lærerårsverk med 1,468 mrd. kr. I tillegg er 200 mrd. kr. av veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnet med en særskilt satsing på tidlig innsats i skolen, som blant annet benyttes til flere lærerårsverk ved opptrapping av lærernormen i 2019.

Både de 200 mill. kr. av veksten i frie inntekter og om lag 1 mrd. kr. av den øremerkede bevilgningen vil bli fordelt til kommunene etter grunnskolenøkkelen. Dette gjør det mulig å øke lærertettheten også i kommuner som allerede oppfyller kravet i lærernormen. Se nærmere omtale i Prp. 1 S (2018-2019) for Kunnskapsdepartementet.

2.6 Korreksjonssaker

Ved pålegg om nye eller utvidede oppgaver for kommunesektoren, avvikling av oppgaver eller regelendringer som har økonomiske konsekvenser, skal kommunesektoren kompenseres eller trekkes i frie inntekter på grunnlag av beregnet endring i økonomisk belastning. Disse endringene kommer i tillegg til veksten i frie inntekter. Dette er såkalte korreksjonssaker og er omtalt i sin helhet i tabell 7.20 i budsjettproposisjonen s. 181.

2.7 Toppfinansieringsordning for ressurskrevende tjenester

På bakgrunn av utgiftsveksten de siste årene foreslår regjeringen en moderat endring av ordningen i 2019. Innslagspunktet prisjusteres, og økes med kr. 50 000 utover dette. Det nye innslagspunktet blir da kr 1 320 000. Kompensasjonsgraden foreslås uendret på 80 %.